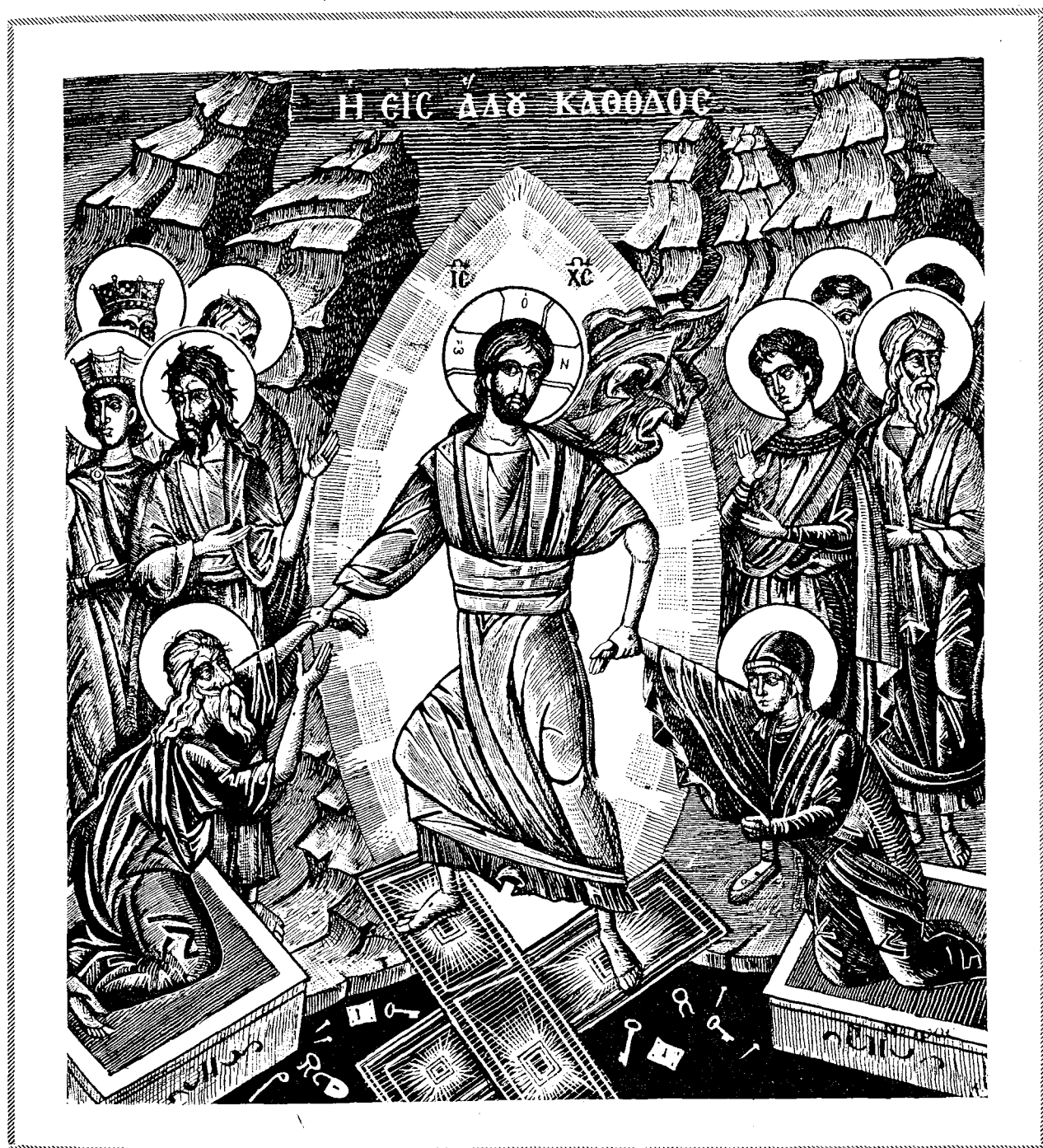

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1967 | ΑΡ. 8

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Λαμπαδοφεγγής και φωτοφόρος ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, τὸ νικηφόρον και ἐνδοξὸν τέρμα τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου και τὸ πρῶτον και θεμελιῶδες δόγμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, περὶ τοῦ ὁποῖου οὕτω πνευματοκινήτως και κατηγορηματικῶς ὁμιλεῖ ὁ θεῖος Ἀπόστολος: «*Εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ και ἡ πίστις ὑμῶν*». Ἄν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέστη, τότε και τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων και ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λόγος κενὸς και τραγικὴ πλάνη, ἐτι δὲ μᾶλλον εἶναι ἐν ψεῦδος και μία ἀπάτη. Ἡ διδασκαλία και τὸ πάθος τοῦ Κυρίου κατέληξαν εἰς τὸ μηδὲν, ἂν εἰς τὸν σταυρὸν και τὸν θάνατον αὐτοῦ δὲν ἐπηρεολούθησεν ἡ Ἀνάστασις. Ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γενόμενος Υἱὸς ἀνθρώπου και ἐλθὼν «*εἰς τὴν ὥραν ταύτην*», δηλαδὴ εἰς τὸ πάθος, μετὰ τὸν σταυρὸν και τὸν θάνατον ἀνέστη, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ αἰχμάλωτος τοῦ θανάτου ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς: «*οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι ὑπὸ τῆς φθορᾶς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς*».

Ἡ Ἀνάστασις εἶναι τὸ κορυφαῖον θαῦμα τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Εἰς τὴν Ἀνάστασιν περαίνεται τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θείου Λόγου, μᾶλλον δὲ εἰς τὰ τρία ταῦτα συγκεφαλαιοῦνται ἡ ἐνσαρκος οἰκονομία τοῦ Χριστοῦ και ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν Γέννησιν, τὸ Πάθος και τὴν Ἀνάστασιν. «*Θέλω*», γράφει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος, «*σπεληροφορεῖσθαι ἐν τῇ γεννήσει και τῷ πάθει και τῇ ἀναστάσει*», διδάσκει δὲ και ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὅτι «*τῶν εὐαγγελίων τὸ κεφάλαιον ἐντεῦθεν ἔχει τὴν ἀρχήν, ἀπὸ τοῦ τὸν Θεὸν γενέσθαι ἀνθρώπου και σταυρωθῆναι και ἀναστῆναι*». Ἄν δὲν ἐνηθρώπησεν ὁ Λόγος «*ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ*», πῶς και ἔπαθε «*σαρκῖν*» ὁ Θεός; Τί δὲ και ἐγεννήθη ὁ Λόγος ὡς ἀνθρώπος, ἂν δὲν ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς ὡς Θεός; «*Διατὶ σάρκα ἀνέλαβεν, εἰ μὴ ἐμελλεν ἀναστῆσθαι σάρκα; Εἰ γὰρ μὴ ἐμελλε τοῦτο ποιεῖν οὐδ' ἂν παρεγένετο*», διδάσκει πάλιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου και τὸ πάθος

τοῦ Ἰησοῦ νοοῦνται και ἔχουν τὴν δικαίωσιν αὐτῶν ἐν τῇ θεῖα Ἀναστάσει: ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται ἐπὶ τὸ ἐκούσιον πάθος, ἐπειγόμενος ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν αὐτεξούσιον Ἀνάστασιν. Ἴδου πῶς φιλοσοφώτερον ἐρμηνεύει τὸ πρᾶγμα ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης: «*Χριστὸς τοίνυν ἀνέστη σήμερον, ὁ Θεός, ὁ ἀπαθής, ὁ ἀθάνατος . . . οὐ πρὸς ἀνάγκην παθῶν, οὐδὲ τὴν ἐξ οὐρανοῦ κάθοδον βιασθείς, οὐδὲ τὴν ἀνάστασιν ὡς ἀπροσδόκητον εὐεργεσίαν παρ' ἐλπίδα εὐρών, ἀλλ' εἰδὼς πάντων τῶν πραγμάτων τὸ τέλος και οὕτω τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος, ἔχων ἐν ὀφθαλμοῖς τῆς θεότητος τῶν προκειμένων τὴν γνώσιν και πρὶν ἐξ οὐρανοῦ κατελθεῖν . . . και πᾶν τὸ μέλλον ἔχων ὑπογεγραμμένον τῇ γνώσει, οὐκ ἀνεβάλετο τὴν εἰς τὸν ἀνθρώπου χάριν, οὐδὲ ὑπερέθετο τὴν οἰκονομίαν . . . ἀποθανεῖν τῷ ἀνθρώπινῳ ἑαυτὸν συνεχώρησεν, ἐπειδὴ και τὴν ἐγερσιν προεγίνωσκεν. Οὐ γὰρ ὡς εἰς τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ριφοκινδύνως ἐτόλμα, τῇ ἀδηλίᾳ τοῦ μέλλοντος ἐπιτρέπων τὴν ἔκβασιν, ἀλλ' ὡς Θεὸς ὠκονόμει τὸ προκείμενον, ἐπὶ ρητῷ και ἐγνωσμένῳ τῷ τέλει*».

Ἀλλ' ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ὡς κορυφαῖον θαῦμα εἶναι και τὸ μέγιστον γεγονός τῆς Ἰστορίας. Ὅταν λέγωμεν τὴν Ἀνάστασιν θαῦμα τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ἐννοοῦμεν ὅτι εἶναι πρᾶξις ἣτις ἐτελέσθη ἔξω τῆς φυσικῆς τάξεως, περὶ τῆς ὁποίας πράξεως ὁμιλοῦν και βεβαιώνουν αἱ θεῖαι Γραφαὶ και ἡ πίστις και ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὅταν λέγωμεν τὴν Ἀνάστασιν γεγονός τῆς Ἰστορίας, ἐννοοῦμεν ὅτι αὕτη συνέβη ἐντὸς τοῦ κόσμου εἰς ὀρισμένον χρόνον, ὅτι πιστοποιεῖται και ἀποδεικνύεται ὡς πᾶν ἱστορικὸν γεγονός και ὅτι ἔχομεν και βλέπομεν τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ εἰς τὸν κατοπινὸν χρόνον μέχρι σήμερον. Πράγματι δὲ οὐδὲν γεγονός τῆς Ἰστορίας ἔσχε τοιαῦτα και τόσον μεγάλα ἀποτελέσματα εἰς βάθος και ἔκτασιν, ὡς ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐξεδηλώθησαν ἀμέσως ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων, ἔπειτα δὲ και εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον ἐπὶ

τὸν ἀτομικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τὸ βράδυ τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως οἱ Ἀπόστολοι ἐβεβαίουν ὅτι «ἠγγέρθη ὁ Κύριος ὄντως» καὶ ὁ ἀντίλαλος τῆς βεβαιώσεως ταύτης ἀπὸ τῆς Σιών ἐξεχύθη πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν καὶ ἠκούσθη καὶ ἀκούεται μέχρι σήμερον, θὰ ἀκούεται δὲ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπεληθούσα διὰ τῆς Ἀναστάσεως μεταβολὴ εἶναι μοναδικὴ καὶ ἀδιαφιλονεικῆτος, ἀποτελοῦσα τὴν πρώτην καὶ μεγίστην ἀπόδειξιν περὶ τῆς ιστορικότητος τοῦ γεγονότος· «Τί γὰρ μείζον ζητεῖς σημεῖον τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης», λέγει ἀνθυποβάλλων ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «ὅταν ἴδῃς τοσαύτην μετάστασιν πραγμάτων γεγεννημένην;».

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ κήρυγμα καὶ ὁ διηνεκῆς ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ πάντα εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, εἰς τὸ κήρυγμα καὶ τὴν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας κορυφοῦνται εἰς τὸ γεγονός τοῦτο τῆς θείας Ἀναστάσεως. Ἰδοὺ πῶς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἄρχεται τοῦ πρώτου λόγου αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα· «Ἐἴ τις πατριαρχῶν εὐλογία θείῳ Πνεύματι τὸ βέβαιον ἔχουσα, εἴ τι πνευματικῆς νομοθεσίας ἀγαθὸν δι' ἐπαγγελίας τοῖς κατορθοῦσιν ἐλπίζεται, εἴ τις διὰ τῶν ιστορικῶν αἰνιγμάτων τῆς ἀληθείας προδιατύπώσεις εἶναι πιστεύεται, εἴ τις προφητικῆ φωνῆ τὰ ὑπὲρ φύσιν εὐαγγελίζεται, πάντα ἐκεῖνα τῆς παρουσίας χάριτός εἰσι». Διεδόθη δὲ ὁ Χριστιανισμὸς «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς», ὅχι ὡς θεωρητικὴ διδασκαλία, ὡς ἐν φιλοσοφικὸν σύστημα ἀπηρτισμένον εἰς σύνολον θρησκευτικῶν γνώσεων καὶ ἠθικῶν κανόνων, ἀλλ' ὡς κήρυγμα γεγονότων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχει τὸ ἐν καὶ μοναδικὸν γεγονός τῆς ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ Κυρίου. «Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ... ὃ καὶ παρέλαβον», γράφει ὁ Ἀπόστολος καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐρμηνεύει· «οὐδὲν οἴκοθεν ἐπεισάγειν δεῖ καὶ ὅτι μετὰ ἀποδείξεως τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπληροφορήθησαν, οὐ λόγοις φιλοῖς». Τὴν δὲ Ἀνάστασιν ὡς γεγονός καὶ προεῖπον οἱ Προφῆται καὶ ἔδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐπίστευσεν ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ βασιλεία, περὶ τῆς ὁποίας οὗτος λέγει πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ, συνηρημένη πρὸς τὸν σταυρὸν καὶ ὡς ἔκβασις τῆς κοινωνίας εἰς τὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ· «Ὑμεῖς ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι ὑμῖν... βασιλείαν». Ἐχει δὲ ἀκριβῶς ἡ Ἀνάστασις ὡς βασιλεία τὰ γνωρίσματα τῆς θείας βασιλείας, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῦν αἱ Γραφαί. Εἶναι πρῶτον ἐν ιστορικὸν γεγονός, ἡ ἐκ νεκρῶν ἔγερσις τοῦ Κυρίου· εἶναι δεύτερον ἐν ἀποτέλεσμα, τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ ἡ Ἐκκλησία· εἶναι τρίτον μία μυστικὴ ἐπανάληψις, ἡ «ζῶσα ἐλπίς» ἐντὸς ἡμῶν· εἶναι τέταρτον μία προσδοκία, ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν «ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ». Πάντα ταῦτα εἶναι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ θεῖον καθεστὼς τῆς Ἐκκλησίας, μία δηλαδὴ πραγματικότης πληροῦσα ὅλας τὰς διαστάσεις τοῦ χρόνου, μᾶλλον δὲ μία αἰωνία πραγματικότης ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια καὶ τὴν ἐννοιαν τοῦ χρόνου. Καθάπερ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ αἰωνία ἀνάστασις, ἐπειδὴ εἶναι ἡ ζωὴ, «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ» εἶπεν, οὕτω καὶ οἱ «τῆς ἀναστάσεως υἱοί» διαμένοντες καὶ διακαρτεροῦντες μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν παθημάτων αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν πλεονεῖν ἀποθάνουν, διότι φέρουν ἐντὸς αὐτῶν τὴν ζωὴν, τὸ σπέρμα τῆς ἀναστάσεως· «οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἐτι δύνανται», διότι ἐν χάριτι ζῶντες διεπέρασαν καὶ ἐξῆλθον τῶν ὁρίων τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῶν συνθηκῶν τῆς φθορᾶς, ἐνίκησαν τὸν θάνατον. Εἰς τὸν ὕμνον τῆς ἐορτῆς τῶν ἐορτῶν ταύτας ἀκριβῶς τὰς ἐννοίας καὶ ἀληθείας ψάλλομεν, τὰς ὁποίας «πίστει νοοῦμεν»· δὲν εἶναι δυνατὸν ἵνα λογικῶς καταλάβωμεν ταύτας, μόλις δὲ ἴσως καὶ ἀπτόμεθα τοῦ κρασπέδου αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως ζῶμεν αὐτάς καὶ ἡ καρδιά ἡμῶν σκιρτῶσα συνθέτει ταύτας εἰς ἱερὸν ἄσμα καὶ νικητήριον παιᾶνα, ἄδουσα καὶ ψάλλουσα τῷ Κυρίῳ· «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χάρισάμενος».

† Ὁ Σερβικὸν καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ*

Σεβασμιώτατοι,
Αἰδεσιμώτατοι,
Ἐξοχώτατε Κύριε Ὑπουργέ,
Κύριοι Καθηγηταί,

Μετ' ἀμερίστου προσοχῆς, ἧς εἶναι ἄξιον ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἀποτελοῦντες τοὺς ἐκπροσώπους ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὀρισθέντες συνφδὰ τῷ Νόμῳ 4589/1966, τοὺς ὑμετέρους ἀξιοπροσέκτους λόγους.

Ἐκτιμῶμεν δεόντως, Κύριε Ὑπουργέ, τὴν περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀξιόχρεων πρόνοιαν τῆς ἐφ' ἡμᾶς Πολιτείας διὰ τὴν ὀριστικὴν πλέον καὶ ἀμετάκλητον διαρρῦθμισιν, τὴν ὁποῖαν ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους ἐπιζητεῖ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ἀργαλέον διεξάγουσα ἀγῶνα, ἐν ἀντιδικίᾳ πολλάκις μετὰ τῆς Πολιτείας καὶ μετὰ σημειωτοῦ βήματος εὐρεθεῖσα ἐν ταῖς μετ' αὐτῆς σχέσεσι.

Ἐκ τῶν μετὰ τόσης σαφηνείας καὶ ἐκδήλου στοργῆς πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν πρὸ ὀλίγου παρ' ὑμῶν λεχθέντων κατενοήσαμεν, ὅτι ἐπέβλεψεν ἡ Πολιτεία ἐπὶ τὴν δυσάρεστον ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἡμῶν καὶ ὠρίσεν ἤδη τὴν περὶ ἡμᾶς ἀξιότιμον Ἐπιτροπὴν, ἣν πάνυ ἠδέως χαιρετίζομεν καὶ ἥτις θέλει ἐργασθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Νόμου 4589/1966 καὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου συνταχθέντος σχεδίου καὶ ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ ὑμετέρου Ὑπουργείου πρὸ καιροῦ ὑποβληθέντος νέου Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς, τοῦ στηριζομένου ἐπὶ τε τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ ἐπὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους. Ἐπίσης δὲ θέλει ληφθῆ βεβαίως, ὡς ὀρίζει ὁ πρόσφατος Νόμος

καὶ ὁ ὑπὸ τῆς Κληρικολαϊκῆς Ἐπιτροπῆς (Ν. 4243/1952) καταρτισθεὶς καὶ μῆπω συζητηθεὶς, ἐν σχεδίῳ δὲ παραμένων Καταστατικὸς Χάρτης.

Ἐχομεν λοιπὸν λόγους, Κύριε Ὑπουργέ, νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ ἀνατείλῃ ὀσονούπω ἡ ποθητὴ ἡμέρα τῆς εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀποσκοπούσης ὀριστικῆς πρὸ ἡμῶν νομοθετικῆς ἐργασίας.

Ἐξοχώτατε,

Ἡϋφράνθημεν ἰδιαίτερος ἐπὶ τοῖς λόγοις ὑμῶν, καθ' οὓς ἡ «ἐν Ἑλλάδι Πολιτεία ἀπέβλεπε πάντοτε πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος, ἐμπνεομένη καὶ κατευθυνομένη ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι τὰς μεταξὺ τῶν δύο τούτων Ὄργανισμῶν σχέσεις πρέπει νὰ διέπῃ πνεῦμα ἀμοιβαίας ἀρωγῆς καὶ συνεργασίας».

Οὕτω πολιτευομένη ἡ Πολιτεία, Κύριε Ὑπουργέ, ἐπισπᾶται μὲν τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκτᾶ δὲ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς ἀρωγὸν ἰσχυρὸν ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν κυβερνωμένων σωτηριῶ αὐτῆς ἔργῳ.

Εἰς ἀντιπελάργησιν ἡ Ἐκκλησία βεβαίῳ, ὅτι ἀπὸ τῆς διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Θεανθρώπου Ἰδρυτοῦ αὐτῆς, εἰς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν τῆς ἀποβλέπουσα, οὐ παύεται στοιχοῦσα τοῖς παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ πρῶτιστα καὶ Αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος παραδοθεῖσι παραγγέλμασι, καθ' ἃ «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασέσθω· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ, αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν» καὶ φρονεῖ καὶ πιστεύει ὅτι Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀποτελοῦσι τὰς δύο ἰσχυρὰς ἀτελείους πτέρυγας, τὰς εἰς τὸ ὕψος καὶ τὰς ἐκεῖθεν εὐλογίας καὶ κατευθύνσεις ἀποσπώσας.

Καὶ πιστεύομεν μὲν, μεθ' ἡμῶν, Κύριε Ὑπουργέ, ὅτι, παραλλήλως πρὸς τὴν Πολιτείαν, κατὰ τὰς θλιβεράς συγχρόνους ἡμέρας, ὀφείλει «νὰ ἐντείνῃ τὴν δρᾶσιν αὐτῆς ἢ σώζουσα Ἐκκλησίαν», ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ διακηρύξωμεν, ὅτι τὴν πίστιν ἡμῶν ταύτην στηρίζομεν ἀκραδάντως ἐπὶ τῶν περὶ πίστεως καὶ ἀγάπης αἰώνιων ἀληθειῶν καὶ δογμάτων, ὡς ταῦτα ἐδιδάχθημεν ἐκ τοῦ θεηγόρου στόματος τοῦ θεοῦ ἡμῶν Λυτρωτοῦ.

* Τὴν παροῦσαν προσφώνησιν εἶπεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος τῇ 27ῃ Μαρτίου 1967 κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ν.Δ. 4589/1966 συγκροτηθείσης Ἐπιτροπῆς τῆς συντάξεως τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ἐξοχωτάτου Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἱεροσημασμάτων κ. Ἰωάννου Θεοδωρακοπούλου.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΗΛΙΑΣ ΙΔΕΩΔΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ*

I

«Οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὕσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν» (Ρωμ. 13, 1-5).

Διὰ μέσου τῶν ἀδρῶν γραμμῶν τούτων τοῦ Οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν, θεμελιούται ἡ βάσις τῶν σχέσεων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξουσιῶν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, αἵτινες ἐδόθησαν αἰωνίως, πλὴν διαφόρως, εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντὸς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς εὐδαιμονίας του, τῆς συννόμου καὶ κατὰ Χριστὸν ζωῆς.

* Τὴν παροῦσαν Εἰσήγησιν ἀνέγνωσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος τὴν 27ην Μαρτίου 1967 κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν συνεδρίασιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς συντάξεως τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Πιστεύομεν δηλ. ὅτι εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ τὸν ἄκρατον ὕλισμόν τοῦ κόσμου καὶ τὰ ποικιλώνυμα δοκησίσοφα συστήματα, δι' ὧν εὐαγγελίζονται τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, ἡ ὑπὸ τῆς ζωογόνου αὔρας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης ἀνεμιζομένη σημαία, καὶ μόνῃ αὐτῇ, ἀποτελεῖ τὸν πανσθενῆ μοχλόν, τὸν δυνάμενον νὰ κινήσῃ τὴν γῆν καὶ κατευθύνῃ ἀσφαλῶς πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. «Οἱ ἅγιοι Πάντες, λέγει ἡ ἁγία Γραφή, διὰ τῆς πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ καὶ παρεμβολὰς ἔκριναν ἀλλοτρίων, καὶ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, συνέδεσαν λαούς, ἐξεπολίτισαν βαρβάρους καὶ ὠδήγησαν αὐτοὺς πρὸς τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀρετῆς».

Πιστεύομεν, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὄλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμανται, καὶ ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλ' ἀγάπη καὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, "Ὅστις ἐπιτάσσει μεθ' ὑποσχέσεως διὰ τὰ ἐπίγεια, «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν».

Ἡ Πολιτεία, οὕσα ἔργον χειρῶν ἀνθρωπίνων, εἶναι ἡ κυρίαρχος ἐπὶ γῆς ἐξουσία, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπορρέει πᾶν δίκαιον, ἀφορῶν τὴν ἀρτίαν καὶ εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῶν μελῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ πρωτογενὲς δικαίωμα τοῦ ἄρχειν, τοῦ ἔχειν καὶ ἀσκεῖν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐπιτάσσειν ἐλευθέρους προσώποις καὶ ἐξαναγκάζειν ταῦτα πρὸς τήρησιν τῶν χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἐκδιδομένων ἐπιταγῶν.

Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελοῦσα καθίδρυμα θεῖον, ἱδρυμένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ διοργανωθὲν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἴδιον ἔχουσα πολίτευμα καὶ ἐν τῇ σφαίρᾳ αὐτοῦ ἐνεργοῦσα καὶ δρῶσα, εἶναι ἰδεώδης πνευματικὴ ἐξουσία, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπορρέει πᾶν δίκαιον ἐκπηγάζον ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καὶ ἀπεργαζόμενον τὴν σωτηρίαν τῶν μελῶν αὐ-

Καὶ βεβαιοῦμεν, Κύριε Ὑπουργέ, τὰ παρ' ὑμῶν λεχθέντα, ὅτι πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινωσίᾳ νεφελῶν τοῦ σκοτούς, ἡ Ἐκκλησία κατέχει καὶ χειρίζεται τὸ πολύτιμον ζωογόνον φῶς πρὸς διάλυσιν τῶν σκοτίων ὀλεθρίων θεωριῶν καὶ συστημάτων τοῦ κόσμου τῆς ἀπιστίας.

Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία αὕτη πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι, πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ προορισμοῦ της, ἔχει τὸν καθαρὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωρητικῶν καὶ τῶν πρακτικῶν διδασκαλιῶν αὐτῆς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, ἐν σεβασμῷ πρὸς τοὺς κειμένους νόμους τῆς Πολιτείας, ἐπιζητοῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν. Τοῦτο δὲ ὀφείλει νὰ μελετήσῃ καὶ πρὸς τοῦτο ὀφείλει νὰ τείνῃ τὸ ἔργον τῆς ἐντίμου ἡμῶν Ἐπιτροπῆς, ἵνα μὴ ἔχη τοῦ λοιποῦ τὸ παράπονον ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ τοῦ Ἀποστόλου, ἐρωτῶντος μετ' ἀγανακτικῆς «Ἰνα τί ἡ ἐλευθερία ἡμῶν κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;» (Α' Κορινθ. 10, 29).

Χωρήσωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, Οὗ ἡ χάρις εἴη μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

τῆς, τῶν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πιστευόντων, καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνήκει τὸ θεόθεν δοθὲν αὐτῇ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν ἐπιταγὰς καὶ ὑπαγορεύειν ἀπαγορεύσεις πρὸς δημιουργίαν ἀνθρωπίνης κοινωνίας κατὰ Χριστόν, ἥτις καὶ μόνον ἐγγυᾶται τὴν διατήρησιν καὶ προκοπὴν πάσης εὐνομούμενης Πολιτείας.

II

Ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Μ. Θεοδοσίου ἀναγνωρίσεως τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ὡς κρατικῆς, ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία πέπρωται νὰ ἀποτελέσῃ τὸν τύπον τῆς Χριστιανικῆς Πολιτείας. Ἡ δὲ ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλωθεῖσα εὐλάβεια, ἀγάπη καὶ προστασία τοῦ Μ. Κωνσταντίνου κέκληται νὰ χαράξῃ τὴν ὀρθὴν γραμμὴν εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο ἐξουσιῶν, Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, καὶ νὰ ἀποδώσῃ σαφῶς τὴν νομικὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐντὸς τῆς Πολιτείας.

Ἡ πάροδος τῶν αἰώνων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐξεδηλώθη ποικιλοτρόπως ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας ὁ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν σεβασμὸς καὶ ἡ παροχὴ πάσης συνδρομῆς καὶ ἐνισχύσεως, ἀπὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, ἥτοι τῶν Νομοθετικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Νόμων τοῦ Κράτους (Κῶδιξ 1-3-44, Νεαρὰ ΡΛΑ' α. Βασιλικὰ, Ε, γ.β, σύννοψις Ἑλλάσων Κ' ση, κ. ἄ.) μέχρι τῆς τοιαύτης τοῦ αὐτοδιοικήτου τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεργούσης καὶ δρώσης ἐλευθέρως ἀπὸ τῆς Πολιτειακῆς ἐξουσίας ἐντὸς τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἰδρυμένου Ἐκκλησιαστικοῦ Πολιτεύματος, ἐδίδαξεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἔχουσα ὡς πλήρωμα αὐτὸ τοῦτο τὸ συγκροτοῦν τὴν Πολιτείαν, συμβολίζει τὴν ἀνεξάρτητον πνευματικὴν ἐξουσίαν ἐκείνην, ἥτις σκοποῦν ἔχουσα τὴν δημιουργίαν καὶ ζωὴν ἀνθρωπίνης κοινωνίας, βιούσης κατὰ Χριστόν, ἐπαλλήλως ἀποβλέπει εἰς τὴν πρόοδον καὶ προκοπὴν τῆς Πολιτείας καὶ τὴν παντὶ τρόπῳ κατοχύρωσιν καὶ διασφάλισιν τοῦ μεγάλου τοῦ Ἔθνους.

Οὕτως ἀφ' ἑαυτοῦ ἐτάχθη ἰδεῶδες σύστημα σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἐρειδόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς συναλληλίας, βάσιν ἔχον τὴν ἀρχὴν τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν δύο ἐξουσιῶν, ὅπερ ἐν ταύτῳ παρέχει σαφῆ γνωρίσματα τοῦ μεταξὺ τούτων συνδέσμου, ἅτινα εἶτι περισσότερον καθίστανται φανερά διὰ τῆς χαράξεως τῶν ὁρίων τῆς μεταξὺ τούτων ἐπαφῆς καὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἀρμοδιότητων ἑκατέρας ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων εὐδία-

κρίτως ὑφούται ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τῆς νομικῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Πολιτείᾳ.

Εἰδικώτερον ἡ Ἐκκλησία ὡς ἀνεξάρτητος πνευματικὴ ἐξουσία :

α) Ἐνεργεῖ καὶ δρᾷ, ἀνευ οἰασδήποτε πολιτειακῆς ἐπεμβάσεως, ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀνεγνωρισμένου καθεστώτος αὐτῆς, τέλειον αὐτοδιοικουμένη καὶ ἐφαρμόζουσα τὸ ἐξ ἰδίων πηγῶν καὶ νομοθετικῶν διατάξεων ἐκπηγάζον δίκαιον ἐπὶ παντὸς θέματος, ὅπερ εὐθέως ἀπτεται τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῆς.

Τοιαῦτα θέματα θεωροῦνται καὶ εἶναι:

1ον. Ἡ ἄσκησις τῆς λατρείας τοῦ ἐν τῇ Πολιτείᾳ κρατοῦντος ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ δόγματος.

2ον. Ἡ ἄσκησις τῆς ἱερατικῆς, κανονικῆς καὶ διοικητικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας.

3ον. Ἡ ἄσκησις τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐπὶ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καὶ ἡ αὐτὴ ἐπὶ Μοναχῶν ἐν παραλλήλῳ ἐφαρμογῇ τῆς Μοναστικῆς πειθαρχίας.

4ον. Ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Μοναστηριακῆς Περιουσίας.

5ον. Ἡ ὀργάνωσις καὶ διοίκησις τοῦ Μοναχικοῦ Πολιτεύματος, καὶ

6ον. Ἡ ἄσκησις τοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

β) Συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας, ὅπου παρίσταται ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκαῖα ἢ ἐπάλληλος συνεργασία μεταξὺ τῶν δύο ἐξουσιῶν, ἥτοι εἰς πάντα τομέα ἀφορῶντα εὐρύτερον:

αα) Τοὺς σκοποὺς τῆς Πολιτείας, ἔνθα ἡ συνδρομὴ τῆς Ἐκκλησίας τυγχάνει ἀναγκαῖα (ὡς λ.χ. γάμος, οἰκογένεια, θάνατος, ληξ. πράξεις κ.λ.π.).

ββ) Τοὺς σκοποὺς αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας, ἔνθα ἡ συνδρομὴ τῆς Πολιτείας τυγχάνει ἀναγκαῖα διὰ λόγον κοινῆς συνυπάρξεως, συυφασμένης ἀπολύτως μετὰ τὴν ἀπωτάτην ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους (καθορισμὸς ὁρίων Ἱ. Ἐπισκοπῶν καὶ Μητροπόλεων, κύρωσις ἐκλογῆς Ἐπισκόπων, ἴδρυσις ἱερῶν Μονῶν καὶ ἱ. ναῶν, διοίκησις ἱ. Ναῶν καὶ ἱ. Μονῶν, προστασία ἐπικρατοῦντος Ὄρθοδόξου Χριστιανικοῦ δόγματος ἀπὸ κινδύνων προπαγάνδας καὶ προσηλυτισμοῦ κ.ἄ.).

Ἐπὶ τὸ ἀνωτέρω σύστημα σχέσεων διέρρευσε ἐπὶ αἰῶνας ἡ κοινὴ συνύπαρξις τῶν δύο ἐξουσιῶν

Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας κατὰ τὴν ἔνδοξον περίοδον τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε ἡ Ἐκκλησία κατέστη μήτηρ τοῦ ὑποδούλου Γένους καὶ διέσωσε διὰ μέσου ἀτρύτων θυσιῶν καὶ μόχθων πλήρη τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ καὶ διεκράτησεν ἀλώβητον τὴν πίστιν, τὴν γλῶσσαν, τὰς παραδόσεις, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴν κοινωνίαν ὅλην τοῦ Ἔθνους μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ἠγέρθη τὸ Ἔθνος σύσσωμον κατὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ δυνάστου, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν αὐτοῦ καὶ κατέστη ἐλευθέρη Πολιτεία ἐν τῷ κόσμῳ.

III

Εἶναι γνωστὸς ὁ τρόπος τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς αὐτοκεφάλου μετὰ τὴν πρώτην συγκρότησιν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἐν ἔτει 1833 ὑπὸ τῆς Ὀθωνείου Ἀντιβασιλείας, ἐπιτευχθεὶς ὑπὸ τὴν ἔκδηλον δυσφορίαν Κλήρου καὶ λαοῦ, ἄνευ τῆς ἐκ τῶν προτέρων ἐπιβεβλημένης λήψεως τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὡς εἶναι γνωστὸς ὁ τρόπος τῆς ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Προτεστάντου τὸ δόγμα Ἀντιβασιλέως Μάουερ, εἰσαγαγόντος καὶ παρ' ἡμῖν εἰς Κράτος ὀρθόδοξον σύστημα ὀθνεῖον καὶ ἀπόβλητον, τὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὑποτελείας κατ' ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ Βαβαυρικοῦ Κονιστορίου.

Τὸ ἄτοπον τοῦτο σπεύδει καὶ ἀποκαθιστᾶ ὁ Ἑλλην Συναγματικὸς νομοθέτης ἐν ἔτει 1844, ὅτε διὰ τῶν δύο πρώτων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος 1844 ὑפוῖ τὸ ἀλώβητον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, τὸ ἐστηριγμένον ἐπὶ τοῦ συστήματος τῆς συναλληλίας, ἣτοι τῆς συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἐπιτεταγμένης ὡς ἐκ τῆς διὰ μέσου αἰώνων διατηρουμένης πιστῶς συνυπάρξεως τῶν δύο τούτων ἐξουσιῶν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους.

Ὅλοκλήρῳσι δὲ ἐπὶ τοῦ ἐπιτεύγματος τούτου ἀποτελεῖ, ἢ μετ' αἴτησιν εὐλαβῆ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας γενομένη παραχώρησις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ Συνοδικοῦ Τόμου ἔτους 1850 τῆς ἐν Κων/πόλει Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τύπον ἀπαραγράπτου συμβολαίου μετὰ τὴν ταύτης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἐγγυωμέ-

νου τὸ αὐτοδιοίκητον καὶ ἀλώβητον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος τῆς χειραφετηθείσης θυγατρὸς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ συμβόλαιον ὅμως τοῦτο δὲν ἐτήρησεν ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Διότι, εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ πράξει ἀπεμακρύνθη τοῦ συστήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑποτελείας, πλὴν καθιέρωσε νέον τοιοῦτο, τὸ λεγόμενον σύστημα τῆς νόμῳ κρατούσης Πολιτείας, βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ ὁποῦ ἐπαλλήλως πρὸς τὴν ἄσκησιν τῶν ἀρχῶν τοῦ συστήματος τῆς συναλληλίας, εἰσάγει καὶ τὰς τοιαύτας τῆς ἐποπτείας καὶ ἐπεμβάσεως ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι.

Τῶν ὀθνεῖων ὀρθοδόξως καὶ ἑλληνικῶς ἀρχῶν τούτων ἀποπνέει τὸ ἄρωμα ἢ περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κοινὴ πολιτειακὴ νομοθεσία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 (Νόμοι Σ' καὶ ΣΑ') μέχρι σήμερον.

Ἡ μὲν τῆς Ἐκκλησίας συνύπαρξις καὶ συνεργασία ὑποκατεστάθη διὰ τῆς ἐποπτείας ἐπὶ ταύτης. Καὶ ἡ παροχὴ προστασίας καὶ ἐνισχύσεως, ἀσθενῆς οὔσα καὶ μόλις διακρινομένη, ἀντικατεστάθη διὰ τῆς ἐπεμβάσεως ἐν τοῖς πᾶσιν, ἀφ' οὗ καὶ ἐπ' ἐσχάτων διὰ τοῦ Ν. 3952/1959 καὶ τοῦ εἰς ἐκτέλεσιν τούτου ἐκδοθέντος Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959 ἀφῆρθη ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἀναμφίλεκτον δικαίωμα αὐτῆς τοῦ καθορίζειν τὰ προσόντα τῶν πρὸς ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων καὶ τοῦ τρόπου πληρώσεως, δι' ἐκλογῆς ἢ διὰ μεταθέσεως, τῶν κενῶν ἐπισκοπικῶν θρόνων.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι ποιμαίνουσα Ἐκκλησία, ἀποβλέπουσα εἰς διατήρησιν ἀλώβητου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος Αὐτῆς, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου καὶ καθ' ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν Συνοδικὸν Τόμον τοῦ ἔτους 1850, θὰ ἐμμελῆ ἀνευδότηως εἰς ψήφισιν Νόμου περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ἐτέρων νομοθετικῶν κειμένων περὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἐρειδομένων ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ συστήματος τῆς συναλληλίας καὶ τῆς συνεργασίας, ὅπερ ἐγκύρως καὶ μόνον ἐγγυᾶται τὴν συνύπαρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ ἡμῶν Ἔθνους.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΔΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΡΙΔΟΣ
Ἀριθ. Πρωτ. Δ319

Ἐν Κηφισῷ τῇ 3ῃ Ἀπριλίου 1967

Π ρ ὶ ς

Τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομον καὶ τοὺς Σεβασμιωτ. Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Μακαριώτατε καὶ Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Διακατεχόμενος ὑπὸ σφοδρᾶς ἀνησυχίας καὶ ἔχων βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τῆς κρισιμότητος καὶ σοβαρότητος τῶν στιγμῶν, ἃς διέρχεται ἡ Ἄγία ἡμῶν Μήτηρ Ἐκκλησία, ἀπευθύνομαι διὰ τῆς παρουσίας μου Ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς πρὸς Ὑμᾶς, προκειμένου ἐπικαίρως νὰ Σᾶς ἐκθέσω τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τοῦ ἐξόχου σοβαρότητος καὶ ζωτικωτάτης σημασίας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας θέματος τῆς συντάξεως τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου Αὐτῆς.

Πράττω δὲ τοῦτο, διότι μέχρι τῆς 11ης Μαΐου, ἡμέρας καθ' ἣν συνεκλήθη ἡ Σεπτῆ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀναμφιβόλως θὰ ἔχη προχωρήσει σημαντικῶς εἰς τὸ ἔργον Αὐτῆς ἡ Μικτὴ Κληρικολαϊκὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Συντάξεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ν.Δ. 4589/1966, ἣτις ἤρξατο ἤδη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Καὶ θὰ ἦτο, φρονῶ, σφάλμα βαρύτατον νὰ εὐρεθῆ ἡ Ἱεραρχία πρὸ τετελεσμένων καταστάσεων.

Κατ' ἐμὲ θὰ ἔδει ὄχι μία, ἀλλὰ πολλοὶ ἐν ἀνάγκῃ Ἱεραρχίαι νὰ συνέλθουν ἐκτάκτως, δι' ἐν θέμα τοσαύτης καὶ τηλικαύτης σοβαρότητος καὶ σπουδαιότητος, ὡς εἶναι τὸ μέγα θέμα τῆς συντάξεως τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ κυβερνηθῆ ἐφεξῆς ἡ Ἐκκλησία καὶ ἄρα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἐξαρτηθῆ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ μέλλον καὶ ἡ πορεία Αὐτῆς.

Καὶ εἶναι μὲν γεγονός, γεγονός παρήγορον καὶ ἐνθαρρυντικόν, ὅτι τῆς ἐν λόγω Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ Ἐκκλησιαστικῆς τουλάχιστον πλευρᾶς, μετέχουν λαμπρότατοι Ἱεράρχαι καὶ ἄλλοι ἐκλεκτοὶ κληρικοί, πρὸς τοὺς ὁποίους τρέφω ἰδιαίτεραν καὶ ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην, οὐχ ἦττον ὅμως εἶναι ἐξ ἴσου γε-

γονὸς ὅτι τὸ κρινόμενον θέμα εἶναι τοιαύτης ἀνυπολογίστου σπουδαιότητος διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε θὰ πρέπει ἀπαραιτήτως ὀλόκληρος ἡ Ἱεραρχία νὰ ἀναλάβῃ ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην αὐτοῦ καὶ ἐπομένως ἡ γραμμὴ τῶν Κληρικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου νὰ εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ γραμμὴ, ἡ ἐνιαία καὶ ὁμόφωνος γραμμὴ, ὀλοκλήρου τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας.

Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ λόγος, ὅστις μὲ ὠθησεν εἰς τὸ νὰ ἐκθέσω σήμερον πρὸς Ὑμᾶς τὰς ἐπὶ τοῦ ζωτικοῦ τούτου θέματος σκέψεις μου, ἃς καὶ παρακαλῶ θερμῶς νὰ λάβητε τὸν κόπον ν' ἀναγνώσητε.

Καὶ εἰσέρχομαι ἤδη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σκέψεών μου ἐπὶ τοῦ κεφαλαιώδους τούτου ζητήματος, αἵτινες ἐν πολλοῖς εἶναι εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐξ Ὑμῶν γνωσταί.

Ἅγιοι Ἀδελφοί, τὸ μέγα θέμα, ὅπερ καλεῖται διὰ νὰ ἐπιλύσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ συντάξεως τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ θέμα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Αὐτὸ εἶναι τὸ «κατ' ἀρχήν».

Πάντα τᾶλλα εἶναι παρεπόμενα. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ τὸ θέμα τοῦτο εἶναι θεμελιώδους σημασίας διὰ τὴν λειτουργίαν, τὴν πρόοδον καὶ τὴν καθ' ὅλου ἀνελίξιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὡς καὶ τὴν ἀρμονικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον ἐν γένει συνύπαρξιν Αὐτῆς μετὰ τῆς Πολιτείας, μόλις παρίσταται ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν.

Εἶναι τὸ αἰώνιον θέμα, ὅπερ διὰ μέσου δύο περίπου χιλιετηρίδων Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ δὲ ὀρθὴ τοποθέτησις τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ τὴν *sine qua non* (ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ) προϋπόθεσιν διὰ τὴν ὁμαλήν, εὐρυθμον καὶ κανονικὴν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ τονίζω καὶ πάλιν καὶ δὲν θὰ παύσω, Ἅγιοι Ἀδελφοί, ὅσον ὑπάρχω νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω: τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἶναι τὸ οὐσιῶδες καὶ τὸ πρωτεῦον. Πάντα τᾶλλα, συγκρινόμενα πρὸς αὐτό, ἀποτελοῦν τι τὸ ἐπουσιῶδες καὶ δευτερεῦον.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθὴ τοποθέτησις τοῦ πράγματος. Καὶ θὰ πρέπει ἰδιαίτερος ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου νὰ προσέξῃ ἡ σεπτῆ Ἱεραρχία. Αἱ εὐθύναι μας, κατ' αὐτὴν τὴν κρίσιμον καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων μετα-

βατικήν περίοδον, εἶναι, ἐνώπιον τῆς ἱστορίας καὶ πρὸ παντὸς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ θεμελιωτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, «ἦν περιεποιήσατο τῷ τιμίῳ Αὐτοῦ αἵματι», μεγάλα καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἱστορικά. Καὶ λίαν εὐλόγως. Διότι χαράσσεται διὰ τοῦ Καταστατικοῦ τούτου Χάρτου ἡ μελλοντικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ πορεία χαράσσεται καὶ ἰδιαίτατα τῶν ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν διατελούντων Πρεσβυγενῶν Ἑλληνικῶν Πατριαρχείων, πρῶτιστα δὲ πάντων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀσφαλῶς δὲν διαφεύγει τῆς προσοχῆς ἡμῶν ὅτι ὁ ἀντίκτυπος ἐπ' αὐτῶν θὰ εἶναι ἄμεσος. Καὶ βεβαίως δὲν θὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἀπαίτησιν νὰ τηρήσουν καλλιτέραν στάσιν ἔναντι τῶν Ἑλληνικῶν Πατριαρχείων οἱ ξένοι, ἐκείνης τὴν ὁποίαν τηροῦν ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας οἱ ἡμέτεροι.

Τὸ οὐσιώδες καὶ τὸ πρωτεύον λοιπόν, Ἄγιοι Ἀδελφοί, τὸ ὁποῖον πρέπει ἀπαξ διὰ παντὸς νὰ ρυθμισθῇ ὁ ὑπὸ σύνταξιν Καταστατικὸς Χάρτης, εἶναι τὸ θέμα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Καὶ αἱ σχέσεις αὗται, ὡς ἔχουσι σήμερον διαμορφωθῆ τὰ πράγματα, ἐπ' οὐδεμιᾷ ἐτέρας βάσεως δύνανται νὰ τεθοῦν, εἰμὴ μόνον ἐπὶ τῆς λεγομένης «Συναλληλίας». Εἶναι τελείως ἀδιανόητον τὸ Πανεπιστήμιον αἴφνης τῶν Ἀθηνῶν νὰ διεκδικῇ—καὶ ὀρθῶς—τὴν πλήρη αὐτοῦ αὐτοτέλειαν, ἀλλὰ καὶ ὁ τελευταῖος τῶν συλλόγων σωματείου ἐπαρχιακῆς πόλεως ν' ἀπολαύῃ αὐτοτελείας καὶ αὐτοδιοικήσεως, ἐντὸς τῶν πλαισίων βεβαίως τῆς νομιμότητος, καὶ μόνῃ ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ τροφὸς καὶ Μήτηρ τοῦ Ἔθνους, νὰ στερῆται τοῦ στοιχειώδους τούτου δικαιώματος.

Ἄλλως τε ἔχω καὶ ἄλλοτε τονίσει, ἀλλὰ καὶ προσφάτως κατὰ τὴν τελευταίαν Σύσκεψιν τῆς Ἱεραρχίας εἶπον, ὅτι πᾶσα τυχὸν δέσμευσις καὶ πᾶς καταναγκασμὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, ἀντισυνταγματικός.

Λέγει τὸ ἄρθρον 2 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος τῆς χώρας ἡμῶν: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει ἀναποσπαστῶς ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς καὶ πάσης ἄλλῃς ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρασαλεύτως, ὡς ἐκείναι τοὺς τε ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνο-

δικοὺς Κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς Παραδόσεις· εἶναι δὲ Αὐτοκέφαλος, ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλῃς Ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων...».

Κατὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, συμφώνως τῷ Συντάγματι, διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς Κανόνας καὶ κατὰ τὰς ἱερὰς Αὐτῆς Παραδόσεις.

Ἐπομένως πᾶς Ἐκκλησιαστικὸς Νόμος καὶ πᾶν Ἐκκλησιαστικῆς φύσεως Διάταγμα, προσκροῦν καὶ ἀντιβαῖνον πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀντικανονικόν, ἅμα δὲ καὶ ἀντισυνταγματικόν. Αὐτὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος.

Ἄλλ' εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀκριβῶς ἐφευρέθη ἀπὸ τοὺς θιασώτας τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Πολιτείαν ἡ ἐξῆς περίεργος, ἀστήρικτος καὶ ἐπικίνδυνος θεωρία, τὴν ὁποίαν ἀτυχῶς υἰοθέτησε καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἄλλοτε μὲν, ἀλλὰ καὶ προσφάτως εἰς τὸ θέμα τῆς προσφυγῆς τῶν ὑπὸ τοῦ Ν.Δ. 4589 πληττομένων τεσσάρων Ἀρχιερέων: «Ὅτι δηλαδὴ ἐκ τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας σεβαστοὶ καὶ ἀπαραβίαστοι εἶναι οἱ δογματικῆς μόνον φύσεως Ἱεροὶ Κανόνες, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ διοικητικῆς φύσεως.

Παράδοξος τῷ ὄντι ἡ θεωρία. Καὶ οὐ μόνον παράδοξος, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀστήρικτος καὶ ἐν ταῦτῳ ἀπαραδέκτος.

Οὐδέποτε μέχρι τῆς σήμερον ἐγνώρισεν ἡ Ἐκκλησία διάκρισιν τῶν ἱερῶν Αὐτῆς Κανόνων εἰς οὐσιώδεις καὶ πρωτεύοντας καὶ εἰς ἐπουσιώδεις καὶ δευτερεύοντας. Ἀείποτε οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, πάντες ἀνεξαιρέτως, ἐθεωρήθησαν ἰσόκυροι, ἰσότιμοι, ἰσοδύναμοι καὶ ἰσοστάσιοι, ἵνα χρησιμοποιήσωμεν κλασσικὴν δογματικὴν ἔκφρασιν.

Ἄλλωστε ἄλλη ἡ ἔννοια τοῦ δόγματος καὶ ἄλλη ἡ τοῦ Ἱεροῦ Κανόνος. Τελείως διάφορον τὸ δόγμα τοῦ Ἱεροῦ Κανόνος.

Ἀνεκάθεν τὸ ἔργον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν Τοπικῶν, ἦτο διπλοῦν: Ἦτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν Δογματικόν, ἀφ' ἐτέρου δὲ Διοικητικόν.

Καὶ τὸ μὲν Δογματικὸν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διασφάλισιν τῶν σωτηριωδῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως

ἡμῶν, διὰ τῆς Ὁρθοδόξου αὐτῶν διατυπώσεως, διὰ τῶν λεγομένων Συμβόλων, Ὁρων καὶ καθεξῆς.

Τὸ δὲ Διοικητικὸν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν καὶ τὴν εὐταξίαν καθ' ὅλου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τῆς θεσπίσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων δέον νὰ κυβερνᾶται ἡ Ἐκκλησία.

Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο: Ὅτι ἐπὶ δογματικῶν θεμάτων αἱ ἀποφάσεις ἐλαμβάνοντο ἐν ταῖς Συνόδοις διὰ παμψηφίας. Πᾶς διαφωνῶν περὶ τὴν ὀρθὴν διατύπωσιν τοῦ δόγματος ἦτο αἰρετικὸς καὶ αὐθωρεῖ ἀπεκόπτετο τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας δι' ἀναθεματισμοῦ. Καὶ λίαν εὐλόγως. Διότι εἰς τὰ δογματικὰ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διαφωνία. Ἡ δεχόμεθα ἐπὶ παραδείγματι τὸ ὁμοούσιον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὁπότε φρονοῦμεν Ὁρθοδόξως, ἢ τὸ ἀπορρίπτομεν, ὁπότε φρονοῦμεν κακοδόξως. Μέση ὁδὸς δὲν ὑπάρχει.

Ἐνῶς ἐπὶ τῶν διοικητικῶν θεμάτων, ἐπὶ τῆς διατυπώσεως δηλαδὴ τῶν ἱερῶν Κανόνων αἱ ἀποφάσεις ἐλαμβάνοντο διὰ πλειοψηφίας. Ἦτο δυνατόν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν θεμάτων νὰ ὑπάρχουν καὶ διαφοραὶ ἀπόψεων μεταξὺ τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ἄλλ' ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁμως αἱ ἀποφάσεις αὗται θεσπιζόμεναι ἐγίνοντο ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν διὰ πάντας σεβασταί, ὑποχρεωτικαὶ καὶ ἀπαραβίαστοι.

Ὅθεν ἡ διαφορὰ μεταξὺ Δογμάτων καὶ ἱερῶν Κανόνων ἐγκεῖται κυρίως εἰς τοῦτο:

Ὅτι τὰ μὲν Δόγματα εἶναι ἀναλλοίωτα. Ἄπαξ διευτυπώθησαν καὶ ἐφεξῆς οὐδὲ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δύναται νὰ μεταβάλῃ ταῦτα. Ἐνῶς οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἄτε ρυθμίζοντες θέματα διοικητικῆς κυρίως φύσεως δὲν εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἀναλλοίωτοι καὶ δύναται βεβαίως καὶ νὰ μεταβληθοῦν καὶ νὰ τροποποιηθοῦν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰσοτίμου Συνόδου, τουτέστιν Οἰκουμενικῆς ἢ, ὡς ἔχουν σήμερον τὰ πράγματα, ὑπὸ Πανορθοδόξου Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἐφ' ὅσον ὁμως ἡ τροποποίησις, ἢ κωδικοποίησις αὕτη τῶν ἱερῶν Κανόνων ὑπὸ οὐδεμιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐγένετο, πάντες οἱ ἱεροὶ Κανόνες—πλὴν ἐκείνων, οἵτινες περιῆλθον εἰς «ἀχρησίαν», ἄτε ἐκλείψαντος τοῦ λόγου ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐθεσπίστησαν, ὡς παραδείγματος χάριν ὁ ΟΗ' Κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ἐπιτάσσων ὅπως οἱ κατηχούμενοι ἐξετάζωνται καθ' ἑκάστην Πέμπτην τῆς ἑβδομάδος ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τῶν Πρεσβυτέρων εἰς τὰ τῆς πίστεως δόγματα

καὶ ὅστις διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἠτόνισεν—πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἔχουν γενικὴν καὶ ἀπόλυτον τὴν ἰσχὺν καὶ θεωροῦνται ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι διὰ πάντα χριστιανὸν καὶ ἀναμφιβόλως προστατεύονται ὑπὸ τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει διακρίσεις τῶν ἱερῶν Κανόνων εἰς Δογματικούς καὶ Διοικητικούς, ἀλλὰ πάντας γενικῶς ἐξ ἴσου προστατεύει καὶ κατοχυροῖ. Εἶναι δὲ ἐξόχως χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός ὅτι οὐ μόνον τὸ ἐν ἰσχύϊ Σύνταγμα τῆς Χώρας ἡμῶν τοῦ ἔτους 1952 δὲν γνωρίζει τὴν τοιαύτην διάκρισιν τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ προγενέστερα Ἑλληνικὰ Συντάγματα ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐξῆς, ἦτοι τοῦ 1844, τοῦ 1864/1911, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ 1927, πάντα ἀνεξαιρέτως οὐδεμίαν ἀπολύτως διάκρισιν ποιοῦνται τῶν ἱερῶν Κανόνων εἰς δογματικούς καὶ διοικητικούς καὶ τούτων μὲν νὰ διασφαλίζουν τὴν προστασίαν, ἐκείνων δὲ νὰ ἐπιτρέπουν τὴν παραβίασιν. Ὅθεν τὸ πνεῦμα ὅλων τῶν Συνταγμάτων τῆς χώρας ἡμῶν εἶναι σαφές: Πάντες οἱ ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σεβαστοὶ καὶ ἀπαρασάλευτοι καὶ οὐδὲν δικαίωμα παρέχεται εἰς τὸν κοινὸν νομοθέτην νὰ παραβιάζῃ αὐτοὺς ἐκάστοτε κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ἄλλωστε ἀπὸ τῆς διατυπώσεως τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ Συντάγματος μέχρι τῆς θεσπίσεως τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος παρήλθε διάστημα χρόνου ἐπέκεινα τοῦ αἰῶνος καὶ βεβαίως κατὰ τὸ μακρότατον τοῦτο διάστημα πολλακίς ἀνεψύησαν θέματα νομοκανονικῆς φύσεως ἐξ ἀφορμῆς ψηφίσεως νόμων ἀντικανονικῶν. Ἐὰν λοιπὸν ἡ σχετικὴ διατύπωσις περὶ προστασίας τῶν ἱερῶν Κανόνων, εἰς τὸ πρῶτον Σύνταγμα ἦτο τυχὸν ἑλλιπὴς καὶ ἐὰν ἡ βούλησις τοῦ Συνταγματικοῦ Νομοθέτου ἦτο πράγματι νὰ προστατεύσῃ μόνον τοὺς ἀναφερομένους εἰς δόγματα ἱερῶν Κανόνων, διατὶ δὲν διώρθωνε τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ ἐπόμενα Συντάγματα, τῶν ἐτῶν 1864, 1911, 1927 καὶ 1952, ἀφοῦ τοῦ παρεσχέθη ἡ εὐκαιρία αὕτη; Δὲν τὸ ἔπραξεν ὁμως διότι ἀπλούστατα καὶ ὀρθότατα δὲν ὑφίσταται οὐδὲ νοεῖται διάκρισις τῶν ἱερῶν Κανόνων. Ἄλλοιμονον δὲ ἐὰν ἐφθάναμεν εἰς τὸ οἰκτρὸν καὶ ἄκρως ἐπικίνδυνον κατάντημα νὰ διακρίνωμεν ἐκάστοτε κατὰ τὸ δοκοῦν τοὺς ἱεροὺς Κανόνες εἰς πρωτεύοντας καὶ δευτερεύοντας καὶ ἀναλόγως ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν νὰ ἐφαρμόζωμεν, ἄλλους δὲ νὰ περιφρονῶμεν. Τοῦτο θὰ ἦτο τρομερόν.

Ὅθεν πᾶσα διάκρισις τῶν ἱερῶν Κανόνων εἶναι ἀβάσιμος καὶ κακόδοξος, ξένη πρὸς τὴν παράδοσιν

τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπαράδεκτος καὶ ἀπόβλητος.

Ἐπαναλαμβάνομεν: Ἡ Ἐκκλησία δὲν δογματίζει διὰ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἀλλὰ διὰ τῶν Συμβόλων, τῶν Ὁρῶν καὶ τῶν Δογματικῶν ἐν γένει ἀποφάνσεων Αὐτῆς.

Καὶ ἐκεῖ ἐνθ' οἱ Ἱεροὶ Κανόνες κάμνουν περὶ Δογμάτων λόγον, ὡς ὁ πρῶτος ἐπὶ παραδείγματι Κανὼν τῆς Πενθέκτης, δὲν πρόκειται οὐσιαστικῶς περὶ διατυπώσεως νέου Δόγματος, ἀλλὰ περὶ ἀνακεφαλαιώσεως τῆς μέχρι τότε δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν προηγουμένων ἐξ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ὁ δεύτερος Κανὼν τῆς ἰδίας Συνόδου τὸ αὐτὸ πράττει, ἀνακεφαλαιῶν τοὺς μέχρι τότε διατυπωθέντας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροῦς Κανόνες. Ἐπομένως δὲν πρόκειται περὶ Δογματικῶν Κανόνων ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς διατυπώσεως νέου Δόγματος, ὁπότε οὗτοι θὰ ἔδει νὰ εἶχον ἠϋξημένην ἰσχύν.

Κατὰ ταῦτα συνοψίζων τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἐπιλέγω: Δὲν δυνάμεθα νὰ ποιούμεθα διάκρισιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Πάντες οἱ Ἱεροὶ Κανόνες εἶναι μεταξὺ των ἰσότημοι καὶ ἰσόκυροι. Καὶ πᾶσα ἐπομένως παραβίασις αὐτῶν, εἴτε ἄμεσος εἴτε ἔμμεσος, εἶναι οὐ μόνον ἀντικανονική, ἀλλ' ἐν ταύτῳ εἶναι, δι' οὓς λόγους ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, καὶ ἀντισυνταγματική. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικότητα. Πάντα τᾶλλα εἶναι ὑποπτοὶ ἐπινοήσεις καὶ ἀστήρικτα ἐφευρήματα, ἔναντι τῶν ὁποίων ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ σαφῆ καὶ κατηγορηματικὴν θέσιν ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπουσα τὴν καταπάτησιν τῶν Ἱερῶν Αὐτῆς δικαίων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ τόλμην, παρρησίαν καὶ ἀποφασιστικότητα καὶ νὰ σταθῇ ἀνυποχώρητος.

Ἐπερχόμενοι ἤδη ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὑποστηρίζομεν ὅτι συμφῶνως πρὸς τοὺς Θεοὺς καὶ Ἱεροὺς Κανόνες καὶ πρὸς τὸ Σύνταγμα τῆς Χώρας ἡ Ἐκκλησία δεόν νὰ ἔχῃ αὐτοτέλειαν καὶ νὰ ρυθμίζῃ ἐλευθέρως τὰ τοῦ Οἴκου Αὐτῆς, ὡς ἄλλωστε διαλαμβάνει καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκδοθεὶς Συνοδικὸς Τόμος, ὁ ἀναγνωρίσας τὸ Αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τοιοῦτον δὲ σύστημα σχέσεων εἶναι τὸ τῆς «Συναλληλίας». Σύστημα ἰδεῶδες, καθ' ὃ ἡ Ἐκκλησία ρυθμίζει ἐλευθέρως τὰ ἑαυτῆς χωρὶς νὰ παρεμ-

βαίνῃ εἰς τὰ πράγματα τῆς Πολιτείας καὶ ἡ Πολιτεία ὡσαύτως ρυθμίζει τὰ ἑαυτῆς, χωρὶς νὰ παρεμβαίνῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα.

Πρὸς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κατεύθυνσιν καὶ μὲ στόχον τὴν συναλληλίαν κατέτεινον οἱ Καταστατικοὶ Χάρται τοῦ ἔτους 1923 ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου καὶ τοῦ ἔτους 1943 ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δαμασκηνοῦ Παπανδρέου. Εἶναι δύο ἱστορικῆς σημασίας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐπιτεύγματα, τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖ μὲν νὰ μὴ καθιέρωσαν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ σύστημα τῆς συναλληλίας εἰς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, οὐχ ἦττον ὅμως προσήγγισαν αὐτὸ κατὰ ἓνα τρόπον σημαντικὸν καὶ εὐλογημένον, παρέχοντα ἀγαθὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

Ἀτυχῶς τὰ ἀκολουθήσαντα κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν γνωστὰ ἀτυχῆ Ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα ἐπέφερον τὴν ὀπισθοδρόμησιν. Καὶ ἐφθάσαμεν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, εἰς τὴν σημερινὴν ἀρρυθμίαν, ἀκαταστασίαν καὶ σύγχυσιν.

Ἦδη μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ νέου—τοῦ ὀριστικοῦ ἄς εὐχηθῶμεν—Καταστατικοῦ Χάρτου παρέχεται μία νέα εὐκαιρία ἐξ ὑπαρχῆς θέσεως τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτῶν βάσιν, τουτέστι τὴν συναλληλίαν. Ἡ εὐκαιρία αὕτη δεόν ὁπωσδήποτε νὰ ἀξιοποιηθῇ καὶ νὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὸ ποθοῦμενον. Ζητοῦμεν «ζῶσαν καὶ ἐλευθέραν Ἐκκλησίαν» ἐντὸς τοῦ ἐλευθέρου καὶ ὑπερηφάνου Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Εἰς τὸν νέον Καταστατικὸν Χάρτην πρέπει τὰ πράγματα νὰ τεθοῦν σαφῶς: Βεβαίως ἡ Πολιτεία διὰ τῶν νομοθετικῶν αὐτῆς ὀργάνων, κατ' ἀνάγκην θὰ νομοθετῇ καὶ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῆς φύσεως θεμάτων, ἀλλὰ θὰ νομοθετῇ τῇ εἰσηγήσει τῆς Ἐκκλησίας ἢ τοῦλάχιστον—καὶ εἰσηγοῦμαι τοῦτο ὡς τὴν ὑστάτην ὑποχώρησιν τῆς Ἐκκλησίας—«μετὰ προηγουμένην σύμφωνον γνώμην τῆς Ἐκκλησίας» πάντοτε δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Πέραν τοῦ σημείου τούτου οὐδεμία ὑποχώρησις. Διότι ἀπλούστατα σημαίνει ὑποδούλωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ συμβῇ ποτέ.

Ἄγιοι Ἀδελφοί,

Μὲ συνέχει αἴσθημα βαθυτάτης ἀγωνίας κατὰ τὴν ὥραν αὐτῆν. Εἶναι ἡ ἀγωνία μου διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Καὶ εἶμαι πεπεισμένος καὶ οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ ἀγωνία μου αὕτη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι καὶ ἰδικῆ Σας ἀγωνία.

Ἐκ βαθέων ποιῶμαι ἔκκλησιν καὶ θερμότητα

ΟΙ ΦΩΤΙΣΜΕΝΟΙ ΕΠΑΙΝΟΙ ΚΙΝΗΤΡΟΝ ΑΜΙΛΛΗΣ

Ὁ Νεοέλληνας εἶναι ἰλιγγιώδης εἰς τὰς ἐκφράσεις του καὶ ἑξαλλος εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς του.

Ὅταν ἐπαινῆ, φθάνει εἰς ὕψος δυσανάβατον, καὶ ὅταν συκοφαντῆ καὶ ὑβρίζῃ, κατέρχεται εἰς βάθος δυσθεώρητον. Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ἐν πλείστοις, ἀγνοεῖ «τὸν δρόμον τῆς Καμήλας», τὸν ὁποῖον υἰοθέτησεν ἡ πρακτικὴ σοφία τοῦ λαοῦ, καὶ δὲν θέλει νὰ ἐνθυμηθῆ τὴν φιλοσοφίαν τῶν προγόνων, «πᾶν μέτρον ἄριστον»!

Κατ' ἀκολουθίαν τοῦ ἐξάλλου του θυμικοῦ, εἴτε ἐσκεμμένως, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἐπιπολαιότητος, εἴτε ἐκ κακῆς ἀνατροφῆς, ἀγνοεῖ τὴν χρυσὴν μεσοτήτα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ φθάνει εἰς τὰ ἄκρα, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς ὀλισθηρὸν κατήφορον.

Τὸ παρὸν ἄρθρον ἔχει σκοπὸν, νὰ διατυπώσῃ γνώμην ὀρθά, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ γράφοντος, ὥστε οἱ ἐπαινοὶ νὰ μὴ λαμβάνουν τὰς διαστάσεις τοῦ ὑπερφυσικοῦ, οὔτε νὰ σμικρύνονται μέχρις ἐξαφανίσεως.

Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, τὸ θέμα τοῦτο ἀποκτᾷ δύο σκέλη, τὸ ἓν οἱ ἐπαινοὶ, αὐτοὶ καθ' ἑαυτοί, καὶ τὸ ἕτερον, οἱ ἐπαινοὶ τῆς φωτισμένης κοινῆς γνώμης.

Ὁ Βάκων, ὁ ἐξοχος Θεολόγος καὶ Φιλόσοφος τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἐθεωρήθη ὡς βαθυνοῦστατος παρατηρητὴς τῶν φυσικῶν φαινομένων, εἶπε τὴν ἐξῆς βαρυσήμαντον ρῆσιν: «Ὁ ἐπαινος εἶναι ἀπαύγασμα ἀρετῆς».

Καὶ ἀληθῶς ὁ ἐπαινος εἶναι καὶ καθῆκόν μας. Ὅταν ἐπαινῶμεν πράξεις γενναίας καὶ εὐγενεῖς καὶ ὅταν βραβεύωμεν ἀγῶνας προόδου καὶ τιμῆς, ὅχι μόνον ἐπιτελῶμεν στοιχειῶδες καθῆκον πρὸς τοὺς ἀξίους τῶν καλῶν ἔργων, ἀλλὰ συγχρόνως προ-

καλοῦμεν καὶ τὴν εὐγενῆ ἀμιλλαν τῶν ἄλλων, ἵνα καὶ αὐτοὶ γίνουν ἀξιοὶ ἐπαινῶν καὶ ἐγκωμίων.

Ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς καλῶς ἀνατεθραμμένους ἄνθρώπους νὰ ἀναγνωρίζουν μίαν ἐπιτυχίαν, καὶ νὰ διαλαλοῦν μίαν ἀφοσίωσιν καὶ εὐγενῆ πρᾶξιν. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ γίνεται, ἀνεξαρτήτως ἐὰν οἱ ἀξιοὶ ἐπαινοῦ καὶ βραβείων εἶναι φίλοι μας ἢ ἐχθροὶ μας, ἢ ἐὰν ὁ θρίαμβὸς τῶν συντελῆ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἰδικῶν μας συμφερόντων. Ἐὰν ὑποκύψωμεν εἰς αὐτὴν τὴν μικρότητα, δεικνυόμεθα εὐτελεῖς καὶ ἀπολίτιστοι, καὶ προκαλοῦμεν ζημίαν κοινωνικὴν ὅχι εὐκαταφρόνητον.

Ἐἶπεν ὁ Βάκων, ὅτι ὁ ἐπαινος εἶναι ἀπαύγασμα ἀρετῆς. Ἡ βαρυσήμαντος ὁμως αὐτῆ ρῆσις ἐπιδέχεται διπλὴν ἐρμηνείαν. Ἡ πρώτη ἐρμηνεία εἶναι, ὅτι ὁ ἐπαινος εἶναι ἀπαύγασμα πράξεων ἐναρέτων. Ὅτι δηλαδή, διὰ νὰ γίνῃ ἓνας ἀξίος πραγματικῶν ἐπαινῶν, πού νὰ ἔχουν πραγματικὴν ἀξίαν καὶ νὰ μὴ εἶναι ἀηδεῖς κολακεῖαι, πρέπει νὰ ἐπιτελῆ πράξεις ἐξαιρετικᾶς ἀπορροεύσας ἀπὸ ὑψηλοφροσύνης καὶ ἀφοσίωσιν ὑπὲρ ἀνωτέρων ἰδεῶν. Ἐν βραχυλογίᾳ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τὸ γνῶρισμα ἀνωτέρας κινητηρίου δυνάμεως, καὶ πλατυτέρας ἀρετῆς, ἀπεργαζομένης τὰ ὑψηλὰ καὶ γενναῖα.

Ἡ δευτέρα ἐρμηνεία τῆς βαθυστοχάστου ρήσεως τοῦ Βάκωνος «ὁ ἐπαινος εἶναι ἀπαύγασμα ἀρετῆς», πρέπει νὰ ἐννοηθῆ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν, ὅτι μόνον ἓνας ἀληθινὸς ἐνάρετος ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἠθικὴν δύναμιν νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ νὰ ὁμολογῆ μίαν ἀξίαν, ὅπου καὶ ἂν συναντήσῃ αὐτήν, ἔστω καὶ εἰς κύκλον ἐχθρικὸν πρὸς αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν ἡ εὐδοκίμησις ἄλλων ἀνθρώπων, τῶν ἀξίων ἐπαινοῦ, παραβλάπτουν τὰ συμφέροντά του, ὑλικά τε καὶ ἠθικά, καὶ ἂν ἀκόμη τὸν ἐπισκιάζου.

παρακαλῶ πάντας Ὑμᾶς νὰ εὐρεθῶμεν ἠνωμένοι, ἠνωμένοι καὶ ἀδιάσπαστοι ὡς εἰς ἄνθρωπος, κατὰ τὴν κρίσιμον καὶ βαρυσήμαντον ταύτην ὥραν. Μὴ λησμονῶμεν—τὸ ἐπαναλαμβάνω διὰ μίαν εἰσέτι φοράν—ὅτι τὴν στιγμὴν αὐτὴν διὰ τοῦ συντασσομένου Καταστατικοῦ Χάρτου, χαράσσεται ἡ μελλοντικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας. Ἄς προσέξωμεν, ἀδελφοί μου.

Ἡ εὐθύνη τῶν Κληρικῶν Μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Καταστατικοῦ Χάρτου εἶναι ὄντως βαρεῖα καὶ ἱστορικὴ. Ἄς σταθῶμεν πλησίον των. Πάντως οὐδεμία ὑποχώρησις πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τῆς «χρυσῆς γραμμῆς» τῆς συναλληλίας. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει ἐπὶ τέλος νὰ καταστή ζῶσα καὶ ἐλευθέρα. Οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ καταντήσῃ ὑπάλληλος τῆς Πολιτείας.

Νόμοι Ἐκκλησιαστικοὶ δεόν νὰ ἐκδίδονται ἐφεξῆς τῇ εἰσηγήσει ἢ τῇ συμφώνῳ γνώμῃ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε δὲ καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει ἐν ἀγνοίᾳ Αὐτῆς. Θὰ ἐκδίδονται δὲ πάντοτε συμφῶνως πρὸς τοὺς Θεοὺς καὶ Ἱεροὺς Κανόνας οἵτινες καὶ μόνον συνιστοῦν τὸ δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν ὁποίων τὸ κύρος καὶ ἡ ἰσχὺς εἶναι αἰώνια καὶ ἀπαρασάλευτα.

Ἀπὸ τῆς γραμμῆς αὐτῆς μὴ ἀποστῶμεν. Ὁ Κύριος ἔστω ἡμῶν βοηθός.

Ἐπὶ τούτοις, διατελοῦμεν ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφός.

† Ὁ πρῶην Ἀθηνῶν

Πρόεδρος Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Δέν δύναται ἓνας ἄνθρωπος νά ἔχη ἀρετήν καί νά ἰσχυρίζεται, ὅτι εἶναι φίλος τῆς προόδου, ὅταν βλέπῃ, ὅτι ὁ πλησίον του ἀνέρχεται μέ τήν ἀξίαν του, καί ἀντί νά χαρῆ καί διασαλπύσῃ τήν πρόοδόν του, προσπαθεῖ νά τόν κακολογήσῃ καί νά μειώσῃ τήν ἀξίαν του. Τοιοῦτοτρόπως ἐνεργοῦν μόνον οἱ φθονεροί, καί οἱ κακεντρεχεῖς.

Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν πρέπει νά κατανοηθῇ ἡ ρῆσις τοῦ φιλοσόφου Βάκωνος, «ὁ ἔπαινος εἶναι ἀπαύγασμα ἀρετῆς», καί ὄχι μόνον νά κατανοηθῇ, ἀλλά καί νά γίνῃ βίωμα εἰς τόν πρακτικόν καί πνευματικόν μας βίον. Διότι, δυστυχῶς, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, δέν ἔχομεν πάντοτε φωτεινά σημεῖα ἀρετῆς, ἀλλά τρόπον τινά, ἔχομεν σκοτεινήν ἱστορίαν διαιωνιζομένην εἰς τās γενεάς μας· δηλονότι, εἰμεθα δύσκολοι εἰς τὸ νά ἀναγνωρίζωμεν μίαν ὑπεροχήν. Τοῦναντίον προσπαθοῦμεν νά ὑποβιβάζωμεν μίαν πραγματικὴν ἀξίαν, ἢ μίαν ἀνατέλλουσαν ἰδιοφυΐαν.

Ἡ λάμπις ἐξαιρετικῶν πράξεων μᾶς τυφλώνει καί δέν βλέπομεν. Οἱ πλείστοι προσπαθοῦν νά εὑρουν μικροελλείψεις ἢ ψεγάδια ἀσήμαντα, διὰ νά ἀλλοιώσουν τήν πραγματικὴν εἰκόνα μιᾶς καταδήλου ἀξίας.

Ὁ Νεοῦ Ἕλληνας προκειμένου νά κρίνῃ ἓνα χαρακτῆρα, δέν συλλαμβάνει τās γενικὰς γραμμάς μιᾶς δράσεως καί δέν προσέχει τήν ἀκτινοβολίαν ὠραίων πράξεων, ἀλλά βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς μίαν λεπτομέρειαν ἢ εἰς ἓν ἐλαφρότατον νεφύδιον διὰ νά δημιουργήσῃ τήν κριτικὴν του, κριτικὴν ὑπαγορευομένην ἀπὸ ταπεινά ἐλάττηρα, καί κυριαρχουμένην ἀπὸ τὸν φθόνον, νόσον τῶν προπατόρων μας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Ὁ Νεοῦ Ἕλληνας, ὅταν θίγωνται τὰ συμφέροντά του, ἢ ὅταν πληγώνεται ὁ ἐγωϊσμός του, εἶναι ἱκανὸς νά ἀμφισβητήσῃ καί τὰ ἀξιώματα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τὰ ὁποῖα εἶναι αὐταπόδεικτα ἀλήθειαι, καί νά δημιουργήσῃ ἰδικὰς του παραλόγους θεωρίας, ἀρκεῖ νά κρημνίσῃ μίαν ὑπόληψιν, ἢ νά ἀμαυρώσῃ τήν δόξαν μιᾶς προσωπικότητος.

Μικράνθρωποι, ἀσεβεῖς, ἐπιπόλοιοι καί κακεντρεχεῖς, θέλουσιν μέ μίαν λέξιν νά διαγράψουν τήν ἀξίαν μιᾶς ὑπεροχῆς. Καί ὅσον περισσότερο ἀνάγωγοι εἶναι καί ἀμόρφωτοί κοινωνικῶς, τόσο περισσότερο κακοὶ εἶναι καί τόσο εὐκολώτερον ἀποφαίνονται ἀπὸ ἐπιπολαιότητα ἢ μοχθηρίαν περὶ ἀνωτέρων προσώπων καί πραγμάτων. Καί διαρκῶς κακολογοῦν, ὑβρίζουσιν καί δυσφημοῦν.

Οἱ μικροὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι δέν ἐγνώρισαν ποτὲ τήν χαρὰν ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὸν ἔπαινον. Δέν βλέπουν τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ ἄτομόν των, τὸ ὁποῖον θέλουσιν νά προβάλλουν μέ ἀνόητον ἐγωϊσμόν.

Καί ἀρέσκονται διαρκῶς νά κατηγοροῦν πάντας καί πάσας, καί ὅταν ἀντιληφθοῦν, ὅτι ἡ ὑγίης καί ἠθικὴ κοινὴ γνώμη δέν τοὺς προσέχει, τότε θλίβονται, τὸ δὲ πάθος των κατατρώγει τὸ σῶμα καί τήν ψυχὴν των.

Οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι, εὐπαιδευτοὶ ἢ μὴ, καλοανατρεθραμμένοι ἢ μὴ, δέν προσέχουσιν τήν γλώσσάν των ἐκ τῆς ὁποίας ἐκπορεύονται βαρεῖαι ἁμαρτίαι πικραίνουσαι τὸν Θεόν, καί ἀναστατώνουσαι τήν κοινωνίαν.

Μία ἐκ τῶν βαρυτάτων αὐτῶν ἁμαρτιῶν εἶναι καί ὁ ἀργὸς λόγος, δηλονότι ὁ λόγος ὅστις λέγεται ἄνευ ὠφελείας καί ματαιῶς, καί ὅστις λέγεται ἀργολογία. Εἰς τήν ἁμαρτίαν αὐτήν, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ κοινωνικόν αὐτὸ ἔγκλημα ὑποπίπτουσιν πολλοὶ ἄνθρωποι.

Εἰς τās συναναστροφὰς μας ἀργολογοῦμεν, ἐφευρίσκομεν ἀστειότητας, ἀνακαλύπτομεν εὐφυολογίας, προσάπτομεν παρωνύμια, ὄχι τόσο διὰ νά βλάψωμεν, ὅσον διὰ νά γελάσωμεν καί νά φανώμεν εὐφρεῖς καί ἐτοιμόλογοι.

Καί ὁμως ἁμαρτάνομεν βαρυτάτα, διότι περιπαίζομεν τὸν ὁμοῖόν μας, καί εἰρωνευόμεθα τὸν ἀδελφόν μας, τὸν ἀναγεννηθέντα διὰ τοῦ Παναγίου Αἵματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Ὑβρισμένοι ἄνθρωποι εἰς τās συναναστροφὰς των ζητοῦν ἀστεία, καί ἀγνοοῦν πόσα τραύματα δέχονται εἰς τήν καρδίαν των μέ τήν ἀνάρμοστον αὐτὴν διαγωγὴν των! Διότι τὰ ἀστεία καί οἱ γέλωτες χαλαρώνουσι τὸν δεσμὸν τῆς σωφροσύνης, ἀμαυρώνουσι τήν ἀγνότητα τῶν ἡθῶν, ἐξασθενοῦσι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καί σκορπίζουν ἐπικινδύνως τήν προσοχὴν τῆς διανοίας μας.

Διαβαίνομεν πολλάκις ἐν μέσῳ φοβερῶν παγίδων, πολεμούμενοι πανταχόθεν, ἀοράτως καί ὀρατῶς, πολεμούμενοι ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὰ ψυχοφθόρα πάθη, καί οὐδεμίαν προσοχὴν δίδομεν καί τοιοῦτοτρόπως παραδιδόμεθα αἰχμάλωτοι εἰς τὴν ἀνομίαν!

Δυστυχῶς σήμερον εἰς τήν κοινωνίαν εἶναι διαδεδομένη ἡ ἀργολογία, ὥστε ὄχι μόνον οἱ ἀπλοὶ καί ἐπιπόλοιοι, ἀλλὰ καί οἱ σώφρονες ἀκόμη καί μεμετρημένοι εὐχαριστοῦνται ἐν κάμνωσι τήν γλώσσάν των ὄργανον ἐκφράσεως ἐλαφρῶν, ἀσέμνων καί μωρῶν. Καί διατὶ τοῦτο ;

Διότι ἔχουσι θρησκευτικῶς τήν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν καί κοινωνικῶς τήν πεπλανημένην ἰδέαν, ὅτι πᾶν ὅ,τι λέγουν ὑπὸ μορφὴν εὐφυολογίας καί ἀστειότητος εἶναι θεμιτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί ἐπιτρεπτὸν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ παρανόησις αὕτη πρέπει νά λείψῃ ἀπὸ πάντας καί νά σκεφθῶμεν, ὅτι ἀφοῦ δέν ἐπιτρέπεται ἐν τοῖς ἔργοις νά εἰμεθα ἄσεμνοι, καί εἰς τοὺς λόγους ἡ αὕτη ἠθικὴ ὑποχρέωσις ἐπιβάλλεται. Οὔτε εἶναι δυνατὸν ὁ πραγματικῶς σώφρων καί ἀγνός, νά μὴ δεικνύῃ τήν αὐτὴν ἀγνότητα καί σωφροσύνην εἰς τοὺς λόγους του.

Τὸ νά παραδεχόμεθα, ὅτι ὁ σώφρων εἰς τὰ ἔργα δύναται νά ἀσχημονῇ διὰ τῶν λόγων ἀντίκειται, 1) εἰς τήν Ἀγίαν Γραφήν· παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν του (Δ' 29) «Πᾶς λόγος σαπρὸς μὴ ἐκπορευέσθω

ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν», καὶ 2) εἰς τὸ λογικόν· διότι τοῦτο πᾶσαν ἄσεμον ἀστειότητα καὶ ἀργολογίαν τὴν καταδικάζει, ἐπειδὴ ἀσκει ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἡθῶν. Διότι ὁ αἰσχροὺς εἰς τοὺς λόγους, καὶ ἂν δὲν εἶναι αἰσχροὺς εἰς τὰ ἔργα, δὲν θὰ βραδύνη νὰ γίνῃ τοιοῦτος, ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα ἀγαπᾷ νὰ στρέφεται πρὸς ἐκεῖνα πρὸς τὰ ὁποῖα κλίνει ἡ καρδιά. Αὐτὸ βεβαιώνει ἡ ψυχολογία.

Προσοχὴ ἀπὸ τὴν ἀργολογίαν, ἥτις ἔχει μίαν ἐπικίνδυνον θυγατέρα, τὴν φλυαρίαν.

Ἡ φλυαρία κάμνει τὸν ἄνθρωπον κατάλαλον, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ φλύαρος γίνεται συκοφάντης καὶ τραυματίζει θανασίμως τὸν πλησίον του. Ἄλλὰ ὁ φλύαρος δὲν βλέπτει μόνον ἄτομα ἀλλὰ καὶ κοινωνίας καὶ πόλεις ἀφανίζει.

Μᾶς λέγει ἡ ἱστορία, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἐπνίγησάν ποτε εἰς τὸ αἶμα ἐξ αἰτίας τῆς φλυαρίας μερικῶν κατοίκων των.

Ἐπολιόρκει τὰς Ἀθήνας ὁ Σύλλας καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὰς κυριεύσῃ καὶ ἠτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν μὲ μεγάλην του λύπην, διότι ἠθελε νὰ τιμωρήσῃ τὰς Ἀθήνας ἀνηλεῶς.

Ὅμως κατάρθωσαν δύο κατάσκοποι αὐτοῦ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἤκουσαν ἀπὸ φλύαρους κατοίκους, ὅτι δύο πύλαι τῶν Ἀθηναίων ἦσαν ἀφύλακτοι. Ἐσπευσαν εἰς τὸν Σύλλαν, ὅστις εἰσήγαγεν ἐκεῖθεν πολλοὺς στρατιώτας, διέταξεν ἔφοδον κατόπιν καὶ ἐκυρίευσεν τὰς Ἀθήνας. Τοιαύτην δὲ σφαγὴν ἔκαμε τῶν κατοίκων, ὥστε τὸ αἶμα ἔφθασε ποταμηδὸν μέχρι τοῦ Κεραμεικοῦ.

Ἡ κοινωνία σήμερον περιπλανᾶται ἢ εἰς λειμῶνας ὑπερβολικῶν ἐπαίνων καὶ τερατωδῶν μεγαλαυχιῶν, ἢ αἰωρεῖται ἐπάνω ἀπὸ τέλματα φθόνου, συκοφαντίας, ἀργολογίας καὶ κατακρίσεως. Ἀρέσκεται νὰ θέλῃ νὰ ἐξυψώσῃ τοὺς ἀνθρώπους τῆς καὶ κρημνίζει τοὺς ἀντιθέτους τῆς, ὅσονδῆποτε ἐνάρετοι καὶ ἂν εἶναι, ἀρκεῖ ὅτι δὲν ἐξυψηρετοῦνται τὰ συμφέροντά τῆς.

Θέλει νὰ ταπεινώσῃ ἀδίκως, νὰ κατακρίνῃ ἀδικαιολογητῶς, καὶ νὰ συντρίβῃ ἀπὸ σαδισμόν.

Αὕτῃ ἢ ἀντίληψις, τὸ νὰ ὑποτιμῶμεν μίαν ἀξίαν καὶ νὰ δυσανασχετῶμεν εἰς τὴν φήμην μιᾶς προσωπικότητος, κυριαρχεῖ δυστυχῶς, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν.

Εἶναι γνωστὸν τὸ ἐπεισόδιον ἐνὸς ἀνθρώπου τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν πρὸς ἐξορίαν τοῦ δικαίου Ἀριστείδου, καὶ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ προδίδει τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν φθονερῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ ἔγραψεν ἐπάνω εἰς τὸ ὄστρακον τὸ ὄνομα Ἀριστείδου. Ἐδῶκε, δηλαδὴ, ψῆφον νὰ ἐξορισθῇ ὁ διάσημος Ἀθηναῖος πολιτικός, ὁ ὁποῖος προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του.

Κατὰ τύχην διήρχετο τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ Ἀριστείδης, ἀγνωστος εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ τὸν γράφοντα ἐπὶ τοῦ ὄστράκου. Καὶ τὸν ἐρωτᾷ·

«Τί κακὸν σοῦ ἔκαμε ὁ Ἀριστείδης καὶ ψηφίζεις ὑπὲρ τῆς ἐξορίας του» ;

«Κανένα κακὸν δὲν μοῦ ἔκαμε, μάλιστα οὔτε τὸν γνωρίζω, ἀλλ' ἐβαρέθηκα νὰ ἀκούω νὰ τὸν ὀνομάζουν δίκαιον, καὶ δι' αὐτὸ ψηφίζω νὰ ἐξορισθῇ».

Καὶ ἐξωρίσθη ὁ διάσημος πολιτικός καὶ πράγματι δίκαιος. Ἐκτοτε συνεχίζεται ἡ ἰδιοσυγκρασία αὕτη καὶ εἰς τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον, παρὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ, «Ἄ γ α π ᾶ τ ε ἄ λ λ ἡ λ ο υ ς».

Καὶ ἕτερον παράδειγμα ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὁ Σωκράτης !

Ὁ Σωκράτης ὑπῆρξεν ὁ πατήρ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ὁ ἐναρετώτερος τῆς ἐποχῆς του.

Καὶ ὅμως ἐκακολογήθη ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του, ἐσυκοφαντήθη, ἤχθη εἰς τὰ δικαστήρια, ὡς διαφθεῖρων τοὺς νέους καὶ ὑποσκάπτων τὴν ἠθικὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ ἐθανατώθη πρὸς κατασχύνην τοῦ χαρακτήρος μερίδος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔμαθον νὰ μὴ ἐπαινώσι, νὰ μὴ χαίρουν ἐπὶ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ ἄλλου, νὰ μὴ ἀναγνωρίζουν τὴν πραγματικὴν ἀξίαν καὶ νὰ μὴ στεφανώνουν τοὺς μεγάλους ἥρωας, ἀλλὰ νὰ δυσφημοῦν, νὰ συκοφαντοῦν καὶ νὰ καταδιώκουν. Αὐτὴν τὴν ἀθλιότητα, δυστυχῶς, παρουσιάζει ὁ ἔχων κακὸν χαρακτήρα ἄνθρωπος.

Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ πιστεύεται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ὅταν ἓνας ἄνθρωπος ὑβρίζεται καὶ συκοφαντῆται, τότε ἔχει ἀξίαν. Δηλονότι, ἐπαναλαμβάνεται ὅ,τι καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

Λέγει ὁ Θουκυδίδης, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τούτου ἐπῆλθε τοιαύτη ἀλλοίωσις αἰσθημάτων καὶ ἐξαχρείωσις ἡθῶν, ὥστε αἱ λέξεις μετέβαλον τὴν ἀρχικὴν τῶν σημασίαν. Ἡ θρασυτῆς ἐθεωρεῖτο παρρησία, ἡ κλοπὴ τοῦ δημοσίου πλούτου ἐθεωρεῖτο ἐπιτηδειότης, ἡ ἀναίδεια ἐχαρακτηρίζετο ὡς θάρρος, καὶ ἡ ἐξαγορὰ συνειδήσεων καὶ ἡ προδοσία τῶν ἱερῶν, ὡς εὐφυΐα.

Καὶ τὴν κατάστασιν αὐτὴν, εἰς μικρότερον ὅμως βαθμὸν, τὴν βλέπομεν καὶ σήμερον μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον.

Ἀνθρώποι θρασεῖς, ἀμβλυθέντες εἰς τὰ ἠθικὰ αἰσθητήρια, ἔχασαν τὸ αἰσθημα τῆς πραγματικότητος, καὶ ὅταν θέλουν νὰ κατηγορήσουν ἐξαιρετικὰς μορφὰς, ἢ νὰ ἀνυψώσουν μηδαμινούς τύπους, ἀποδεικνύονται, ὅτι ἔχασαν τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν ἠθικῶν ἐννοιῶν. Καὶ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, αἱ λέξεις προδότης καὶ φαῦλος, ἀγύρτης καὶ ὑποκριτής, κλέπτης καὶ καταχραστής, εἶναι τίτλοι τιμητικοί, ἀποδιδόμενοι ἀπὸ τὴν ὀργιάζουσαν ἀθλιότητα εἰς ὅλους τοὺς ἐξαιρετικούς ἀνθρώπους τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ἐπαινος ὠραίων ἀγώνων καὶ εὐγενῶν πράξεων προκαλεῖ ἀμίλλαν καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν πρόοδον.

Γράφει σχετικῶς ὁ Γάλλος φιλόσοφος Λαμπρουγιέρ : «Ὁ ἔπαινος πράξεων ἀξίων θαυμασμῶ ἀποτελεῖ κινητήριον δύναμιν πρὸς ἐπιτέλειαν ἀνωτέρων πραγμάτων· μᾶς ἐμψυχώνει ὅλους πρὸς ὑψηλὰς καὶ γενναίας κατευθύνσεις».

Ὅταν ὁ Μιλτιάδης ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ ἔσωσε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐθεώρησαν σωτήρα τῆς πατρίδος καὶ τὸν ἀνύψωσαν μέχρις Οὐρανοῦ· καὶ δικαίως τοῦ ἀπέτισαν φόρον βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης.

Ἄλλ' αἱ τιμαὶ ἐκεῖναι ἐγίνοντο καὶ ἀπὸ ἀνωτέρους λόγους, πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῶν πολιτῶν, διὰ νὰ εὗρουν μιμητὰς αἱ γενναῖαι πράξεις.

Λέγεται ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θριάμβου τοῦ Μιλτιάδου, ἓνας ἄλλος ἐξαιρετικὸς πολίτης ἔγινε σύννους καὶ σιωπηλός, καὶ ὁ πολίτης αὐτὸς ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς.

Οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ, οὔτε νὰ κοιμηθῇ. Ἥλλαξεν ἀποτόμως ζωὴν, συνεκεντρώθη εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἔπαυσεν τὰς διασκεδάσεις. Εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτόν, διατὶ ἤλλαξεν ἀποτόμως ζωὴν, ἀπήντα μὲ τὴν περίφημον φράσιν : «Οὐκ ἔξ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπον». Δὲν τὸν ἄφηγε νὰ ἡσυχάσῃ ὁ θρίαμβος τοῦ Μιλτιάδου.

Μήπως ἐφθόνησεν ὁ Θεμιστοκλῆς ; Ὁχι ! Χιλιάκις ὄχι !

Εἰς μεγάλας ψυχὰς δὲν εἰσέρχονται τοιαῦτα ταπεινὰ πάθη. Δὲν ἐζηλοτύπησεν ὁ Θεμιστοκλῆς, οὔτε ἐκακολόγησεν. Δὲν ἐπεδίωξε νὰ εὕρῃ τρωτὰ διὰ νὰ μειώσῃ τὸν θρίαμβον τοῦ ἐνδόξου συμπολίτου του.

Ἡσθάνθη ὁμως μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του ἓνα κῦμα ἀμίλλης, νὰ ἐργασθῇ καὶ αὐτὸς διὰ νὰ ἀνυψωθῇ μίαν ἡμέραν καὶ καταστῇ ἐφάμιλλος πρὸς τὸν νικητὴν τοῦ Μαραθῶνος. Ἐκοτίασεν, ἐμελέτησεν, ἐγυμνάσθη ἐν ἀρετῇ, ἠγρύπνησε καὶ προσεπάθησε νὰ μιμηθῇ μεγάλα πράγματα ἐν ἀμίλλῃ εὐγενεῖ. Ἐπαυσε νὰ ἔχη συνναστροφὰς ἀνωφελεῖς, ἔπαυσε νὰ συχνάζῃ εἰς κέντρα ἀργοσχόλων καὶ φλυάρων καὶ μετεμορφώθη εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, ἄνθρωπον σκέψεως, προσοχῆς, μελέτης καὶ ὀλίγων λόγων.

Καὶ ἀκριβῶς μετὰ μίαν δεκαετίαν, τῷ 480 π.Χ. ὁ σοβαρὸς Θεμιστοκλῆς, ὁ ἄνθρωπος τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῶν Μαραθωνομάχων. Δηλαδὴ ἔσωζε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰ τρισέβδοξα στενὰ τῆς Σαλαμίνος καὶ κατεπόντιζε τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

Ὁ Θεμιστοκλῆς εἶναι ζωντανὸν παράδειγμα δι' ὅλους, καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν νεότητα.

Αἱ ὠραῖαι πράξεις πρέπει νὰ ἐπαινῶνται ἀπὸ ὅλους, ὄχι μόνον διότι εἶναι καθήκον μας νὰ ἐπιβραβεύωμεν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀξίαν ὅπου καὶ ἂν τὰς εὕρισκωμεν, εἴτε μεταξύ φίλων, εἴτε μεταξύ ἀντιπάλων, ἀλλὰ καὶ διότι, ἀποτίοντες δίκαιον φόρον ἐπαινοῦ καὶ θαυμασμῶ καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἐργαζομένους διὰ τὴν πρόδοον, δημιουργοῦ-

γοῦμεν εἰς τὴν κοινωνίαν τὴν εὐγενῆ ἀμίλλαν, τὴν κινητήριον ταύτην δύναμιν πρὸς εὐγενεῖς πράξεις καὶ ὑψηλὰς ἐξορμήσεις τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων.

Ἐνας ἀρχαῖος φιλόσοφος, γνωστὸς διὰ τὰς σοφὰς του ὑποθήκας, ὁ Μοσχίων, ἀφῆκε μίαν ἀθάνατον συμβουλήν πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν προθυμίαν νὰ δυσφημοῦν καὶ νὰ κακολογοῦν. Καὶ ἡ συμβουλή αὕτη εἶναι ἡ ἐξῆς : «Εἰ θέλεις καλῶς ἀκούειν, μάνθανε καλῶς λέγειν, πειρῶ καλῶς πράσσειν, καὶ οὕτω καρπώσῃ τὸ καλῶς ἀκούειν». Μὲ ἄλλας λέξεις, ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ ἀκούης καὶ διὰ σὲ λεγομένους καλοὺς λόγους, μάθε νὰ ἐπαινῆς τὰ ἀξία ἐπαινοῦ τῶν ἄλλων. Προσπάθησε ὁμως καὶ σὺ ταῦτοχρόνως νὰ πράττης ἔργα καλὰ, καὶ τότε θὰ ἀξιωθῆς καὶ τῶν καλῶν καὶ ἐπαινετικῶν λόγων τῶν ἄλλων.

Αὕτη τὴν συμβουλήν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἐντυπώσωμεν ὅλοι εἰς τὰς καρδίας μας, νὰ τὴν θέσωμεν εἰς ἐφαρμογὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας, καὶ ἀνεπαισθήτως θὰ βελτιωθῇ ὁλόκληρος ἡ κοινωνία.

Οἱ εὐγενεῖς ἄνθρωποι δὲν κακολογοῦν, μόνον ἐπαινοῦν καὶ ἀποτίουν φόρον θαυμασμῶ πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀξίαν.

Πρέπει νὰ μάθωμεν νὰ ἐπαινῶμεν καὶ νὰ χειροκροτῶμεν καὶ τοὺς ἀντιπάλους μας ἀκόμη, ὅταν εὐδοκιοῦν καὶ σημειῶνουν ἐπιτυχίας. Καὶ τότε ἀσφαλῶς εἴμεθα γενναῖοι φρόνες καὶ μεγαλόψυχοι, καὶ τότε προάγεται ἡ κοινωνία καὶ ἀκμάζει ἡ Πολιτεία.

Θὰ ἀναφέρω ἓνα παράδειγμα μεγαλοψυχίας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ρήτορας, τὸ ὁποῖον θὰ διδάξῃ ἀλλὰ καὶ θὰ εὐχαριστήσῃ.

Ὁ Αἰσχίνης ἦτο διαπρεπέστατος ρήτωρ τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας, ἀλλ' εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας εἶχεν ἠττηθῆ ἀπὸ τὸν τρομερόν του ἀντίπαλον, τὸν ἀνυπέρβλητον, εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας, Δημοσθένην.

Κατόπιν τῆς ἠττης του κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν, καὶ ἦλθεν εἰς Ρόδον. Εἰς τὴν Ρόδον ὁ Αἰσχίνης ἴδρυσεν Σχολὴν Ρητορικῆς. Εἰς τὴν σχολὴν του, ὁ διάσημος αὐτὸς ρήτωρ καὶ συγγραφεὺς ἐδίδασκεν εἰς τοὺς μαθητὰς του τοὺς ρητορικοὺς λόγους τοῦ φοβεροῦ του ἀντιπάλου, τοῦ Δημοσθένους. Μίαν ἡμέραν μάλιστα δίδασκων, ἀπήγγειλε τὸν περιώνυμον λόγον τοῦ Δημοσθένους «περὶ στεφάνου», τὸν λόγον ἐκεῖνον μὲ τὸν ὁποῖον ἠττήθη ὁ Αἰσχίνης καὶ ἐξωρίσθη.

Οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Δημοσθένους, ἐλησμόνησαν, ὅτι μὲ αὐτὸ ἠττήθη ὁ διδάσκαλός των Αἰσχίνης, καὶ ἐχειροκρότησαν ζωηρότατα, καταληφθέντες ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν ρητορικὴν δεινότητα τοῦ Δημοσθένους.

Τότε ὁ Αἰσχίνης, πού ἐξωρίσθη ἐξ αἰτίας τοῦ Δημοσθένους δὲν ἐκρατήθη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὸ ἀνυπέρβλητον κάλλος τοῦ λόγου τοῦ ἀντιπάλου του, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς του :

«ὦ, καὶ νὰ ἤκούετε τὸ ἴδιον τὸ θηρίον τῆς ρητορικῆς δεινότητος, τὸν Δημοσθένην, νὰ ἀπαγγέλλῃ ὁ ἴδιος τὸν λόγον του»!

Εὕγε! εἰς τὸν Αἰσχίνην! Διδάσκων τοὺς Ἑλληνας τῆς Ρόδου, διεφήμιζε τὴν ἀνυπέβλητον ρητορικὴν ἀξίαν τοῦ θανασίμου ἀντιπάλου του, δεικνύων ὅτι ὄντως ἦτο διαπρεπέστατος καὶ πολιτισμένος.

Τὸ παράδειγμα αὐτὸ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ κακολογῶμεν, καὶ νὰ μὴ μαυρίζωμεν τὴν ψυχὴν μας μὲ πάθη μίσους καὶ φθόνου, ἀλλὰ νὰ ἀποκαλυπτῶμεθα ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων μορφῶν.

Ὁ Ξενοφῶν λέγει, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ γλυκύτερα πράγματα εἶναι καὶ ὁ ἔπαινος, ἐκδηλούμενος πρὸς ἀπονομὴν θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἐργάτην ἀγαθῶν ἔργων.

Καὶ εἰς τὰς πολιτισμένους χώρας ὑπάρχει δημοσία γνώμη φωτισμένη, ἢ ὅποια καὶ κατ' ἐξοχὴν κυβερνᾷ, καὶ τότε, τῆς γνώμης αὐτῆς οἱ ἔπαινοι ἔχουν ἀξίαν.

Ἡ φωτισμένη καὶ νηφαλίᾳ αὐτῇ κοινὴ γνώμη κρίνει τὰς πράξεις τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ ὅλων τῶν ἀτόμων ποὺ ἐλαύνονται ἀπὸ εὐγενῆ φιλοδοξίαν δημιουργίας κοινωνικοῦ ἀγαθοῦ καὶ καθολικῆς εὐτυχίας, καὶ ἐπαινεῖ δικαίως καὶ ἀποδίδει ἐκάστῳ τὴν προσήκουσαν τιμὴν.

Δικαίως δὲ καὶ οἱ κρινόμενοι ἀναμένουν ἀναγνωρίσιν τοῦ ἀγῶνός των καὶ εὐμενῆ κρίσιν. Εἶναι πολῦτιμον ἐφόδιον ἐνισχύσεως, παρωθήσεως καὶ ἀμίλλης ἢ εὐμένεια καὶ ἢ ἀναγνωρίσις πάσης προσπάθειας καὶ παντὸς καλοῦ ἔργου, καὶ ἰδίᾳ, ὅταν προέρχεται ἀπὸ φωτισμένην κοινὴν γνώμην, ὅπως συνέβαιναν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, καὶ ὅπως συμβαίνει σήμερον, πρὸ παντὸς εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικὴν.

Ὁ Σίνδεϋ, φιλόσοφος καὶ κοινωνιολόγος ἐξαίρων τὴν ἀξίαν τῆς γνώμης ἐκλεκτῶν πολιτῶν, ἔλεγεν: «Εἶναι μέγα εὐτύχημα νὰ ἐπαινῆται τις, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι ἄξιοι ἐπαινῶν». Μία φωτισμένη κοινὴ γνώμη ἐνὸς ἀνωτέρου πολιτισμένου περιβάλλοντος, εἶναι ὡσάν τὴν γνώμην τῶν ἐκλεκτῶν, ποὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποφαινῶνται μετ' ἐπιστήμης.

Εἰς τὰς ἐλευθέρους πολιτείας, ὅπου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν προάγεται τὸ σύνολον, ἢ κοινὴ γνώμη ἔχει ἰδιάζουσαν βαρῦτητα. Μόνον ὅταν λειτουργοῦν ἐλεύθεροι θεσμοί, ὥστε καὶ ἐκ καλύβης νὰ δύναται ἓνας πολίτης, ἐὰν ἔχη ἀξίαν, νὰ ἀνέρχεται εἰς τὰ ὑψηλότερα ἀξιώματα τῆς Πολιτείας, μόνον τότε αἱ ἀξίαι ἀναγνωρίζονται εὐχερῶς καὶ δημιουργεῖται ἢ ἀμίλλα πρὸς εὐγενεῖς ἀγῶνας καὶ ὑψηλὰς πράξεις.

Ὁ ἔπαινος δὲ τοιαύτης κοινῆς γνώμης ἐλευθέρων πολιτῶν ἀποτελεῖ ἐλαττήριον πρὸς νέας ἐμπνεύσεις

καὶ νέας προσπάθειας, αἱ ὅποιαὶ ὁδηγοῦν εἰς θριάμβον.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος ἐν παντί, ἐπίστευον, ὅτι οἱ δημόσιοι ἔπαινοι ἐξάπτουν τὴν φιλοδοξίαν τῶν φιλοτίμων ἀνδρῶν πρὸς γενναῖα ἔργα.

Ὁ Ξενοφῶν κατέκρινε σφόδρα τοὺς ἀγαπῶντας τὸ χρῆμα καὶ τὴν εὐζωίαν καὶ ἀντιπαράβαλλε αὐτοὺς πρὸς τοὺς φιλοτίμους πολίτας, οἱ ὅποιοι μοχθοῦν ἐντίμως, ἵνα τύχουν μιᾶς δικαίας ἐπιβραβεύσεως.

Οἱ ἀρχαῖοι προπάτορες ἡμῶν ποὺ εἶχον τοιαύτην ἰδεολογίαν, εἶχον ὀργανώσει τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἄλλας πανελληνίους ἑορτάς. Δὲν ἦσαν δὲ οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι πρὸς ἐπίδειξιν μόνον σωματικῆς ρώμης.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν (παραδείγματος χάριν), συνήρχοντο οἱ Πανελλήνες νὰ παραστοῦν μάρτυρες πάσης ἐκδηλώσεως πνευματικῆς ρωμαλεότητος τοῦ ἔθνους.

Ἐκεῖ ἐπευφημοῦντο καὶ ἐστεφανοῦντο οἱ ἄνδρες οἱ δημιουργήσαντες τὴν λογοτεχνικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὰ ἀγωνίσματα δὲ ἐκεῖνα ἐχρησίμευον πρὸς κοινὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ ἔξαρσιν τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης, ἥτις δημιουργεῖ τὴν πρόοδον.

Ὅταν ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος ἀνεγίνωσκεν ἐνώπιον τῶν Πανελλήνων εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν τὰ πνευματικὰ του δημιουργήματα, καὶ ἐπευφημεῖτο καὶ ἐδέχετο τὸν κλάδον τοῦ κοτίνου, ἓνας ἐκ τῶν παρισταμένων νέων ἐδάκρυσεν. Τὸ δάκρυον ἐκεῖνο, ποὺ προεκάλεσεν ὁ θρίαμβος τοῦ συγγραφέως, ἐδικαιολόγει ἀπολύτως τὸν ἀνώτερον σκοπὸν τὸν ὅποιον ἐπεδίωκον αἱ πανελληνιοὶ ἑορταὶ τῆς Ὀλυμπίας.

Ὁ νεανίας ὅστις ἐδάκρυσεν ἦτο ὁ Θουκυδίδης.

Τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο δάκρυον τῆς ἀμίλλης ἐδημιούργησε μετ' ὀλίγον τὸν συγγραφέα καὶ ἱστορικὸν τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου, τὸν βαθυνότερον ἱστορικὸν ὅλων τῶν αἰῶνων.

Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα φωτισμένη κοινὴ γνώμη, ἐπαινοῦσα τοὺς εὐγενεῖς ἄθλους, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐδημιούργησαν τὸν πολιτισμὸν, ὅστις παραμένει τὸ αἰώνιον πρότυπον, καὶ θὰ παραμείνῃ τοιοῦτον αἰωνίως, ὡς ὑψιστον ἰδανικόν.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, μέγας ἀνατόμος τῆς ψυχῆς, φιλοσοφῶν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐπαινοῦ καὶ τοῦ θαυμασμοῦ διὰ τοὺς κατεργαζομένους ἔργα ἀρετῆς, διατυπώνει περίπου τὴν ἰδίαν γνώμην, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ Ξενοφῶν, καὶ ἦν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἡλίας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Η ΕΝ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΩ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΕΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

ΙΔ'

35. Ἡ γνώμη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ πατριαρχείου τῶν Σέρβων. Ὁ ἡγούμενος τῆς Σερβικῆς ἀντιπροσωπείας ἐπίσκοπος Δαλματίας Στέφανος λαβὼν τὸν λόγον μετὰ τὸν ἐπίσκοπον Πριγιασεβίου Νικόλαον καὶ ἀμέσως πρὸ τῶν Κυπρίων ἀντιπροσώπων εἶπε τὰ ἑξῆς: «Θέλω νὰ τονίσω βασικὰς γνώμας διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου. Δὲν εἶναι ἀνθρωπιστικὸν ζήτημα, ἀλλ' ἐντολὴ Θεοῦ. Εἶναι καθῆκον Χριστιανικόν. Ὁ θεὸς Παῦλος εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως. Πρέπει ὅμως καὶ νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας διὰ νὰ γίνῃ αἰσθητὴ μετὰξὺ μας ἡ πνοὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα τὸν Διάλογον, εἰς τὰς ἀποφάσεις μας δὲ δὲν πρέπει νὰ ἐκφρασθῇ ἡ συχνάκις ἀπαντῶσα ἀμυντικοπολεμικὴ ἀπομόνωσις. Πρέπει νὰ συγχρονισθῶμεν. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας δὲ οἱ ἄνθρωποι συζητοῦν φιλικῶς, ἀκόμη καὶ ὅταν εὐρίσκονται εἰς ἀντιθέτους παρατάξεις. Ὁ Διάλογος καθίσταται ἀναγκαῖος ἀριβῶς διότι δὲν συμφωνοῦμεν. Ἐὰν ἐσυμφωνοῦμεν, ὁ Διάλογος θὰ ἦτο περιττός. Μὲ τὸν Διάλογον δὲν θὰ χάσωμεν τίποτε, ἐὰν δὲν ἐπιτύχωμεν δι' αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ἀποβῇ οὗτος ἐπιτυχής, πολλὰ θὰ εἶναι τὰ ὀφέλη, τὰ ὅποια θὰ ἀποκομισθῇ ἢ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Εἰς τὰς ἀποφάσεις μας πρέπει νὰ κυριαρχῇ ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ συμβιβαστικότητος, ὅταν πρόκειται περὶ ἀληθείας καὶ δόγματος. Ἀλλὰ κατὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν διατυπώσεων δὲν πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ συμπεριφορὰ, ὡς ἐὰν ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀποκλειστικὸν κτῆμα ἰδικὸν μας. Διὰ τοῦτο ἤδη κατὰ τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας μας πρέπει νὰ φανῇ ἡ εὐληκρὴν τῆς τάσεως μας νὰ βοηθήσωμεν τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ὑπερπηδῆσῃ τὰς δυσκολίας τῆς, ὥστε νὰ δυνηθῇ ἀργότερον νὰ συνομιλήσῃ μαζί μας ὡς ἐνιαῖον σύνολον. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων, τὰ ὅποια θὰ στείλωμεν εἰς τὰς Ἐκκλησίας μας, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅλους τοὺς προηγουμένους διαλόγους καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τὸ κῦρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν. Νομίζω, ὅτι ἐδῶ τὰς μεγαλύτερας προσπαθείας κατέβαλεν ἡ ἀδελφὴ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας καὶ δὲν ἐπράξε τίποτε, τὸ ὅποιον νὰ μὴ δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν καὶ νὰ μὴ ἀποβῇ ὀφέλιμον. Ἄλλως θὰ φανῶμεν ἐνώπιον τῶν Ἀγγλικανῶν ὡς ἀσυνεπῆς καὶ μὴ ἐνιαῖοι. Ὡσαύτως πρέπει νὰ φανῇ ἡ συνέπεια, καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τῶν πρακτικῶν σχέσεων, τὰς ὁποίας εἶχομεν καὶ ἔχομεν μετὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Σχεδὸν αἱ Ἐκκλησίαι μας ὅλαι ἐπικοινωνοῦν μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς ὡς Ἐκκλησίας κατεχούσης τὰ σημεῖα τῆς ἐκκλησιαστικότητος. Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας γίνεται ἐπικοινωνία ὡς μετὰ κληρικῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἐκ-

κλησιῶν μας συχνάκις τοὺς χαρίζουν ἐπισκοπικὰ διακριτικὰ, γεγονὸς ὑπερ σημαίνει ἐν τῇ πράξει ἀναγνώρισιν τοῦ βαθμοῦ, τὸν ὅποιον φέρουν. Ἀπάρνησις ὅλων αὐτῶν θὰ ἐσήμαινεν εἰς τὰ μάτια τῶν Ἀγγλικανῶν ἀσυνέπεια. Αὐτὸ δὲν θὰ μᾶς ὠφέλει. Ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη Ἐκκλησία ἐν τῇ Δύσει, ἡ ὅποια δὲν ἐδείξε τάσεις προσηλυτιστικὰς. Καὶ σήμερον αὕτη βοηθεῖ τοὺς ἐν διασπορᾷ Ὀρθοδόξους. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀρίσωμεν καὶ τὰς κοινὰς θέσεις μας. Ἄλλως θὰ συμβῇ νὰ δεῖξωμεν τὴν ὀνομοιογένειάν μας»¹.

Κατὰ τὴν ἐπομένῃν συνεδρίαν ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἕτερος ἐκ τῶν Σέρβων ἀντιπροσώπων, ὁ πρωτοπρ. καὶ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς αἰδεσιμ. Γκαρντάσεβιτς, ὅστις μετὰξὺ ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀλήθεια ἀπαιτεῖ νὰ ἴδωμεν παρὰ τοῖς Ἀγγλικανοῖς ἐκαίνας τὰς βασικὰς ἀληθείας, αἱ ὁποῖαι διετηρήθησαν παρ' αὐτοῖς. Τὸ δὲ ἔλεος ἀπαιτεῖ νὰ ζητῶμεν παρ' αὐτοῖς τὸ βασικόν, τὸ ὅποιον χρειάζεται διὰ τὴν ἐνωσιν. Ὡς πρὸς τὰ δευτερεύοντα μετὰ συγκαταβάσεως νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν τόπον, τὸν χρόνον καὶ τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγένοντο τὰ ἔργα». «Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἀντιπροσωπεύει ἑκατομμύρια πιστῶν. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ 19 αὐτοκεφάλους καὶ 17 αὐτοτελεῖς ἱεραποστολικὰς Ἐκκλησίας μὲ μερικὰς ἑκατοντάδας ἐπισκόπων. Αἱ ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας εὐρίσκονται εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ περιλαμβάνουν τὰς πλέον διαφορετικὰς φυλάς καὶ λαοὺς. Μόνον δὲ εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν Κοντουαρίας καὶ Ὑόρκης τὸ Κράτος διετήρησε τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιτυπώσεως τῶν Ἐπισκόπων, ἡ δὲ Βουλὴ ἐπικυροῖ τὰς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων. Αἱ πλείστα τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν ἔχουν ἐλευθερίαν ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ ἡ αὐτοδιοίκησις των βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος. Ἐνῶ ἤκουον τὰς εἰσηγήσεις, ἐνεθυμήθην τὰ τῆς ἀνεπιστήμου συσκέψεως ἐν Λονδίῳ τῷ 1955 μετὰξὺ Ρώσων καὶ Ἀγγλικανῶν θεολόγων. Τότε ὁ Μητροπολίτης Πιτιρεῖμ ἠρώτησε τοὺς Ἀγγλικανούς, τί ἐπεθύμουν. Οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐπίσκοποι παρεκάλεσαν τὸν καθηγητὴν τῆς Δογματικῆς Jhonson νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του. Οὗτος εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς: Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἀποκεκομμένος τις κλάδος ἐκ τοῦ κορμοῦ, μὴ ξηρανθεὶς, ἀλλ' ἀναπτυσσόμενος δι' ἰδίας ζωῆς. Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην ἀνεφύησαν καὶ νέα τινά, φοβούμεθα δὲ, μήπως τὰ νεοαναπτυσσόμενα ἀποστοῦν τοῦ κορμοῦ. Ζητοῦμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν κορμόν, ἄρα εἰς τὴν πηγὴν. Ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν. Θεωροῦμεν, ὅτι ἐν αὐτῇ διετηρήθη ἡ περισσοτέρα ἀλήθεια ἐκ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Θέλομεν ἐνότητα μαζί σας. Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς κατανοήσετε. Καὶ λάβετε ὑπ' ὄψιν τοὺς ἄρους ὑφ' οὓς ζῶμεν. Νομίζω,

1. Πρακτικά, σελ. 11.

ὅτι καθήκον ἔχομεν νὰ δείξωμεν κατανόησιν καὶ νὰ προσέξωμεν ἐδῶ τὰ οὐσιαστικά εἰς τὰ ζητήματα, ἐφ' ὅσον δὲ ἐπιτύχωμεν συμφωνίαν εἰς τὰ βασικά, ἃς προσπαθήσωμεν νὰ εὕρωμεν λύσιν εἰς τὰ δευτερεύοντα»².

* *

36. Ἐπὶ τῆς Ἐκθέσεως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀναμφιβόλως τὸ ὅτι ἐγένετο δεκτὸν ὁμοφώνως ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῆς Διασκέψεως, ὅτι διὰ τὰς τρεῖς κατηγορίας θεμάτων ὁ Διάλογος δέον νὰ εἶναι Πανορθόδοξος μετὰ Παναγγλικῆς Ἐπιτροπῆς ἀποκλειομένων τῶν διμερῶν διαπραγματεύσεων, ἀποτελεῖ σημαντικὸν σταθμὸν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν ἐπαφῶν Ἀγγλικανῶν καὶ Ὁρθοδόξων. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐξατονεῖ ἐκ τοῦ ὅτι κατ' ἐπιμονὴν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας ἐξήρθησαν τοῦ Πανορθοδόξου Διαλόγου τὰ θέματα τῆς πρώτης κατηγορίας, ἔστω καὶ πρὸς τὸ παρόν, ἐπιτραπειῶν δι' αὐτὰ διμερῶν διαπραγματεύσεων. Τὰ θέματα ταῦτα ἐξήρθησαν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἀπετεύχθη συμφωνία μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν καὶ τινῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Δὲν ἐπετεύχθη ὅμως καὶ πανορθόδοξος συμφωνία ἐπ' αὐτῶν, ὡς ὀρθῶς παρατήρησεν ἡ ρωσικὴ ἀντιπροσωπεία. Καὶ δι' αὐτὴν ἄλλως τε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἔγραψεν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας, ὅτι «εὐδὴλον, ὅτι οὕτω πρόκειται περὶ ἀποφάσεως τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνάγκη γὰρ καὶ τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ὁμογνώμονας εὐρεθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Κων/λεως ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας». Ποία δὲ ἡ διαφορὰ συμφωνίας φερούσης μόνον τὸ κύρος ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ συμφωνίας φερούσης τὴν ὑπογραφὴν πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐδείχθη ἀκριβῶς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ σημερινὸς πατριάρχης τῶν Ρουμάνων Ἰουστινιανὸς συνυπέγραψεν ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῶν Ὁρθοδόξων τοῦ 1948 ἀπόφασιν ἀρνούμενην τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ὅτι ἡ συμφωνία αὕτη τοῦ Βουκουρεστίου, ὡς κατεδείχθη εἰς προηγουμένον ἄρθρον, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ὡς Παναγγλική, παρουσιάζεται καὶ ἄλλως ἀτελής καὶ ἀμφίβολος. Διότι τί εἶδους συμφωνία ἐπετεύχθη 1) ἐπὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παράδοσεως, ὅταν τὸ θέμα τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, σημεῖον θεμελιῶδες τῆς Ἱερᾶς Παράδοσεως τάσσεται εἰς τὰ θέματα τὰ μὴ ἐπαρκῶς ἐξετασθέντα καὶ μετὰ τὴν κατηγορίαν τῶν θεμάτων, ἐφ' ὧν δὲν ἐπετεύχθη πλήρης συμφωνία ἐντασσόμενα; ἢ 2) Ἐπὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀφοῦ καὶ τὸ θέμα τῶν μνημοσύνων τῶν κεκοιμημένων, τὸ στενῶς πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τῆς θείας Εὐχαριστίας ὡς θυσίας συνδεόμενον, καταριθμεῖται εἰς τὰ θέματα, ἐφ' ὧν δὲν ἐπε-

τεύχθη πλήρης συμφωνία, τὸ δὲ θέμα περὶ κύρους τῶν 39 ἄρθρων, ἐν οἷς διαμφισβητεῖται ὅπως ἡ ἔννοια τῆς θυσίας ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, τάσσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ κατηγορίᾳ τῶν θεμάτων; 3) Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων δὲν ἐσημειώθη διαφωνία ἐν τῇ Διασκέψει τοῦ Βουκουρεστίου καὶ δὲν παρέμεινε τὸ θέμα τοῦτο πρὸς μελέτην μεταγενεστέραν; 4) Τέλος καὶ ὡς πρὸς τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἐκτὸς ἄλλων ἐνδοιασμῶν καὶ ἀμφισβητήσεων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παροραθῇ ὀλοτελῶς ἡ παρατήρησις τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας Μιγαλώφ, καθ' ἣν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι δύσκολον νὰ ἴδῃ τις, εἰάν πρόκειται περὶ ἀναγνώρισεως τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἀπὸ ἱστορικῆς ἐπόψεως, καθὼς καὶ ἀπὸ ἐπόψεως δογματικῆς, ἔστω καὶ ὑπὸ ὄρους».

Μίαν ἄλλην παρατήρησιν θὰ ἠδύνατο τις νὰ ἐπαγάγῃ ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀναφερομένας ἐν τῇ ἐκθέσει γενικῶς καὶ ἰδίᾳ ἐφ' ἕκαστον τῶν ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ κατηγορίᾳ θεμάτων ἐπαφᾶς ἢ διασκέψεις Ἀγγλικανῶν καὶ Ὁρθοδόξων. Ἀναφέρονται δηλαδὴ μετὰ τῶν ἐπαφῶν τούτων αἱ εἰς Σόφιαν καὶ Ἀθήνας τῶν 1940 καὶ ἡ Ἐκθεσις πίστεως Ἀγγλικανῶν ἱερέων ἐν ἔτει 1922. Αὗται δὲν πρέπει οὐδαμῶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν. Αἱ μὲν εἰς Σόφιαν καὶ Ἀθήνας εἰς οὐδὲν κατέληξαν. Μάλιστα ἡ ἐν Ἀθήναις ἐσημείωσε διαφωνίας, παρέμεινε δὲ εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐντελῶς ἰδιωτικῆς συζητήσεως. Ἡ Ἐκθεσις δὲ πίστεως τῶν ἱερέων εἶναι μὲν ἀξιοσημείωτον ἔγγραφο, δὲν παύει ὅμως ν' ἀποτελῇ ἔγγραφο ἰδιωτικόν, ἀποκηρυχθὲν μάλιστα ὑπὸ ὀρισμένων Ἀγγλικανικῶν κύκλων καὶ μὴ προσλαβὸν οὐδ' ἡμιεπίσημον χροιάν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑπογραφάντων αὐτὸ κληρικῶν.

Τέλος πάσης ἐπιπροσέτισης ἀξία τυγχάνει ἡ ἐν τῇ Ἐκθέσει ἀναφερομένη ἀπόφασις, «ὅπως ἐτοιμασθῶσι θεολογικαὶ Εἰσηγήσεις ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς λήψεως τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων, αἵτινες θὰ ὀλοκληροθῶσι διὰ τῶν παρατηρήσεων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν» καὶ ὅπως «πρὸ τῆς συναντήσεως μετὰ τῆς παραλλήλου Παναγγλικῆς Ἐπιτροπῆς συναντηθῆ ἡ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν εἰσηγήσεων, καθορίζουσα τὰς Ὁρθοδόξους θέσεις», ὥστε «τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης κατόπιν τῆς ἐγκρίσεως τῶν Συνόδων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον τῶν πρώτων συζητήσεων μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν». Μόνον διὰ τοιαύτης προετοιμασίας καὶ ἐπιμελετημένης προπαρασκευῆς ὑπάρχει ἐλπίς νὰ πραγματοποιηθῇ Διάλογος σοβαρὸς καὶ ἐμβριθής.

Ταῦτα ὡς πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς ἐν Βελιγραδίᾳ Διασκέψεως διὰ τοὺς Ἀγγλικανούς.

* *

37. Ἡ ἐν Ἀμερικῇ αὐτοκέφαλος Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία. Ἡ ἀνεκτικότης καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ τὸ πνεῦμα τῆς comprehensiveness δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν μόνον

2. Αὐτόθι, σελ. 17.

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν ἀνά τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἐπίσκοποι ἀναγνωρίζουν ὡς πριμᾶτον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας καὶ μετέχουσι τῶν συνεδρίων τοῦ Λάμπεθ. Οὕτως ἢ ἐν Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς Προτεσταντικῆ Ἐπισκοπελιανῆ Ἐκκλησία (Protestant Episcopal Church), ἥτις ἀποτελεῖ «Ἀμερικανικὸν αὐτόνομον κλάδον τῆς Ἀγγλικανικῆς κοινωνίας» καὶ ἦτις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισυ αἰῶνα ἔφερε τὴν ὀνομασίαν «Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας» ἀπαιτεῖ παρ' ὅλων τῶν μελῶν αὐτῆς «πίστιν εἰς τὴν διδασκαλίαν, τὴν διοίκησιν καὶ λατρείαν τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας εἰς πάντα τὰ οὐσιώδη, ἀλλ' ἐπιτρέπει μεγάλην ἐλευθερίαν εἰς τὰ μὴ οὐσιώδη. Ἐπιτρέπει μεγαλύτεραν παραλλαγὴν, ἀτομικότητα, ἀνεξάρτητον σκέψιν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν παρὰ πλείστα ἀπὸ τὰς ἐλευθερωτέρας Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας. Φιλελεύθεροι καὶ συντηρητικοί, μοντερνισταὶ καὶ πιστοὶ εἰς τὰς παραδόσεις, εὐρίσκουσι ἐγκάρδιον καὶ κοινὸν ἔδαφος διὰ τὴν λατρείαν ἐν τῷ Βιβλίῳ προσευχῆς, ὑπερὸν παρὰ τὴν Βίβλον ἔχει ἴσως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο βιβλίον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἐπιδράσει ἐπὶ περισσοτέρου λαοῦ. Δύο μυστήρια, τὸ βάπτισμα καὶ τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον εἶναι ἀνεγνωρισμένα ὡς βέβαια μαρτύρια καὶ ἀποτελεσματικὰ μέσα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Τὸ βάπτισμα δι' ἐπιχύσεως ἢ καταδύσεως εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς ἀναγέννησιν διὰ τὰ νήπια ἢ τοὺς ὀρίμους· τὸ βάπτισμα οἰασδῆποτε Ἐκκλησίας εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος ἀναγνωρίζεται ὡς ἔγκυρον βάπτισμα, τὰ βαπτιζόμενα δὲ παιδιὰ λαμβάνουν τὴν βεβαίωσιν (τὸ χρίσμα) ὡς μέλη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, ὅσα δὲν ἔχουν βαπτισθῆ κατὰ τὴν νηπιακὴν τῶν ἡλικιῶν πρέπει νὰ λάβουν τὸ βάπτισμα πρὸ τῆς βεβαίωσεως. Χωρὶς νὰ λέγη ἢ ὀρίξη ἅγιον μυστήριον ἢ Ἐπισκοπελιανὴ Ἐκκλησία πιστεύει εἰς τὴν πραγματικὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ εἶδη τοῦ Δείπνου. Ἀναγνωρίζει ὡσαύτως τὸν μυστηριακὸν χαρακτήρα τοῦ χρίσματος, τῆς μετανοίας, τῶν χειροτονιῶν, τοῦ γάμου καὶ τῆς χρίσεως (εὐχέλαιου). Μερικοὶ Ἐπισκοπελιανοὶ ἀνήκουν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Ἐκκλησίαν μετὰ ἐπεξεργασμένου τελετουργικοῦ, ἄλλοι εἰς τὴν Χθιμαλὴν Ἐκκλησίαν μεθ' ἀπλουτέρου τελετουργικοῦ καὶ μειζονος εὐαγγελικῆς ἐμφάσεως. Ὑπάρχουν καὶ Ἀγγλοκαθολικοὶ με' ἔντονον τὸν ρωμαιοκαθολικὸν χρωματισμὸν τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ τρίτον τῶν ὅλων μελῶν. Πάντες ὁπωσδῆποτε εἶναι πιστοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν των, ἥτις εἶναι συμπαγῆς καὶ ὁνιμος. Κατὰ τὴν διάρκειαν πλέον τῶν τριακοσίων ἐτῶν ἢ Ἐκκλησία αὕτη ἐγνώρισε μόνον ἓν σχίσμα. Ἀριθμεῖ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη 3.336.728 μέλη καὶ 7.248 ναοὺς εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας»³. Δέον νὰ προστεθῆ, ὅτι οἱ Ἐπισκοπελιανοὶ οὗτοι τῆς Ἀμερικῆς δέχονται δύο σύμβολα πίστεως, τὸ Ἀποστολικὸν καὶ τὸ τῆς Νικαίας καὶ τὰ 39 ἄρθρα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῶν ἐπομένων τροποποιήσεων : ἀπὸ

τοῦ ὀγδοῦ ἄρθρου τοῦ ὁμιλοῦντος περὶ τῶν τριῶν συμβόλων ἐξαλείφει τὸ Ἀθανασιανὸν σύμβολον καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ἄρθρον παραμένει ὡς εἶχεν ἀνευ τῶν φράσεων «τὰ τρία σύμβολα». («Ἀθανασιανὸν σύμβολον» ἀπὸ τὰ ἄρθρα 35, 36 καὶ 37 ἀφαιροῦνται ἢ τροποποιοῦνται πᾶσαι αἱ φράσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς νόμους τοῦ Ἀγγλικοῦ βασιλείου, ὅποιοι δὲ περὶ πρωτείου τοῦ βασιλέως κ.λ.π., ἀποσιωπάται δὲ ὅλως τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἄρθρον, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν εἶναι τοπικοῦ καὶ πολιτικοῦ χαρακτήρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τὸ καθαρῶς ἐκκλησιαστικὸν καὶ θρησκευτικὸν αὐτοῦ τμήμα περιλαμβάνεται εἰς ἄλλα ἄρθρα»⁴. Ὁ κληρὸς ὅμως ὑποχρεοῦται νὰ παρέχη τὴν ἐπομένην διαβεβαίωσιν : Πιστεύω ὅτι αἱ ἅγιοι Γραφαὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ περιέχουσι πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν καὶ ἐπισήμως ὑπόσχομαι νὰ συμμορφοῦμαι πρὸς τὴν διδασκαλίαν, πειθαρχίαν καὶ λατρείαν τῆς Προτεσταντικῆς Ἐπισκοπελιανῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς⁵. Εἶναι ἰδιαιτέρας σημειώσεως ἄξιον, ὅτι «ἡ Προτεσταντικῆ Ἐπισκοπελιανῆ Ἐκκλησία ἔχει φήμην ἀποκλειστικότητος καὶ μὴ συνεργασίας μετ' ἄλλων προτεσταντικῶν σωμάτων καὶ ὁμολογιῶν». Μεταξὺ ὅμως τῶν μεγάλων ὀργανωτῶν τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκοπελιανῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ὁ W. A. Muhlenberg ἀνὴρ εὐρείας ἀντιλήψεως καὶ βλέψεων πλατυτάτων, ὅστις συνέλαβε τὸ σχέδιον εὐρυτέρας τινὸς καθολικότητος ἐν τῇ Προτεσταντικῇ Ἐπισκοπελιανῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις κατέληξεν εἰς τὸ μετέπειτα ἀποκληθῆν περιήφημον Λάμπεθ Τετράπλευρον (Lambeth Quadrilateral). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης νέοι ὀρίζοντες δράσεως διανοίγονται εἰς τὴν Ἐπισκοπελιανὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἥτις ἀπέβαλε τὴν ἀποκλειστικότητα καὶ μετὰ ζήλου ἤρξατο νὰ ἐργάζεται, ἵνα πάντες οἱ πιστευόντες εἰς Χριστὸν καὶ λαβόντες τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐντεταλμένον βάπτισμα ἐνωθῶσιν εἰς μίαν Ἐκκλησίαν προσοικειούμενοι τοὺς ὑπὸ τοῦ Τετραπλεύρου καθοριζομένους ὅρους⁶.

* * *

38. Αἱ πρὸς ἐνωσιν τῶν ἀπανταχοῦ χριστιανῶν ἐνέργειαι τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ Ἐκκλησίας. Τὸ Τετράπλευρον τοῦτο υἰοθετήθη ὑπὸ τῶν ἐν Λάμπεθ συνεδρίων. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν συνεδρίων τούτων συνεκροτήθη τῷ 1867 παρακathedσάντων εἰς αὐτὸ 76 ἐπισκόπων ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ κόσμου. Ἐπηκολούθησαν τὰ ἐν τοῖς ἔτεσι 1878, 1888, 1898, 1908, 1920 καὶ 1930 συνέδρια καὶ συνεχίζονται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ἀναγνωριζομένου ὑπὸ πάντων τῶν ἀπανταχοῦ Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων ὡς πριμᾶτου αὐτῶν, ὅλον δὲ οἱ συμμετέχοντες τούτων ἐπίσκοποι παρουσιάζονται πολυαριθμότεροι, ὡς δύναται τις νὰ ἀντιληφθῆ

4. Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Ph. Schaff μν. ἔργον, τόμ. Γ', σελ. 500 καὶ ὑποσημ.

5. F. Mead, ἐνθ. ἀν.

6. Αὐτόθι, σελ. 188 καὶ 186.

3. Frank S. Mead, Handbook of Denominations in the United States. Ἐκδοσις 4 (1963), σελ. 187.

λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ ἐν ἔτει 1930 μετασχόντες τοῦ συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ ἀνῆλθον εἰς 308⁷. Σκοπὸς τῶν συνεδρίων τούτων δὲν εἶναι (να ἀναλαμβάνουν τὰ ἔργα γενικῆς τινος συνόδου) κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Καντουαρίας Longley, οὗς εἶπε κατ' αὐτὸ τὸ πρῶτον συνέδριον, παρὰ τοὺς ἐναντίους ἀνακριβεῖς ἰσχυρισμοὺς ἐν τῇ Εἰσηγήσει αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου Θαυαίρων Ἀθηναγόρου⁸, «ἀλλ' ἀπλῶς νὰ συζητοῦν θέματα πρακτικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ νὰ ἀποφαινῶνται περὶ τοῦ τί κρίνομεν λυσιτελεῖς εἰς ἀποφάσεις, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύουν ὡς ἀσφαλεῖς ὁδηγοὶ εἰς μέλλουσαν δρᾶσιν»⁹.

Ἡ ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ 1888 ληφθεῖσα ἀπόφασις πρὸς δρᾶσιν εἶναι τὸ ὡς ἄνω ρηθὲν περιφημον Τετράπλευρον τοῦ Λάμπεθ ἔχον ὡς ἔπεται : 1) Αἱ ἅγιοι Γραφαὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Κοινῆς Διαθήκης ὡς περιέχουσαι πάντα τὰ ἀναγκοῖα πρὸς σωτηρίαν καὶ οὐσία ὁ κανὼν καὶ ὁ ὕψιστος γνώμων πίστεως. 2) Τὸ ἀποστολικὸν σύμβολον ὡς σύμβολον ἐν τῷ βαπτίσματι καὶ τῆς Νικαίας τὸ σύμβολον ὡς ἐπαρκῆς ἐκθεσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως. 3) Τὰ δύο μυστήρια, τὰ διαταχθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ—τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου—τελούμενα μετ' ἀλανθάστου χρήσεως τῶν συστατικῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὀρισθέντων εἰδῶν. 4) Τὸ ἱστορικὸν ἐπισκοπᾶτον τοπικῶς προσαρμοζόμενον κατὰ τὰς μεθόδους τῆς διοικήσεως, συμφώνως πρὸς τὰς ποικίλας ἀνάγκας τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν λαῶν, τῶν κεκλημένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἐνότητά τῆς Ἐκκλησίας του¹⁰.

Οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ τέσσαρες ὅροι, οἵτινες προσβλήθησαν ὡς ἀπαραίτητοι, ὅπως γένωνται ἐκ προτέρου δεκτοὶ ὑπὸ πάσης κοινότητος, ἥτις θὰ ἠνοῦτο πρὸς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν. Καὶ αὐτοὶ ἐδόθησαν ὡς ἀπάντησις εἰς χιλιάδα αἰτήσεων κληρικῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν «ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος». Τὸ Τετράπλευρον δὲ τοῦτο τοῦ Lambeth ὑπῆρξεν ἐπικύρωσις καὶ ἐπανάληψις μετὰ μεταβολῶν τινῶν ἐν τῇ ἐκφράσει, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ τῶν τεσσάρων ὅρων τῶν διατυπωθέντων ἐν τῇ Γενικῇ συνελεύσει τῆς Προτεσταντικῆς Ἐπισκοπελιανῆς Ἐκκλησίας, τῇ γενομένῃ ἐν Σικάγῳ τῷ 1886, ὡς ἐβεβαιώθη εἰς αὐτὸ τὸ ἐν Λάμπεθ συνέδριον τοῦ 1888 χαρακτηρισθὲν ἐκεῖ ὡς «τὸ σοβαρὸν καὶ πρακτικὸν μέτρον, τὸ ληφθὲν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν μας τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας τῷ 1886»¹¹.

Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ τοῦ 1920 προέχον θέμα συζητήσεως ὑπῆρξε κατὰ τὸν Ph. Schaff ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ σύνταξις ἐπιβλητικῆς προσκλήσεως πρὸς τοιαύτην ἑνωσιν, ἥτις ἐκλήθη «Ἐκκλησις πρὸς πάντα χριστιανικὸν λαόν» ἀπειθυνθεῖσα ὑπὸ «τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τῆς

ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐν πλήρει κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας». Ἀφοῦ δὲ ἀναγνωρίζουν ἐν ἀρχῇ, ὅτι πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ βεβαπτισμένοι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος μετέχουν ὡς μέλη ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ Σῶμά του, οἱ ἐπίσκοποι προχωροῦντες τονίζουσιν, ὅτι θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι οἱ μετέχοντες ὡς μέλη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ δεικνύουν τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὸν κόσμον κατὰ τρόπον ὁρατῶν διατελοῦντες ἠνωμένοι εἰς μίαν ἠνωμένην κοινωνίαν, κρατοῦντες μίαν πίστιν, ἔχοντες τοὺς αὐτοὺς ὑπὸ πάντων ἀνεγνωρισμένους λειτουργοὺς καὶ χρησιμοποιοῦντες τὰ αὐτὰ μέσα τῆς χάριτος. Διότι τοῦτο ἐννοοῦμεν λέγοντες Μίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀναφερόμενοι δὲ περαιτέρω εἰς τὰς ἀρχαίας ἐπισκοπικὰς κοινωνίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, μεθ' ὧν «ἡ Ἀγγλικανικὴ Κοινωνία εἶναι συνδεδεμένη διὰ πολλῶν δεσμῶν κοινῆς πίστεως καὶ παραδόσεως», ἀπευθύνονται πρὸς τὰς μὴ ἐπισκοπικὰς μεγάλας Κοινωνίας, αἵτινες ὑφίστανται χάρις εἰς τὰ πλοῦσια στοιχεῖα τῶν τῆς ἀληθείας, ἐλευθερίας καὶ ζωῆς, ἄλλως ἢ το δυνατόν νὰ εἶχον ἐξαφανισθῆ ἢ παραμεληθῆ. Ὁμολογούντες δέ, ὅτι ἡ φιλαντία, ματαιοδοξία καὶ ἔλλειψις ἀγάπης, δι' ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι ἐνοχοί, εἶναι αἱ αἰτίαι τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, προβάλλουσιν τὰ τέσσαρα ἄρθρα τοῦ Τετραπλεύρου πρὸς ἐπανάστασιν αὐτῶν θέτοντες ἐν τέλει τὸ ἐρώτημα: «Δὲν δυνάμεθα λογικῶς νὰ ἀξιῶσωμεν, ὅτι τὸ ἐπισκοπᾶτον εἶναι τὸ ἐν ἑκ τῶν μέσων, ὅπερ ἐξασφαλίζει μίαν τοιαύτην ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν μετὰ τῆς εὐχαρίστου ἀναγνωρίσεως, ὅτι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ διάκονοι τῶν κοινωνιῶν τῶν μὴ κατεχουσῶν τὸ ἐπισκοπᾶτον ὑπῆρξαν προδήλως ἠυλογημένοι καὶ ἀνεγνωρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡς ἀποτελεσματικὰ μέσα χάριτος;». Ἐκφράζεται λοιπὸν τὸ συμπέρασμα, ὅτι, ἐὰν δεχθῶν τὴν ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν, «οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ τοῦτο ὡς ἀποκήρυξιν τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας του»¹².

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην ἐπηκολούθησαν συζητήσεις ἐπὶ τοῦ Τετραπλεύρου τοῦ Λάμπεθ μεταξύ ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ συνόδου ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Βαπτιστῶν, τῶν Κογκρεγκασιοναλιστῶν, τῶν Μοραβιανῶν, τῶν Πρεσβυτεριανῶν καὶ πασῶν τῶν μερίδων τῶν Μεθοδιστῶν. Αἱ συζητήσεις τῆς εὐρείας ταύτης Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετεῖχον αὐτοπροσώπως καὶ οἱ δύο Ἀρχιεπίσκοποι τῆς Ἀγγλίας, παρετάθησαν ἀπὸ τοῦ 1921-1925 ἄνευ σοβαροῦ ἀποτελέσματος, προβαλλομένης πάντοτε χωρὶς ἐμποδίου τῆς ἐπισκοπικῆς χειροτονίας, τῶν μὲν Βαπτιστῶν διατεινομένων, ὅτι δὲν ὑπάρχει κενωρισμὸν ἱερατεῖον, ἀλλὰ πάντες εἰσὶν ἱερεῖς, τῶν δὲ Κογκρεγκασιοναλιστῶν ἀντιτασσόντων, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι τὸ κύρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπισκοπικῆς χειροτονίας προσκρούει σοβαρῶς εἰς τὰς βαθεῖας πεποιθήσεις τῶν. Ἀνεξαρτήτως λοιπὸν τῶν περὶ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας διαφωνιῶν ἢ μὴ ἀποδοχῆ τῶν

7. Ph. Schaff, ἐνθ ἄν. σελ. 947.

8. Ἴδε σελ. 6 τῆς Εἰσηγήσεως.

9. Ph. Schaff, ἐνθ ἄν.

10. Αὐτόθι.

11. Αὐτόθι, σελ. 948 ἐν ὑποσημ.

12. Αὐτόθι, σελ. 948-950.

τριῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης καὶ ἡ ἀπόρριψις τῆς ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀποστολικῆς διαδοχῆς ὀρθοῦνται ἀνυπέροβλητα τό γε νῦν ἐμπόδια πρὸς συνένωσιν τῶν λοιπῶν διαμαρτυρομένων μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας βάσει καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ Τετραπλεύρου.

Αἱ ἐν προκειμένῳ ἐπιδιώξεις καὶ προθέσεις καὶ μέθοδος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀποσαφηνίζονται, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ διάλογόν τινα γινόμενον κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Λάμπεθ τοῦ 1930 καὶ κατὰ τὰς συζητήσεις μεταξὺ Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων, ὅτε ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ἠρώτησε, τί γενήσεται εἰς περίπτωσιν ὁμαδικῆς προσελύσεως εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀσυμμορφῶτων τῶν μὴ ἔχόντων ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν. Ὁ ἐπίσκοπος Gloucester ἐδήλωσεν, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁμαδικὴ ἔνωσις μετὰ Ἀσυμμορφῶτων δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐπὶ τῇ βᾶσει ἀναχειροτονίας, ἀλλ' ὅτι ἡ ἴνωμένη Ἐκκλησία θὰ οἰκοδομηθῇ ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς Ἱεραρχίας ἐξασφαλίζουσα ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν διὰ τὸ μέλλον καὶ ἐπιτρέπουσα πιθανῶς διευθετήσεις τινὰς κατ' οἰκονομίαν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ»¹³.

Τοῦτο ἐπεξηγούμενον καὶ ἐκ τῶν πραγματοποιηθέντων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Ἰνδιῶν, Βούρμας, Πακιστάν κ.λ.π., συμφωνουμένων δὲ καὶ διὰ τὴν συμφιλίωσιν μετὰ τῶν Μεθοδιστῶν, περὶ ὧν εἶπομεν ἐν προηγουμένῳ ἄρθρῳ, σημαίνει ἀναγνώρισιν τῶν μὴ ὑπὸ ἐπισκόπων χειροτονηθέντων λειτουργῶν, ἕως ἄν αὐτοὶ ἐκλίπωσι διὰ τοῦ θανάτου, ὅποτε θὰ ἀντικαθίστανται διὰ λειτουργῶν κανονικῶς χειροτονηθέντων. Ἐφ' ὅσον δὲ οἱ ἀντικανονικῶς καὶ μὴ ὑπὸ ἐπισκόπων χειροτονοῦμενοι δὲν θὰ ἀνανεοῦνται, ἐντός δύο ἢ τριῶν δεκαετηρίδων καὶ οἱ συνενωθέντες πιστοί, οἱ τέως μὴ ὑπὸ ἐπισκόπων κυβερνώμενοι, θὰ εὐρεθοῦν ἔχοντες κανονικὴν πλῆσιν καὶ ἐπισκοπικὴν ἱερωσύνην. Αὐτὸς ἄλλως ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Gloucester καὶ πρῶην καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης A. Haedlam περὶ τὰ πέντε ἔτη βραδύτερον ὁμιλῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς ἐκκλησιαστ. διοικήσεως τοῦ Ripon περὶ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1935 καὶ θίξας καὶ τὸ ζήτημα τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος ἀπεσάφησεν ἔτι μᾶλλον τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς «βραδείας μὲν, ἀλλ' ἀσφαλοῦς μεθόδου τῆς ἐνοποιήσεως τῆς ἱερωσύνης τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν» συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ ἐν ἔτει 1920, περὶ ἧς ὁμιλήσαμεν ἀνωτέρω. Προσέθεσε δὲ χαρακτηριστικῶς καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ πραγματικὴ ἔνωσις θὰ ἐπέλθῃ τότε, ὅταν ἐνοποιήσωμεν τὴν ἱερωσύνην. Τοῦτο ἐπετύχον ἤδη παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς καὶ τοῖς Σουηδοῖς (communio in sacris) ἐνθα ὁ εἷς ἀναγνωρίζει τὰ ἱερά τοῦ ἄλλου καὶ τὰ ἐξασφαλίζει καὶ διὰ τὸ μέλλον διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀλλομετοχῆς εἰς τὰς χειροτονίας ἀλ-

λῆλων. Τοῦτο ἐπιδιώκομεν καὶ παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Φιλανδίας. Πρὸς τοῦτο ἐργαζόμεθα καὶ παρὰ τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ μέθοδος προχωρεῖ καὶ ἐνταῦθα βραδύτερον, ἀλλ' ἐντέλει θὰ δημιουργήσῃ πραγματικὴν ἐνότητα¹⁴. Ἐκτοτε ἐπηκολούθησεν ἡ μυστηριακὴ ἐπικοινωνία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Νοτίου Ἰνδίας, Κεϋλάνης, Βορείου Ἰνδίας, Πακιστάν, ὡς καὶ μετὰ τῶν Λουθηρανικῶν ἐκκλησιῶν Σουηδίας, Νορβηγίας καὶ Δανίας¹⁵, πρόκειται δὲ νὰ συντελεσθῇ καὶ ἡ συνένωσις μετὰ τῶν Μεθοδιστῶν κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τῆς καταχρήσεως τοῦ μέτρου τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πλήρους νοθεύσεως καὶ συγχύσεως τῆς ἐν τῇ ἱερωσίᾳ ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Δικαίως διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Φιλανδικῆς Ἐκκλησίας πρὸ τῆς τοιαύτης διαρκοῦς ροῆς καὶ συγχύσεως καὶ μεταβολῆς παρετήρησεν, ὅτι πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, ὅταν ὄρισμένοι ὀρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι ἀνεγνώριζον τὸ κύρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ἡ κατάστασις ἦτο ἄλλη. Σήμερον δὲ ἡ κατάστασις ἤλλαξε, διότι ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἤλθεν εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν μετ' Ἐκκλησίας Λουθηρανικῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐπισημώτερον ἐτέθη τὸ αὐτὸ πρόβλημα ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ Πατριαρχείου τῆς Βουλγαρίας.

* *

39. Τὸ καθήκον τῶν Ὀρθοδόξων. Ὑπὸ ἀπαισιοδοξίας ἀσφαλῶς καταλαμβάνεται πᾶς ζηλωτῆς ὀρθόδοξος ἀντικρύζων τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐκ πρώτης ὄψεως παρουσιάζεται ὑπὸ ἐλευθεριωτέρων τάσεων ἐπιδεινουμενῆ. Τί θὰ ἐλέγομεν ὅμως, ἐὰν ἠθέλομεν στρέψαι τὰ βλέμματα ἡμῶν εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν; Θὰ ἐβλέπομεν θυσιαστήρια ἀνατρεπόμενα καὶ συντριβόμενα, τιμίους σταυροὺς μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀναγλύφων ἐσταυρωμένων θρυμματιζομένους, καθηγιασμένα εἶδη τῆς Εὐχαριστίας μετὰ τὴν χρῆσιν ὡς κοινόν τινα ἄρτον καὶ οἶνον ἀπορριπτόμενα, ἱερά ἄμφια κατασχιζόμενα ἢ εἰς κοινὴν χρῆσιν ἐπαναφερόμενα, τὸν ὀρθολογισμὸν κυριαρχοῦντα καὶ ἐνθρονισθέντα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, τὸν κλῆρον ἐκκοσμηκευθέντα, τὴν λατρείαν παρακμάζουσαν, σπανίως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας τελούμενον, τοὺς ἐπισκόπους ἀσχολομένους περὶ τὰς ἀθλητικὰς ἀσκήσεις καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ ἀδιαφοροῦντας ὅλως περὶ τοῦ τίνος εἰσῆγοντο εἰς τὸν κλῆρον κλπ. Τὴν κατάστασιν δὲ ταύτην θὰ ἐβλέπομεν κρατοῦσαν καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὅτε ἐσημειώθη τὸ κίνημα τῆς Ὁξφόρδης ἢ ὁ Τρακταριανισμὸς, ὀλίγω δὲ πρότερον ὁ ἀποσεισᾶς ὅλως τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα Μεθοδισμὸς, ὁ ἔτι ἐν ἀποσχίσει ἀπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας διατελὼν! Εἰς διάστημα λοιπὸν ἐνός καὶ ἡμίσεος αἰῶνος εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἐσημειώθησαν τοιαῦται σωτήριοι ζυμώ-

13. Β. Σταυρίδου, μν. ἔργ. σελ. 132.

14. Π. Μπρατσιώτου, μν. ἔργ. σελ. 8.

15. Αὐτόθι, σελ. 39.

σεις, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἶπη, ὅτι σήμερον αὕτη συγκρινομένη πρὸς τὴν τότε εἰκόνα εἶναι ὁμολογουμένως ἀ γ ν ὠ ρ ι σ τ ο ς. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, ἢ ἱστορία τὸ μαρτυρεῖ ἀδιαμφισβητήτως καὶ τρανῶς, ὅτι εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν σημειοῦνται ζυμώσεις, ὡθοῦσαι αὐτὴν ὀλονὲν ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Ἀφ' ἑτέρου ὑπ' αὐτῆς τῆς ἱστορίας μαρτυρεῖται, ὅτι παρὰ τὸν χαρακτήρα τῆς comprehensiveness καὶ τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν ἀναρχίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀνεπίτρεπτον καθ' ἡμᾶς ἐλευθερίαν, ἢ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία διακρίνεται ὑπὲρ τὰς λοιπὰς προτεσταντικὰς Ἐκκλησίας συνεχομένη καὶ συνδεδεμένη μεθ' ἑαυτῆς καὶ μεθ' ὅλων τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τμημάτων αὐτῆς διὰ τοῦ Τετραπλεύρου τοῦ Λάμπεθ πολὺ στενωῶς. Τὰ ἀνὰ δεκαετίαν δὲ ἀπὸ τοῦ 1867 συγκροτοῦμενα συνέδρια τοῦ Λάμπεθ ἀνανεοῦν τοὺς μετ' ἀλλήλων συνεκτικὸς δεσμούς τῶν ἀνὰ σύμπαντα τὸν κόσμον ἐγκατεστημένων πολυαριθμῶν ἐπισκόπων τῆς μεγάλης ταύτης Ἐκκλησίας. Δὲν πρέπει ἐπὶ πλεόν νὰ λησμονῶμεν, ὅτι μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρῃ ἢ Ἐκκλησία αὕτη εἰς τὴν διάδοσιν μεταξὺ πάντων τῶν λαῶν τῆς Βίβλου. Ἀνέλαβε δέ, ὡς ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω, δρᾶσιν ἔντονον ὑπὲρ τῆς ἐπανενώσεως παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου εἰς τὴν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ σήμερον Ἐκκλησία τις παρέχουσα πιθανότητος νὰ ἐπιτύχῃ συνεννόησιν τινα μεταξὺ τῆς δυσπεριγράπτου συγχύσεως τοῦ προτεσταντικοῦ κόσμου, αὕτη εἶναι ἢ καὶ συγγενεούσα πρὸς αὐτὸν Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀπέχει δυσπολογίστως πολὺ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν. Ἐπι δὲ εὐρύτερον εἶναι τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ρωμαιοκαθολικισμοῦ διανοιγόμενον χάος.

Μὲ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς τίθεται ἤδη τὸ ἐρώτημα : Ποῖον ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ καθήκον ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων ἔναντι τῶν κινουμένων πρὸς προσέγγισιν πρὸς ἡμᾶς Ἀγγλικανῶν ;

Ὁ Σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Δαλματίας Στέφανος διεκήρυξε χριστιανικὴν ἀλήθειαν, ὅταν ὑποστηρίξων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποφύγῃμεν τὸν μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν Διάλογον συνέστησεν ἀφ' ἑνὸς μὲν κατὰ τὴν προετοιμασίαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας μας νὰ φανῇ ἢ εἰλικρινῆς βᾶσις μας, ὅπως βοηθήσωμεν τὴν εἰς μερίδας διεσπασμένην Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ὑπερπηδῆσῃ τὰς δυσκολίας τῆς καὶ συνεχουμένη μεθ' ἑαυτῆς δυνηθῇ ἀργότερον νὰ συνομιλήσῃ μαζὺ μας καὶ ὡς ἐνιαῖον σύνολον· ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ διαλόγου νὰ εἴμεθα ἀνένδοτοι καὶ μὴ συμβιβαστικοὶ ὅταν πρόκειται περὶ ἀληθείας καὶ δόγματος, ἀπληλαγμένοι ὅμως παντὸς φανατισμοῦ νὰ μὴ ἐκδηλώνωμεν συμπεριφορὰν ὡς ἐὰν ἢ ἀλήθεια ἦτο ἀποκλειστικὸν κτήμᾱ

μας. Ἐξ ἄλλου ὁ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος τῶν Παλαιοκαθολικῶν Δέλιγγερ ὁμολόγησε πρὸ αἰῶνος καὶ πλεόν περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅτι «ἢ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἶναι σεβαστὴ διὰ τὴν ἀρχαιότητα αὐτῆς, τὸ ἀδιάκοπον τῆς διαδοχῆς τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς καὶ τὸ ἀμετάβλητον αὐτῆς». «Εἶναι ὅποια ἦτο πρὸ τοῦ σχίσματος, ἢ δὲ θεολογία αὐτῆς εἶναι ἢ τῶν Πατέρων καὶ τῆς ἀρχαίας Παραδόσεως, στηριζομένη ἐπὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεολόγων τῶν ἐπτὰ πρώτων αἰώνων»¹⁶. Τοῦτο δὲ ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων τῆς Δύσεως διασήμων συγγραφέων. Ἀνεγνωρίσθη ἀκόμη ὡς πρὸς τὴν λατρείαν καὶ ὑπὸ τῆς περιφήμου λειτουργικῆς κινήσεως τῶν Βενεδικτίνων, ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν πρόσφατον σημαντικὴν λειτουργικὴν μεταρρυθμίσει τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τὴν ὑπὸ τῆς τελευταίας συνόδου τοῦ Βατικανοῦ νομοθετηθεῖσαν. Ἡ ἀγαθὴ τοῦ Θεοῦ Πρόνοια ἀπομονώσασα τὸ ἔθνος ἡμῶν διὰ τῆς δοκιμασίας τῆς ὑπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς σκληρᾶς δουλείας ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τῆς Δύσεως κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μεταξὺ ἄλλων καὶ θρησκευτικῶν ἀνατροπῶν καὶ ζυμώσεων, μᾶς καθήλωσεν ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἡμῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων. Καὶ ὅταν ἀνεκύψαμεν ἐκ τῆς μακροχρονίου δοκιμασίας, εὐρέθη ἢ Ἐκκλησία ἡμῶν φρουρὸς καὶ φύλαξ, ὄχι μόνον τῆς ἐθνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς θρησκευτικῆς παρακαταθήκης μετ' ἄλωβήτου καὶ ἀλυμάντου τοῦ θησαυροῦ τῆς πίστεως. Κρατοῦμεν ἤδη ἀνημμένην τὴν δᾶδα τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων τῶν ἐννεα πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ κλῆσις μας καὶ ἢ ἀποστολὴ μας εἶναι οὐχὶ κλῆσις καὶ ἀποστολὴ φωτισεστών, ἀλλὰ φωτεινῶν σημαντήρων, οἵτινες θὰ δεικνύουν τὰ ὁρόσημα τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, εἰς τὰ ὅποια πρέπει ὄχι μόνον νὰ σταθῶμεν ἀμετακίνητοι ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος. Εἰρηνικοὶ καὶ πλήρεις ἀγάπης δαδούχοι τοῦ ἀνοθεύτου τούτου φωτὸς καλοῦμεθα νὰ τὸ καλλιεργήσωμεν δι' ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων φωτιζόμενοι ὀλονὲν καὶ περισσότερον πρῶτοι ἡμεῖς. Ἀλλοίμονον ἐὰν ἀποπειραθῶμεν νὰ τὸ σβήσωμεν. Εἶναι φῶς θεῖον καὶ δὲν θὰ σβῆσῃ ποτέ, οἰοιδήποτε καὶ ἂν τολμήσουν νὰ ἐπιχειρήσουν τοῦτο. Ἄλλοι θὰ κληθῶν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ λάβωσιν ἀπὸ τῶν ἀναξίων χειρῶν μας τὴν δᾶδα. Τὸ φῶς θὰ παραμείνῃ ἀνημμένον. Διότι ἢ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι στυλὸς καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας καὶ οὐδὲ τοῦ ἄδου αἰ πύλαι θὰ κατισχύσωσιν ποτε ταύτης. Ἐκεῖνοι ποὺ θὰ σβηστοῦν θὰ εἴμεθα ἡμεῖς, ἀποδεικνυόμενοι πραγματικοὶ νεκροθάπται τεθαμμένοι εἰς τὸν τάφον τῆς αἰωνίας αἰσχύνης, τὸν ὁποῖον διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν χειρῶν ἠνοίζαμεν.

(Τέλος)

Π. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

16. Ueber die Vereinigung der Kirchen, σελ. 50 καὶ 43 παρὰ Α. Δ. Κυριακῶ, Ἐκκλησιολογία, τόμ. 2, σελ. 32.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

12. Ἐκκλησιαστικαὶ σχέσεις.

Ἐκ πολλῶν ἀφορμῶν καὶ πρὸς πολλὰς κατευθύνσεις δημιουργοῦνται ποικίλαι ἐκκλησιαστικαὶ σχέσεις, εἰς τὰς ὁποίας φέρομεν ἤδη τὸν λόγον.

Α'. Σχέσεις τῶν ἱεραρχῶν πρὸς ἀλλήλους.

1. Τὸ χρέος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συνεργασίας ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ διασταύρωσις ἀρμοδιοτήτων ἀφ' ἑτέρου φέρουσιν εἰς ἐπαφὴν τοὺς ἱεράρχας πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ὅταν μὲν πρόκηται ἀπλῶς περὶ ἐπαφῶν ἐξ ἀβροφροσύνης ἢ ἐκ προσωπικῆς φιλίας ἢ λόγῳ γειτνιασεως μητροπολιτικῶν ἐδρῶν καὶ ἐπαρχιῶν, ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπισκεψέων διέπεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀμοιβαιότητος. Ἡ ἀνταπόδοσις ὅθεν τῆς ἐπισκεψέως θεωρεῖται αὐτονόητος ὑποχρέωσις. Ὡσαύτως καὶ προκειμένου περὶ προσκλήσεως καὶ συμμετοχῆς εἰς τοπικὰς πανηγύρεις, ὀφείλει μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ἕκαστος νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς τῶν ἄλλων τοιαύτας. Δὲν θεωρεῖται πρέπον οἱ μὲν νὰ προθυμοποιῶνται, οἱ δὲ νὰ ἀδιαφορῶσιν ἢ νὰ ὀκνῶσιν εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀγάπης. Ἐσημειώσαμεν δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅτι διὰ νὰ μὴ εἶναι μονομερεῖς καὶ ἑτεροβαρεῖς αἱ τοιαῦται ἀδελφικαὶ ἀξιώσεις καὶ προσφοραὶ, καλὸν εἶναι νὰ μὴ ἐκτείνωνται εἰς μακρὰν ἀκτίνα, ἀλλὰ μετὰ γειτνιαζόντων ἱεραρχῶν νὰ περιορίζωνται αὐταί, ὥστε νὰ εἶναι εὐχερῆς καὶ ἐξησφαλισμένη ἡ ἀμοιβαιότης τῶν ἐπισκεψέων καὶ ἡ φιλάδελφος ἀνταπόδοσις τῆς συμμετοχῆς τῶν μὲν εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς εὐκαιρίας καὶ ἐκδηλώσεις τῶν δέ. Ἐξαιρέσεις ἰσχύει διὰ τοὺς λόγῳ ἡλικίας ἢ ὑγείας μὴ δυναμένους νὰ ἀνταποκριθῶσιν. Ὡσαύτως καὶ ὅταν συμπίπτωσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἑόρτιοι εὐκαιρία, δύναται καὶ ὀφείλει ὁ κωλυόμενος ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει νὰ ἀποδώσῃ ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ τὸ ἀνταπόδομα τῆς τιμῆς καὶ τῆς προθυμίας εἰς τὸν ἕτερον. Πρεσβειοῦχοι δὲ τινες ἱεράρχαι δικαιοῦνται μείζονος τιμῆς καὶ προθυμίας ἐκ μέρους νεωτέρων, χωρὶς νὰ θεωρῆται ὅτι ἐπὶ ἴσοις ὅροις πάντοτε ὀφείλουσι νὰ ἀποδίδωσι τὴν ἐπίσκεψιν κ.τ.τ. Καὶ ὅταν τὰ πρεσβεῖα καὶ τὸ αἰδέσιμον ἀνήκωσιν οὐχὶ κυρίως εἰς τὸν οἰκεῖον ἱεράρχην ἀλλ' εἰς πανελλήνιον ἢ εὐρυτέραν πάντως σημασίαν ἑορτῆς τινος ἢ προσκυνήματος, εἴτε εἰς τὴν σημασίαν τῆς πόλεως ὡς πρωτευούσης ἢ συμπρωτευούσης κ.τ.τ., δικαιολογεῖται καὶ ἡ πρόσκλησις καὶ συμμετοχὴ πλειόνων ἱεραρχῶν (καὶ πέραν τῶν γειτνιαζόντων) καὶ ἡ μὴ ἀντίστοιχος δέσμευσις τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, ἵνα ἀποδώσῃ ὅπωςδῆποτε τὰ ἴσα εἰς πάντας τοὺς προθυμοποιηθέντας. Αἱ διαληφθεῖσαι πάντως ἐξαιρέσεις, καὶ ὅσαι ἄλλαι παρόμοιαι, δὲν αἴρουσιν ἀλλ' ἐπικυροῦσι μᾶλλον τὸν κανόνα τῆς φιλαδέλφου ἀνταπόδοσεως ἀντιστοιχῶν ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ τιμῆς, ὅταν καὶ ὅπως καθίσταται τοῦτο δυνατόν.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ τοιαύτη δεοντολογία θεωρεῖται τόσο ἰσχυρά, ὥστε ὑποχρεοῖ εἰς ἀμοιβαιότητα καὶ διεκκλησιαστικῶς, εἰς διορθόδοξον τουλάχιστον κλίμακα, καὶ δὴ μέχρι τοῦ σημείου ὥστε π.χ. καὶ ἀποβιώσαντος Προκαθημένου τινὸς νὰ ὀφείλῃ ὁ διάδοχος αὐτοῦ νὰ ἀποδώσῃ ἐπίσκεψιν εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν κλπ. (Οὕτως, ἵνα μνημονεύσωμεν τελευταῖον παράδειγμα, ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων Βικέντιος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Σπυριδῶνος, ἐδέχθη ἀντεπίσκεψιν ἐν Σερβίᾳ ὑπὸ τοῦ διαδεξαμένου ἐκείνου Ἀρχιεπισκόπου Δωροθέου).

Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι αἱ τοιαῦται ἐπισκέψεις ἱεραρχῶν πρὸς ἀλλήλους, ἰδίως ὅταν δὲν εἶναι πλησιόχωροι, ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ χορήγησιν ἀδείας παρὰ τῆς Ἱ. Συνόδου, τοῦθ' ὅπερ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἐν γένει μετακινήσεις αὐτῶν ἐκτὸς τῆς οἰκείας Ἐπαρχίας.

ΣΗΜ. Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἐντὸς μὲν τῆς αὐτῆς μητροπολιτικῆς Ἐπαρχίας θεωρεῖται ὅτι δύναται ἐλευθέρως νὰ ἱεροπράττωσιν, ὅπου ἂν προσκαλῶνται ὑπὸ τῶν συμπρεσβυτέρων καὶ συναδέλφων, τῇ ἀδείᾳ δὲ τοῦ οἰκείου ἐφημερίου ὅπου ἂν αὐτοπροαιρέτως διὰ τινὰ εὐλογον αἰτίαν μεταβῶσι, καὶ τῇ ἀδείᾳ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου ἐν περιπτώσει καταλείψεως κενοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἐνορίᾳ ἐκτὸς δὲ τῆς Ἐπαρχίας, ἀδεία τοῦ τε ἰδίου αὐτῶν ἱεράρχου καὶ τοῦ ἱεράρχου τῆς ἑτέρας ἐπαρχίας (ἢ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἱεράρχου). Διὰ μακροτέρας, τοπικῶς καὶ χρονικῶς, μετακινήσεις κληρικῶν, ἀπαιτεῖται γραπτὴ ἀδεία τοῦ οἰκείου ἱεράρχου καὶ θεώρησις ταύτης, ἐπὶ τῇ ἀφίξει καὶ ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει αὐτῶν, παρὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς τοῦ τόπου εἰς ὃν μετέβησαν.

2. Διασταύρωσις ἀρμοδιοτήτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν καὶ ὀργάνων γεννᾶται εἰς οὐκ ὀλίγας περιπτώσεις. Αἱ συνηθέστεραι δ' ἀφορῶσι τὸ μὲν εἰς Συνοικέσια (Γάμους καὶ Διαζύγια), τὸ δὲ εἰς χειροτονίας. Ὡσαύτως καὶ ἡ δικαστικὴ ἀρμοδιότης τῶν ἱεραρχῶν συντρέχει καὶ διασταυροῦται ἐνίοτε.

Περὶ τῶν γάμων, ὅταν δὲν τελῶνται ἐν τῇ μητροπολιτικῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς τῶν μελλονύμφων, ἔχει ὀρισθῆ Συνοδικῶς ὅπως, πρὸς ἕκδοσιν ἀδείας γάμου, ὁ ἐξ ἄλλης ἐπαρχίας καταγόμενος μελλονύμφος (ἀνὴρ ἢ γυνή) προσκομίζῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀρχὴν τοῦ τόπου τῆς προσδιορισθείσης τελέσεως τοῦ μυστηρίου πιστοποιητικὸν ἐλευθερογαμίας, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς τῆς γενετέρας του (ἐπὶ τῇ βάσει πιστοποιήσεως τοῦ ἐφημερίου τῆς οἰκείας ἐνορίας). Τοῦτο παραλείπεται μόνον, ἐάν τις διαμένη ὑπὲρ τὴν δεκαετίαν ἐν τῇ ἐν ἧ θὰ τελεσθῆ ὁ

γάμος ἐπαρχία, πόλει ἢ ἐνορία, ὁ ἀρμόδιος ἐφημέριος τῆς ὁποίας δύναται νὰ χορηγήσῃ συναφῆ πιστοποιήσιν ἐλευθερογαμίας, ὑποκαθιστῶσαν τὴν ἐκ τῆς γενετείρας συνήθως ἀξιουμένην τοιαύτην. Ἐάν δ' ἀμφότεροι οἱ μελλόνυμφοι κατάγωνται ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητροπολιτικῆς περιφέρειας καὶ δὴ (ἐκτὸς ἐκείνης ἐν ἣ θὰ τελεσθῆ τὸ μυστήριον), προσαπαιτεῖται ὅπωςδῆποτε ἵνα πιστοποιῆται καὶ τὸ ἀσχετον συγγενείας αὐτῶν, μόνης ἀρμοδίας ἐν προκειμένῳ οὔσης τῆς Ἐκκλ. Ἀρχῆς τῆς γενετείρας των, οὐδαμῶς ὑποκαθιστωμένης ποτὲ ὑπὸ ἄλλης Ἀρχῆς. Ἐπὶ ἐπείγουσῶν περιπτώσεων δύναται καὶ τηλεγραφικῶς νὰ αἰτηθῆ ἀπὸ μητροπόλεως εἰς μητρόπολιν ἢ βεβαίωσις περὶ ἐλευθερογαμίας καὶ ἀσχέτου συγγενείας. Παλαιότερα δὲ τακτικῆ, καθ' ἣν, προκειμένου περὶ γνωστῶν τούλάχιστον προσώπων, παρελείπετο ἢ ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς αὐτῶν βεβαίωσις, δυναμένου οἴουδῆποτε ἐφημέριου γνωρίζοντος πρόσωπα καὶ πράγματα νὰ πιστοποιήσῃ ὑπευθύνως περὶ ἀγαμίας καὶ ἀσχέτου συγγενείας τῶν ἐνοριτῶν αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἐξ ἄλλης ἐπαρχίας καταγομένων, ἥδη δὲν θεωρεῖται ἰσχύουσα, διὰ λόγους ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ πρὸς ἀσφαλεστέραν ἔρευναν καὶ ἐξακριβῶσιν. Συνοδικαὶ ἐγκύκλιοι καθώρισαν τὴν εἰσπραξίν ἀρχιερατικῶν δικαιωμάτων ἐκ τῶν τοιούτων πιστοποιητικῶν, συναφῶς δὲ ὠρίσθησαν περαιτέρω ὑπὸ τῶν ἱεραρχῶν καὶ ἐφημεριακᾶ δικαιώματα ὑπὲρ τοῦ ἐκδίδοντος τὴν πιστοποιήσιν ἐφημερίου. Ὅθεν θεωρεῖται ζήτημα λεπτότητος ἢ διαβίβασις τῶν ἐν λόγῳ δικαιωμάτων ἀπὸ μητροπόλεως εἰς μητρόπολιν, ὡσάκις μεσολαβεῖ τηλεγραφικῆ ἢ ἄλλη διευκόλυνσις.

Περὶ διαζυγίου ἔχει θεσπισθῆ, ἵνα ἀρμόδιος πρὸς ἔκδοσιν ἐκκλησιαστικοῦ διαζευκτηρίου θεωρῆται ὁ ἱεράρχης, ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ ὁποίου ἐτελέσθη ὁ λυόμενος γάμος. Ὅθεν, ἀσχετῶς τοῦ τόπου τῆς τελευταίας διαμονῆς τῶν ἐνδιαφερομένων, ἢ αἰτήσεις περὶ ἀποπείρας συμβιβασμοῦ αὐτῶν ὑποβάλλεται εἰς τὴν μητρόπολιν τὴν ἐκδοῦσαν καὶ τὴν ἀδειαν τοῦ γάμου. Ἐάν δ' ἢ αἰτήσεις ὑποβληθῆ εἰς ἄλλην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν (π.χ. τοῦ τόπου τῆς τελευταίας διαμονῆς τοῦ ἑτέρου ἢ ἀμφοτέρων τῶν ἐνδιαφερομένων), δύναται μὲν αὕτη νὰ ἐπιληφθῆ καὶ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ (κατ' ἐξουσιοδότησιν, ἀκριβέστερον, τῆς προρηθείσης ἀρμοδίας μητροπόλεως), ὡς καὶ τὴν διαβίβασιν, ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ συμβιβασμοῦ, εἰς τὴν οἰκείαν δικαστικὴν Ἀρχὴν διὰ τὰ περαιτέρω, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τελεσιδίκου δικαστικῆς ἀποφάσεως λυούσης πολιτικῶς τὸν γάμον, ἢ ἀπόφασις αὕτη δέον νὰ διαβιβασθῆ εἰς τὴν μητρόπολιν ἐν ἣ ἐτελέσθη ὁ γάμος, ἵνα αὕτη κηρύξῃ ἀρμόδιως τοῦτον καὶ ἐκκλησιαστικῶς λελυμένον, ἐκδίδουσα τὸ ἐκκλησιαστικὸν διαζευκτήριον. Κυρίως εἰπεῖν αἱ μητροπόλεις συμπράττουσι καὶ ἐξυπηρετοῦσιν ἀλλήλας, ἐξουσιοδοτούμεναι ἀμοιβαίως, μόνον ἐν τῇ φάσει τῆς ἀποπείρας συμβιβασμοῦ τῶν αἰτούντων τὴν διάζευξιν, ἢ δὲ τελικὴ λύσις τοῦ γάμου ἀνήκει

εἰς τὴν μητρόπολιν παρὰ τῇ ὁποίᾳ συνήφθη οὗτος.

Περὶ δὲ τῶν χειροτονιῶν ἢ κανονικῆ τάξις ἀπαιτεῖ, ἵνα κληρικός παντὸς βαθμοῦ, προκειμένου νὰ χειροτονηθῆ εἰς ἀνώτερον τοιοῦτον, λαμβάνῃ τὴν χειροτονίαν παρὰ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, εἰς ὃν ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται. Ἄλλος δ' ἱεράρχης, ἵνα χειροτονήσῃ κληρικὸν ἑτέρας ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας, δέον ἀπαραιτήτως νὰ λάβῃ γραπτὴν ἐξουσιοδότησιν παρὰ τοῦ εἰς ὃν ὑπάγεται ὁ ὑποψήφιος. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ περὶ μοναχῶν, προκειμένου νὰ χειροτονηθῶσιν εἰς διακόνους καὶ πρεσβυτέρους. Μόνος ὁ ἱεράρχης, εἰς ὃν ὑπάγεται ἡ μονή, ἔχει κανονικὴν ἀρμοδιότητα διὰ τὴν χειροτονίαν ἢ διὰ τὴν ἐκχώρησιν τῆς ἀδείας πρὸς χειροτονίαν εἰς ἕτερον ἐπίσκοπον.

Ὡσαύτως, ἵνα γίνῃ δεκτὸς κληρικός τις ἢ μοναχὸς ἢ μοναχὴ ἀπὸ μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας εἰς ἑτέραν, πρὸς ἀνάληψιν ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας ἢ ἐγκαταβίωσιν, ἀπαιτεῖται ἐγγραφὸς ἀδεια ἢ κανονικὸν ἀπολυτήριον, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου εἰς ὃν ἔχει τὴν ἀνοράν του οὔτος. Κανονικὰ δ' ἀπολυτήρια δὲν ἐκδίδονται, εἰ μὴ ἐπὶ τῇ συγκαταθέσει ἑτέρου ἱεράρχου, δηλοῦντος ὅτι δέχεται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του τὸν ἀπολυόμενον.

Λαϊκοὶ δὲ αἰτούντες μοναχικὴν κουράν ἢ χειροτονίαν παρ' ἐπισκόπου, ἐφ' ὅσον μὲν ἀπευθύνονται εἰς τὸν οἰκεῖον ἱεράρχην τῆς γενετείρας των, ὑπόκεινται ἀπλῶς εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τούτου. Ἐάν δ' ἀποσταθῶσιν εἰς ἕτερον ἱεράρχην, πολλαὶ Συνοδικαὶ ἐγκύκλιοι ὀρίζουσιν, ἵνα ὁ τελευταῖος ζητήσῃ πληροφορίας περὶ αὐτῶν καὶ συστάσῃ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ τόπου καταγωγῆς (ἢ καὶ τῆς ἐπὶ μακρὸν διαμονῆς) ἐκάστου ὑποψηφίου. Διασαφεῖται ὁμως ὅτι, προκειμένου περὶ λαϊκῶν, μήπω χειροτονηθέντων ἢ μήπω δεξαμένων μοναχικὴν κουράν, ἢ μεταξὺ τῶν ἱεραρχῶν σχετικὴ ἀλληλογραφία ἀφορᾷ ἀπλῶς εἰς ἔλεγχον τῶν συντρεχουσῶν προϋποθέσεων καὶ παροχῆν πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἠθους καὶ τῆς καλῆς ἔξωθεν μαρτυρίας τοῦ ὑποψηφίου. Δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν παροχῆς ἀδείας καὶ συγκαταθέσεως τοῦ ἐννοια ἱεράρχου πρὸς τὸν ἕτερον. Ἡ κανονικὴ ἐξάρτησις καὶ ἀναφορὰ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον ἄρχεται ἀπὸ τῆς χειροτονίας ἢ τῆς κουρᾶς, καὶ ἄρα δὲν ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν διατελούντων εἰσέτι λαϊκῶν. Δύναται δὲ καὶ νὰ παραλείπεται πᾶσα αἴτησις πληροφοριῶν καὶ συστάσεων, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ὑποψηφίων πλήρως καὶ ἐπαρκῶς γνωστῶν τῷ μέλλοντι ἵνα χειροτονήσῃ τούτους ἀρχιερεῖ, εἴτε ὡς πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, εἴτε ἐξ ἄλλης πνευματικῆς συνεργασίας καὶ ἀναστροφῆς γνωρίμων τῷ ἀναλαμβάνοντι τὴν ὅλην εὐθύνην τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὸν κλῆρον ἢ τὸν μοναχισμόν.

Ἡ δικαστικὴ, τέλος, ἀρμόδιότης παντὸς ἱεράρχου εἶναι διττή. Ἐκτείνεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ παντὸς κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ προερχομένου ἐκ τῆς ἐπαρχίας του, ὅπουδῆποτε γῆς καὶ ἂν ὑπηρετῆ ἢ ἡμαρτεν οὔτος, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπὶ πάντων

Η ΠΑΡΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ ἐποχή μας χαρακτηρίζεται συνήθως, καὶ δικαίως, ὡς ἐποχή ἀδιαφορίας τῶν πολλῶν περὶ τὴν θρησκείαν, παρὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐνθαρρυντικὰς ἐξαιρέσεις. Διάφοροι στατιστικά, ἂν καὶ ἐπὶ θεμάτων πίστεως, οὐσὴς κυρίως ἐσωτερικῆς ἐν ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ καταστάσεως, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀσφαλῆς στατιστικὴ¹, ὁμιλοῦσι διὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν θρησκευομένων καὶ μάλιστα τῶν νέων, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκκλησιαζόμενων εἶναι ἐλάχιστος συγκρινόμενος μὲ τὸ σύνολον τῶν βεβαπτισμένων.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ γενικὴ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία ἔχει ὑπὸ πολλῶν ἐπισημανθῆ καὶ διάφοροι καὶ δὴ ἀξιέπαινοι, ἔστω καὶ λανθάνοντες, καταβάλλονται προσπάθειαι πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῆς, ἐν ἄλλο φαινόμενον παρουσιαζόμενον ἐντὸς τοῦ στενοτέρου, οὕτως εἰπεῖν, τμήματος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, τ. ἔ. τῶν προσπαθόντων νὰ εἶναι συνειδητὰ μέλη αὐτῆς πιστῶν χριστιανῶν εἶναι πλέον ἢ ἀνησυχητικὸν καὶ ἡ ἀνάγκη ἀντιμετώπισεως αὐτοῦ προβάλλει ἄμεσος καὶ ἐπιτακτικὴ. Πρόκειται περὶ τῆς παρατηρουμένης παρὰ πολλοῖς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν παραθεωρήσεως τῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων τῆς πίστεως. Ἐξ ἀφορμῆς καὶ χάριν ἴσως τοῦ κακῶς νοουμένου οἰκουμενικοῦ πνεύματος, ἐν τῇ πραγματικότητι δὲ εἰς βάρος αὐτοῦ τοῦ ὑγιοῦς οἰκουμενισμοῦ, καὶ ἕνεκα τῆς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Τεχνικῆς Προόδου γενικωτέρας στροφῆς τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ πρακτικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς συχνάκις γίνεται λόγος περὶ «δευτερευόντων» καὶ «λεπτομερειῶν» ἐν τῇ πίστει, ἐνῶ πρόκειται περὶ δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας.

1. Βλέπ. Α. Φιλίππιδου, Στατιστικὴ τῶν θρησκείων, Ἀθήναι 1965, σ. 6 καὶ 7.

ἀνεξαιρέτως τῶν κληρικῶν τῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ παρεπιδημούντων ἢ παρεκτρεπομένων, ἔστω καὶ ἂν οὗτοι ἔχωσιν εἰς ἕτερον ἐπίσκοπον τὴν κανονικὴν αὐτῶν ἀναφορὰν καὶ ἐξάρτησιν. Ἀρμοδίως ὅθεν καὶ ὡς «οἰκείος ἐπίσκοπος» ἐπιλαμβάνεται καὶ δικάζει ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι ταύταις πᾶς ἱεράρχης, εἴτε πρόκειται περὶ κληρικοῦ ὑπαγομένου κανονικῶς καὶ ὀργανικῶς εἰς αὐτόν, εἴτε περὶ ἀπλῶς παρεπιδημούντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του. Ὁ δὲ νόμος 5383 «περὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» ὀρίζει ὅτι, ἐπὶ συντρεχούσης ἀρμοδιότητος δύο ἱεραρχῶν πρὸς ἐκδίκασιν ὑποθέσεως ἀφορώσης εἰς κληρικὸν (ὑπαγόμενον εἰς τὸν μὲν καὶ διαμένοντα ἢ παρεκτραπέντα ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ δέ), τὴν διεξαγωγὴν τῆς δίκης διεκπεραιοῖ ὁ πρῶτος ἐπιληφθεὶς καὶ ἐναρξάμενος τῶν ἀνακρίσεων καὶ τῆς συναφοῦς διαδικασίας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Οὕτως ὄχι μόνον ἀρθρίδια καὶ σχόλια καθημερινῶν ἐφημερίδων ὁμιλοῦσι περὶ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως οἰοῦντι ὡς θεολογικῶν ἀνθρωπίνων ἐπινοήσεων, ἐνδιαφερόντων τοὺς θεολόγους καὶ μόνον, καὶ τονίζουσι τὴν ἀδιαφορίαν τῶν πολλῶν διὰ τὰ δόγματα καὶ τὰς δογματικὰς διαφορὰς τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πολλοῖς πιστοῖς χριστιανοῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τισὶ θεολόγοις, διὰ νὰ μὴ εἰπωμεν καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἐκπροσώποις, καὶ ἐν τῇ ὑπερεξάρσει τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγάπης, ἀποκοπτομένης ὅμως ἀπὸ τῆς βασικῆς προϋποθέσεως αὐτῆς, τῆς πίστεως, καὶ μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι «ἡ εἰλικρινὴς χριστιανικὴ ἀγάπη περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ πάντων τῶν δογμάτων αὐτοῦ»² διαπιστοῦνται αἱ αὐταὶ ἢ παρεμφερεῖς ἀντιλήψεις. Ἀρκεῖ, λέγουσιν, νὰ πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν, νὰ πηγαίνω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ ζῶ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἔν, συνεχίζουσιν ἐπὶ παραδείγματι, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἢ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἢ τὸ πῶς εἶναι παρὼν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἢ ποῖοι ἔχουν δικαίον, οἱ Ὀρθόδοξοι ἢ οἱ Καθολικοὶ ἢ οἱ Διαμαρτυρόμενοι, εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ περὶ Ἐκκλησίας, ἐπὶ παραδείγματι, δόγματος, μοῦ εἶναι ἀδιάφορον· ἄς τὰ λύσουν αὐτὰ οἱ θεολόγοι καὶ ἄς εὑρουν αὐτοὶ π ο ὦ εὐρίσκειται ἡ ἀλήθεια (!). Τοιοῦτοτρόπως βλέπομεν, ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας πιστοὶ παραθεωροῦσιν ἐν πολλοῖς τὴν σημασίαν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως καὶ δὴ τὴν σωτηριολογικὴν σημασίαν αὐτῶν.

Διττὸς εἶναι ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς τοιαύτης παραθεωρήσεως τῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων τῆς πίστεως. Τὸ μὲν ἀτομικὸς, διὰ τὴν ὑποκειμενικὴν προσοικειώσιν ὑφ' ἐκάστου πιστοῦ τῆς ἐν Χριστῶ σωτηρίας, τὸ δὲ συλλογικὸς, διὰ τὴν Ὀρθοδόξιαν καθόλου, ἐφ' ὅσον τὸ σύνολον τῶν πιστῶν, τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὁ φύλαξ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Ἡ ἀκριβής, ἡ ὀρθὴ πίστις ἀποτελεῖ βασικὸν ὄρον τῆς ἀνθρωπίνης συνεργείας εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας. Ἡ ὑποκειμενικὴ προσοικειώσις ὑφ' ἐκάστου χριστιανοῦ τῆς ἀντικειμενικῶς διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐπιτελεσθείσης ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν πρωτίστως

2. Βλέπ. ἀπάντησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἐγκύκλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοῦ 1902 ἐν «Ἡ περὶ τῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ ἄλλων γενικῶν ζητημάτων πατριαρχικῆ καὶ συνοδικῆ ἐγκύκλιος τοῦ 1902, αἱ εἰς αὐτὴν ἀπαντήσεις τῶν ἁγίων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἀνταπάντησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως», Κωνσταντινουπόλις 1904, σ. 39. Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, Τεύχ. I: Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου, Ἀθήναι 1966 σ. 79.

μὲν καὶ κυρίως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκ τοῦ ὅλου ἐπὶ γῆς ἀπολυτρωτικῆς ἔργου τοῦ Κυρίου ἀπορρυσάσης θείας χάριτος ἐν τῇ κιβωτῇ τῆς σωτηρίας γενομένη Ἐκκλησία, δευτερευόντως δὲ καὶ ἐπικουρικῶς, ἀλλ' ἀναγκαιῶς καὶ ἕνεκα σεβασμοῦ πρὸς τὴν, ἣν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐδώρησατο τῷ ἀνθρώπῳ, ἐλευθερίαν, καὶ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συγκαταθέσεως καὶ συνεργείας, συνισταμένης ἐκ τῆς ὀρθῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ ἔργων³. «Προσῆκει γάρ», λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «εἰ βουλοίμεθα καὶ γεένης ἐλευθερωθῆναι καὶ βασιλείας ἐπιτυχεῖν, ἀμφοτέρων κοσμεῖσθαι, καὶ δογμάτων ὀρθῶν καὶ βίου ἐπιμελεία... Οὔτε γάρ, ἐὰν ἔχωμεν δόγματα μὲν ὀρθά, βίου δὲ ἀμελῶμεν, ὄφελος ἡμῖν ἔσται τι, οὔτε ἐὰν βίον ἔχοντες, τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀμελῶμεν, κερδᾶναι τι χρήσιμον καὶ πρὸς σωτηρίαν ἡμετέραν δυνησόμεθα»⁴.

Ἡ ἀνάγκη ἀκριβοῦς καὶ ὀρθῆς πίστεως ὡς ὄρου τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας διδάσκεται ἐν τε τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καὶ τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνάπτει τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς ἀληθοῦς πίστεως λέγων· «εἰλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἀγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας»⁵. Διὸ καὶ ἐπαυελιημένως διδάσκει τὴν ἀνάγκην διακρατήσεως ἀπαρχαράκτου τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ὅτι «ὁ» παρέλαβε τοῦτο καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς χριστιανούς⁶, καὶ ἀναθεματίζων πάντα ὅστις ἤθελε διδάξει «παρ' ὁ εὐαγγελίστατο» αὐτός⁷. Ἐντεῦθεν καὶ συνιστᾷ εἰς τοὺς μαθητάς του, «ἀ» ἤκουσαν παρ'

3. Ἰω. Καρμίρη, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1960², σ. 70. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ δόγμα τῆς σωτηρίας, Ἀθήναι 1956, σ. 26. Ἰω. Καλοῦ ἡρώου, Ἡ περὶ «συνεργίας» ἐν τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου καὶ αἰ περὶ αὐτὴν συζητήσεις τῶν ἑτεροδόξων, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 9—10, 34 ἐξ.

4. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Γένεσ. ὁμιλ. 13, 4. Migne P. G. 53, 110.

5. Β' Θεσ. 2, 13. Ἐρμηνεύων δὲ ὁ ἱερός Χρυσόστομος τὸ χωρίον σημειοῖ· «ἐν ἀγιασμῷ Πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, τ.ἔ. ἀγιάσει διὰ Πνεύματος καὶ πίστεως ἀληθείας». (Εἰς Β' Θεσ. 4, 2. Migne P. G. 62, 488). Πρβλ. καὶ τὸ ἀλλαχού ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς λεγόμενον· «ἀγίους ποίησον διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δόσεως καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων... τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα περὶ Θεοῦ λεγόμενα ἀγιάζει τὴν ψυχὴν». (Εἰς Ἰω. 82, 1. Migne P. G. 54, 443).

6. Α' Κορ. 15, 3.

7. Γαλ. 1, 8—9. Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ὅλον χωρίον τοῦ Ἀποστόλου ἐνδεικτικῶς τῆς ἀγωνίας αὐτοῦ μήπως ἀλλοιωθῇ «τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ»: «καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὁ εὐαγγελισμέθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρὶ ὁ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω». Αἴαν δὲ χαρακτηριστικῶς ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἐπισημαίνων ὅτι οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἀπὸ τῶν δογμάτων ἀπόκλισις ἐπιτρέπεται ἐρμηνεύει· «Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐὰν ἐναντία καταγγέλλωσιν ἢ ἀνατρέπωσι τὸ πᾶν, ἀλλὰ καὶ μικρόν τι εὐαγγελίζονται παρ' ὁ εὐαγγελισμέθα, καὶ τὸ τυχόν παρακινήσωσιν ἀνάθεμα ἔστωσαν» (Εἰς Γαλ. 1, 7. Migne P. G. 61, 624).

αὐτοῦ «ταῦτα» νὰ παρέχωσιν εἰς τοὺς ἄλλους⁸, διαφυλάσσοντες «τὴν καλὴν παραθήκην»⁹, καὶ παραγγέλλει· «στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν»¹⁰, καὶ «ὡς παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι τῇ πίστει καὶ ὡς ἐδιδάχθητε»¹¹. Ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ Ἰούδας «πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας» αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ γράψῃ «παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἀπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει»¹².

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως πλεισταχοῦ διδασκούσης τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὀρθῆς καὶ ἀκριβοῦς πίστεως πρὸς σωτηρίαν περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν, πλὴν τῶν ἀνωτέρων ἀναφερθέντων χωρίων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὅστις ὁμιλῶν περὶ πίστεως σχεδὸν πάντοτε προστίθησι καὶ τὰ ἐπιθετὰ ἀληθῆς, ἀκριβῆς, ὀρθῆς, καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου καὶ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου. Οὕτως ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων οὐ μόνον διδάσκει ὅτι ὁ «τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο τούτων συνέστηκε, δογμάτων εὐσεβῶν καὶ πράξεων ἀγαθῶν»¹³, ἀλλὰ καὶ ρητῶς συνδέει τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως καὶ δὴ «μὲν ἡ εὐσεβεία ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας... παραδεδωμένης», ἣν καλεῖται ὁ πιστός, ὅπως τηρήσῃ μετ' εὐλαβείας «μη τις αἰρετικὸς παρατρέψῃ τι τῶν παραδεδωμένων»¹⁴. Ὁ δὲ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀποφαίνεται· «δεῖ δὴ πάντως πίστεως μὲν, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὀρθῆς»¹⁵.

Σημειωτέον προσέτι, ὅτι, κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀναγκαία διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ χριστιανοῦ πίστις δέον ὄχι μόνον νὰ εἶναι ὀρθὴ καὶ ἀκριβῆς, ἀλλὰ νὰ καλύπτῃ τὸ ὅλον περιεχόμενον τῶν ἀποκεκαλυμμένων θείων ἀληθειῶν. Διὸ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος «ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν ψυχὴν ἐξ ἀμαθείας ἀπολέσθαι, ἐν ὀλίγοις τοῖς στίχοις τὸ πᾶν δόγμα τῆς πίστεως» ἐκτίθησι¹⁶. Καὶ ναὶ μὲν εἶναι δυνατόν ὁ πιστός, καὶ δὴ ὁ ἀπλοϊκός,

8. Β' Τιμ. 2, 2.

9. Α' Τιμ. 6, 20. Β' Τιμ. 1, 14.

10. Β' Θεσ. 2, 15.

11. Κολ. 2, 6—7.

12. Ἰούδα 3.

13. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχ. 4, 2. Migne P. G. 33, 456. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τινὰ χειρόγραφα τὸ χωρίον τοῦ Κυρίλλου ἔχει· «δογμάτων εὐσεβῶν ἀκριβείας» (βλ. Migne, ἀνωτέρω, ὑποσημ. 4). Ὁπωσδήποτε καὶ ἡ γραφὴ ἀνεῖ τοῦ «ἀκριβείας» ὑπονοεῖ τὰ ἀκριβῆ καὶ ὀρθὰ δόγματα καθ' ὅτι τὸ «εὐσεβῶν» ἀσφαλῶς ἐτέθη πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν, τ.ἔ. τῶν δοξασιῶν τῶν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀποκλινάντων αἰρετικῶν, ὡς καὶ ἐκ τῶν συμφραζομένων συνάγεται.

14. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχ. 5, 12. Migne P. G. 33, 520, 524.

15. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας. Εἰς Λουκ. 13, 23. Migne P. G. 72, 776.

16. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχ. 5, 12. Migne P. G. 33, 520/21.

νά μὴ γνωρίζῃ λεπτομερῶς τὸ σύνολον τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, ἀλλὰ μόνον τὰ θεμελιώδη δόγματα¹⁷ ὅμως ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ συνόλου τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀποκαλυφθέντων καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν διαφυλαχθέντων δογμάτων—ἀσχέτως τῆς μὴ κατοχῆς αὐτῶν ὑπ' αὐτοῦ—εἶναι ἐπιβεβλημένη¹⁸, Τοῦναντίον δὲ ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ἀκριβείας ἔστω καὶ ἐνὸς δόγματος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἡ παραποίησης αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀπιστίαν. «Ὁ γὰρ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς (Ὁρθοδόξου) Καθολικῆς Ἐκκλησίας πιστεύων... ἄπιστός ἐστιν», ὡς λέγει ὁ ἱερός Δαμασκηνός¹⁹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται πρόδηλον ἡ σωτηριολογικὴ σημασία τῆς ἀκριβοῦς πίστεως εἰς πάντα τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ κίνδυνος δι' αὐτὴν ταύτην τὴν σωτηρίαν ἐκάστου πιστοῦ ἐκ τῆς παρατηρουμένης κατὰ τὰς ἡμέρας μας, παραθεωρήσεως τῆς σημασίας ταύτης τῶν δογμάτων.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν γενικώτερον ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας. Βεβαίως ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἔχουσα κεφαλὴν αὐτὴν «τὴν ἀλήθειαν», τὸν Χριστόν, καὶ καθοδηγούμενη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν «Πνεύματος τῆς ἀληθείας», ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ὁποῖου τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς συνεργούμενον ἐν Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ἀλαθῆτως ἀποφαίνεται, δὲν κινδυνεύει νὰ ἀποστῇ τῆς ἀληθείας καὶ νὰ πλανηθῇ. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι φορεὺς καὶ φύλαξ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ πλήρωμα αὐτῆς τὸ ὁποῖον καὶ ἐκφράζει τὴν καθόλου συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας²⁰. Γνωρίζομεν δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας ὅτι καὶ συνοδικαὶ ἀποφάσεις καὶ ἐπὶ δογματικῶν ἀκόμη

θεμάτων, ληφθεῖσαι προφανῶς κατὰ θεῖαν παραχώρησιν καὶ μὴ ἐνεργῶ συμμετοχῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνετράπησαν ὑπὸ τῆς κατακραυγῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος, καὶ σύνοδοι συγκληθεῖσαι ὡς οἰκουμενικαὶ οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθησαν ὡς τοιαῦται ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνείδησεως²¹. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πιστὸς λαός, καὶ μιᾶς ἐκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἔχη σαφῆ συνείδησιν τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων.

Παραπλάνησις τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων καὶ παραθεώρησις αὐτῶν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπουσιαστικῶν λεπτομερῶν ἀφορῶσιν τοὺς θεολόγους καὶ μόνον δύναται νὰ ἐπιφέρῃ σύγχυσιν περὶ τὴν πίστιν καὶ ἀνωμαλίαν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν ὄχι μόνον ὁ θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀδελφικὴ προσέγγισις αὐτῶν καὶ δὴ τῶν πληρωμάτων αὐτῶν ἐπιβάλλουσι ἰδιαίτεραν προσοχὴν καὶ ἐτοιμότητα καὶ κατάλληλον προπαρασκευὴν καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως²², πολὺ δὲ μᾶλλον βεβαιότητα περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ὅλου περιεχομένου τῆς πίστεως τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ προφανῆς ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀνωμαλία, ἡ ὁποία δύναται νὰ προκύψῃ, καὶ δὴ ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἐκ τῆς ἐλλείψεως ὀρθῆς περὶ πίστεως ἀντιλήψεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ συγχύσεως περὶ τὴν ἐναντι τῶν ἑτεροδόξων θέσιν τῆς ὀρθοδόξιας, ἔστω καὶ εἰς μίαν τοπικὴν Ἐκκλησίαν²³. Δὲν πρέπει, δὲ νὰ λησμονῆται ὑπὸ τῶν πιστῶν, ὅτι, τῶν δογμάτων τῆς πίστεως «μετὰ πάσης πανταχόθεν ἀκριβείας τε καὶ ἐμμελείας» παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἐν Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις

17. Συναφῶς ὁ καθηγητῆς Χ. Ἀ ν δ ρ ο ὕ τ ο σ παρατηρεῖ: «Ἐάν τινες ἢ πολλοὶ τῶν πιστῶν δὲν γινώσκωσιν ἄνευ ἰδίας ἐνοχῆς τὸ ὅλον τῆς πίστεως περιεχόμενον κατὰ τὴν ἀνεπτυγμένην αὐτοῦ μορφήν, τοῦτο δὲν ἀσχετῆ ῥοπήν ἐπὶ τὴν ἐπίτευξιν τῆς σωτηρίας ἀρκεῖ ἡ πίστις εἰς τὰ γενικά καὶ θεμελιώδη δόγματα, ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται οὕτως ἢ ἄλλως τὰ μερικά, ἡ λεγόμενη συνεπτυγμένη πίστις» (Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1956², σ. 241, ὑπόσημ. 1). Καὶ ὁ Καθηγητῆς Π. Τ ρ ε μ π έ λ α σ θεωρεῖ τὴν «ανεπτυγμένην» πίστιν ὡς «συνυπονοοῦσαν καὶ τὰ μῆπω γνωστὰ» καὶ ποιούμενος διάκρισιν «ἀμόρφου» καὶ «μεμορφωμένης» πίστεως γράφει: «Εἶναι δυνατὸν ὁ δι' αὐτῆς (τῆς ἀμόρφου πίστεως) δικαιούμενος νὰ μὴ ἔχη λάβει ἀκόμη γνῶσιν ὀλοκλήρου τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως ταύτης. Ἐχει ὅμως ἀποδεχθῆ ὅλοψύχως τὰς κυρίας ταύτης γραμμάς καὶ τὰ θεμελιώδη δόγματα, ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται καὶ τὰ μερικώτερα τοιαῦτα, τὰ ὁποία οὕτως καίπερ κατὰ πρόθεσιν ἀποδεχόμενος, εἴτε δὲν ἐπρόφρασε νὰ διδαχθῇ εἴτε δὲν ἔχει τὴν δι' αὐτὰ ἀντιληπτικὴν ἰκανότηταν». (Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Β', Ἀθῆναι 1959, σ. 299).

18. Ἐντεῦθεν καὶ δὲν νοεῖται πίστις τοῦ χριστιανοῦ εἰς μέρος μόνον τῆς ἀληθείας. Διὸ καὶ ὁ Καθηγητῆς Δ. Μ π α λ ἄ ν ο ς ὀρίζει τὴν πίστιν ὡς «πεποιθήσιν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ὅλου περιεχομένου τῆς θείας Ἀποκαλύψεως» (Ἡ περὶ δικαιοσύνης διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς βίβας τῶν πηγῶν, Ἀθῆναι 1904, σ. 42).

19. Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Δ α μ α σ κ η ν ο ὕ, Ἐκδ. Ὁρθ. Πίστεως 4, 10. Migne P. G. 94, 1128.

20. Ὡς γράφει ὁ καθηγητῆς Ἰ ω. Κ α ρ μ ῆ ρ η ς, «τὸ πλήρωμα ἢ τὸ ὅλον ἢ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ συναποτελοῦσιν ἅπαντες οἱ ὀρθοδόξως πιστεύοντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοί,

λογίζεται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ὡς φορεὺς τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας» (Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Ι², Ἀθῆναι 1960, σ. 106). Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Σύνοψις..., σ. 7).

21. Γνωστὰ τὰ παραδείγματα τῶν συνόδων ληστρικῆς ἐν Ἐφέσῳ (449) καὶ ψευδενωτικῆς ἐν Φερράρα—Φλωρεντία (1438/9). Συναφῶς ὁ καθηγητῆς Α. Ἀ λ ι β ι ζ ἄ τ ο ς ἐξαιρῶν τὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνείδησεως γράφει: «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Συνείδησις... ἔχει τὴν πραγματικὴν δύναμιν ἐγκρίσεως καὶ ἐπικυρώσεως καὶ δογματικῶν ἀκόμη ἀποφάσεων Οἰκουμενικῆς Συνόδου» (Ἡ Συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀἰπιστ. Ἐπετ. τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν 1953-1954), Ἀθῆναι 1955, σ. 57). Καὶ τοῦτο, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Καθηγητῆς Ἰ ω. Κ α ρ μ ῆ ρ η ς, «αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι διατυποῦσιν εἰς δογματικούς θρούς τὴν ἀρχαιοπαράδοτον ὀρθόδοξον πίστιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος, ὅπερ ἀποδεχόμενον τὰ δεδομένα, ἀναγνωρίζει τὴν οἰκουμενικότητα αὐτῶν, ἥτις οὕτως ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς συμφωνίας... τοῦ ὅλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας» (Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... τ. Ι², σ. 107).

22. Βλέπ. καὶ Ν. Ε. Μ η τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἐν γνώσει τῆς Ὁρθοδόξιας αἰ οἰκουμενικαὶ ἐπαφαί, ἐν «Καινῇ Κτίσει» 42 (1965), σ. 2886.

23. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἄλλαις κατὰ τόπους Ὁρθοδόξαις Ἐκκλησίαις, ἐπελθοῦσα σύγχυσις, παρὰ πολλοῖς πιστοῖς, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, ὁδηγήσασα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μυστηριακὴν ἐπικοινωνίαν (intercommunio) μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, ἥτις σύγχυσις ἠνάγκασε τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἀρχιεπισκοπὴν Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ὅπως ἐκδώσῃ «ἐπίσημον ἀνα-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ θεμελιώδης τόνος.

Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἡ Ἐκκλησία μας ἐτοιμάζεται πρὸς ἑορτασμόν τοῦ τε «σταυρωσίμου» καὶ «ἀναστασίμου Πάσχα». Αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι τῶν προσεχῶν ἡμερῶν παρουσιάζουν μίαν θαυμαστὴν ὀργανικὴν ἐνότητα καὶ ὁλότητα, διεπομένην ὑπὸ μιᾶς ἐσω-

«διατυπωθέντων», εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται «ἐτέραν πίστιν προφέρειν ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι ἢ φρονεῖν ἢ διδάσκειν»²⁴. Καὶ ναὶ μὲν ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον ὁ λαὸς νὰ φανατίζηται ἐκφεύγοντος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐλέγχου τῶν πράξεών του ἢ νὰ παρασύρηται ὑπὸ ἀλογίστου θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς μῖσος κατὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι ἀνάγκη νὰ καθοδηγῆται εἰς τὸ νὰ βλέπῃ πάντοτε μετ' εὐκρινεῖς ἀγάπης καὶ ἀδελφικῆς κατανοήσεως καὶ ἐν πνεύματι ταπεινοφροσύνης τοὺς ἐν πλάνῃ εὐρισκομένους ἑτεροδόξους ἐν Χριστῷ ἀδελφούς, οὐχ ἕτον ὅμως δέον νὰ ἴσασται πάντοτε ἄγρυπνος φρουρὸς καὶ θεματοφύλαξ τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης τῆς πίστεως αὐτοῦ²⁵, τῆς πίστεως τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετου μιᾶς Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἣν διαφυλάσσει ἀπαραχάρακτον μόνῃ ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία. Τὸ «τὴν παρακαταθήκην φύλαξον» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν Τιμόθεον²⁶

κοίνωσιν» τονίζουσαν, ὅτι «ἡ ἄρσις τοῦ ἀναθήματος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἄρσις τοῦ Σχίσματος». Σημειωτέος δὲ καὶ ὁ κίνδυνος ἐπιτυχῶς προσηλυτιστικῆς δραστηριότητος τῶν ἑτεροδόξων μεταξὺ τῶν συγκεχυμένων περὶ τὴν πίστιν φρονούντων ὀρθοδόξων. Βλέπ. σχετικῶς: Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός, τεύχ. III, Ἀθήναι 1966, σ. 156. Σ. Ἀγουρίδου, Ὁ διάλογος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὁ ἐλληνισμὸς τῆς διασποράς, ἐν «Καθημερινῇ» τῆς 8/10/1965, σ. 5 καὶ 6, ἔνθα σημειοῦται λίαν χαρακτηριστικῶς, ὅτι «εἶναι τόσο ἀδιαφώτιστο τὸ ὀρθόδοξο πλῆρωμα τῆς (Ἀμερικῆς) ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν (τῆς πίστεως), ὥστε μερικοὶ ὀρθόδοξοι, ποὺ καλοῦνται μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ διαλόγου νὰ παρακολουθήσουν τὴν θεία λειτουργία στὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς κοινότητος ἢ τοῦ χωριοῦ των, αἰσθάνονται τὴν ὑποχρέωσι γιὰ λόγους εὐγενείας νὰ μετασχηματίζονται καὶ εἰς θεία κοινωνία!».

24. Ὁμοίως πρὸς τὸν Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ. ἀν., σ. 155, 175, 224. Σημειωτέον, ὅτι ἐξ Ἰσοῦ εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν καὶ δέον νὰ διατηρῶνται ἀπαραχάρακτα καὶ ὅσα δόγματα δὲν διευπλώθησαν μὲν ἐν Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, μὴ δοθείσης πρὸς τοῦτο ἀφορμῆς, ἀλλ' ὅμως πιστεύονται ὡς δόγματα καὶ διδάσκονται ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. (Βλέπ. Π. Μπρατσινάκου, Ἡ ἐννοια τοῦ δόγματος ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Θεολογίᾳ. «Θεολογία» 28 (1957) 509 ἐξ. Ἰω. Καρμίρη, Σύνοψις..., σ. 4-6.

25. Συναφῶς ὁ Καθηγητὴς Α. Ἀλιβιζῆτος, τονίζει, ὅτι «ἡ ὑπὸ τῶν ἑκαστῶν ἐκκλησιαστικῶν μελῶν ὁμολογούμενη πίστις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁλότητι αὐτῆς συνεπάγεται, ἀκριβῶς διὰ τὰ σωτήρια αὐτῆς ἀποτελέσματα, βαρυτάτας ὑποχρεώσεις τοῦ πιστεύοντος, ἐξ ἑνὸς μὲν ὡς πρὸς τὴν προσπάθειαν καὶ προσοχὴν τηρήσεως ἀνοθεύτου τῆς πίστεώς του, ἐξ ἑτέρου δὲ ὡς πρὸς τὴν ἐμμονὴν καὶ υπεράσπισιν αὐτῆς, τυχόν κινδυνεύουσας καὶ προσβαλλομένης». (Ἐνθ. ἀν., σ. 45).

26. Α' Τιμ. 6, 20.

τερικῆς τάξεως, ὀφειλομένης εἰς τὸ ὅτι τὰ διὰ τῶν αἰώνων συμπεριληφθέντα εἰς αὐτὰς στοιχεῖα ἐταξιοθετήθησαν εἰς κύκλους, ὁλοκλήρως ἐνθουσιάζοντες, ἀλλὰ πάντοτε ἐπαλλήλως καὶ ὁμοκέντρως διηρηθωμένοι.

Ἡ ποικιλία τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς ταύταις ἀκολουθίαις ἀναγινωσκομένων, ἀπαγγελλομένων, ψαλλομένων, τελομένων, ἀκουομένων καὶ δρωμένων ὁμοιάζει πρὸς

ἰσχύει καὶ διὰ πάντα πιστόν²⁷.

Προφανῆς ἐκ τῶν ἀνωτέρω προβάλλει καὶ ὁ κίνδυνος διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καθόλου ἐκ τῆς παραθεωρήσεως τῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος.

Ἐπισημανθέντων ἤδη τῆς παρὰ πολλοῖς πιστοῖς διαπιστουμένης καὶ εὐρέως σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτυσσομένης ἀδιαφορίας περὶ τὴν ἀκριβείαν τῆς πίστεως καὶ τῆς παραθεωρήσεως τῆς σωτηριολογικῆς σημασίας αὐτῆς καὶ τῶν ἐκ τούτων κινδύνων διὰ τε τοὺς ἐπὶ μέρους πιστοὺς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν γενικώτερον, νομίζομεν, ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ ἄμεσος ἀντιμετώπισις τοῦ φαινομένου τούτου.

Μὴ προτιθέμενοι, ἐν τοῖς περιορισμένοις ἄλλως τε ὀρίοις ἔστω καὶ ἐκτενοῦς πως ἄρθρου, νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀντιμετωπίσεως, ἄλλων ἀρμοδιωτέρων ἐχόντων τὸν λόγον, περιοριζόμεθα ἀπλῶς νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐν τῷ διδακτικῷ ἔργῳ αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς Κατηχητικοῖς Σχολείοις καὶ ἐν τοῖς κηρύγμασι καὶ ἐν ταῖς διαφόροις θρησκευτικαῖς διαλέξεσι καὶ ἐποικοδομητικαῖς συγκεντρώσεσι, ταῖς ἀμέσως μὲν ὑπὸ τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας γινόμεναι, ἀλλὰ καὶ ταῖς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἔργων ἐπιτελουσῶν θρησκευτικῶν κινήσεων ὀργανουμέναις, εἶναι ἀνάγκη, σὺν τοῖς ἄλλοις, νὰ ἐντείνῃ ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν προβολὴν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖα τὸσον ἢ ἀφιλήθης προσφορὰ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις παρέχεται βεβαίως ὑπ' αὐτῆς εἰς τοὺς πιστοὺς, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐξ Ἰσοῦ ἀναγκαῖαν ἀντιμετώπισιν καὶ τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀπασχολούντων καὶ ἐκλύοντων τὸ διαφέρον τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων καὶ δὴ τῶν νέων πρακτικῶν καὶ κοινωνικῶν θεμάτων τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ὅσον καὶ ἡ ἔξαρσις τῆς σημασίας καὶ δὴ τῆς σωτηριολογικῆς, τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνάγκης διατηρήσεως αὐτῶν ἀναλλοιώτων καὶ ἀπαραχαράκτων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΥΘ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

27. Ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ δεχθῶσι τὸ ἅγιον βάπτισμα λέγει: «Θεὸς παρ' ὑμῶν ἀπαιτεῖ τῆς παρακαταθήκης τοὺς λόγους. Διαμαρτύρομαι, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ... καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ... τὴν καλὴν ὁμολογίαν τηρῆται ταύτην ὑμᾶς τὴν παραδεδομένην πίστιν ἄσπιλον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». (Κατήχ. 5, 13. Migne P. G. 33, 524).

τὴν ποικιλίαν τῶν ἤχων καὶ ὀργάνων, ἥτις καθιστᾷ πλουσιωτέραν καὶ πλέον ἐλκυστικὴν τὴν ἐνιαίαν πνευματικὴν συμφωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ θεμελιώδης τόνος δημιουργεῖται διὰ τῆς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους συνθέσεως τῶν καλούντων εἰς μετάνοιαν πενθίμων ἤχων τῶν κωδῶνων τῆς Μ. Παρασκευῆς καὶ τῶν χαρμωσύνων τόνων τῆς Ἀναστάσεως.

Θὰ ἦτο ἀρραγὲς θεμέλιον.

Ὁ Πάπας Παῦλος Στ', ὁμιλήσας ἐξ ἀφορμῆς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, εἶπε τὰ ἑξῆς : « Ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀναγεννηθῶμεν, ὀφείλομεν ἐσωτερικῶς νὰ ἀποθάνωμεν. Πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος τῆς τελείας ταπεινώσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ μόχθου ἂντι νὰ κατηγορῶμεν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἀναζητῶμεν προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ὀφείλομεν νὰ κατηγοροῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας, νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ὑπῆρξαμεν ἀδύνατοι, παράλογοι, κακοί ».

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἐὰν οἱ ἀξιόλογοι παπικοὶ οὗτοι λόγοι ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν τῶν ἐναντι τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν παραλόγων παπικῶν ἀξιώσεων. Μόνον ἢ ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἀπόκρουσις τοῦ παπικοῦ προτείου θὰ ἦτο ἀρραγὲς θεμέλιον εἰς τὴν καθ' ὅλου φιλενωτικὴν κίνησιν.

Φωτοβόλοι ἐστίαι.

Ἡ πρωτοβουλία τῆς Συγκλήτου τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης πρὸς ὀργάνωσιν ἐπισκέψεως καλῆς θελήσεως εἰς Αἴβανον, Συρίαν, Ἰορδανίαν καὶ Αἴγυπτον ὑπῆρξεν ἀξιόπαινος. Ἐν ταῖς χώραις ταύταις ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχον πολυλά σημεῖα ἐπαφῆς διὰ τὴν προβολὴν τῶν ἑλληνορθόξων ἰδεωδῶν.

Ἰδίως αἱ Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησίαι ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος περιοχαῖς συνεχίζουσιν νὰ εἶναι φωτοβόλοι ἐστίαι τῆς Ὀρθοδόξου πνευματικότητος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Δι' αὐτὸ τὰ ἀρμόδια Ἑλληνικὰ ὑπουργεῖα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐξεύρουν τὰ προσφορύτερα μέσα διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων καὶ διὰ τὴν ἀπόκρουσιν κινδύνων, οἵτινες ἀπειλοῦν ταύτας. Πρέπει αἱ σχετικαὶ ἐνέργειαι νὰ γίνονν ταχέως πρὶν ἢ ἀπολεσθοῦν αἱ ὑπάρχουσαι ἀκόμη εὐκαιρίαι.

Ἀξιόλογον λεύκωμα.

Εἰς ἐκκλησιαστικοθησκευτικὴν ἐφημερίδα, ἐκδομένην ἐν Ἀθήναις σημεῖονται τὰ ἑξῆς, ἅτινα εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας προσοχῆς :

« Ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Καλουμένου ἐκκυκλοφόρησεν ἐσχάτως εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν πολυτελὲς λεύκωμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζονται διὰ τὸ παγκόσμιον δικαστήριον, πρὸς αἰώνιον στιγματισμὸν, ὅσα ἀδιαφύστως συνέβησαν γεγονότα τὴν 6-7 Σεπτεμβρίου 1955 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡμέραν τῆς ἀκαθέκτου βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς τοῦ φανατισθέντος τουρκικοῦ ὄχλου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκκλησίαι, νεκροταφεῖα, σχολεῖα καὶ καταστήματα ἑλλη-

νικὰ καὶ χριστιανικὰ ἐν γένει ἐκ θεμελίων κατεστράφησαν.

Εἰς τὸ λεύκωμα τοῦτο παρατίθενται καὶ φωτογραφίαι ἔγκυροι τῆς καταστρεπτικῆς μανίας τοῦ τουρκικοῦ φανατισμοῦ κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ. Εἰς τὰς φωτογραφίας αὐτὰς εἰκονίζεται ὁ πατριάρχης Ἀθηναγόρας, ἐμπεριπατῶν εἰς τὸ νεκροταφεῖον Βαλουκλή ἐν μέσῳ ἀνεσκαμμένων τάφων, πατριαρχῶν, ἀρχιερέων καὶ μεγάλων ἐδεργετῶν τοῦ γένους, τῶν ὁποίων τὰ ὄσῳ διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο κοιμητήριον, ὡς καὶ εἰς τὸ ἐπιβλητικὸν νεκροταφεῖον τοῦ Σισλῆ. Θὰ ἴδωσι γοαίας μελανειμονούσας, αἱ ὁποῖαι σκάπτουσιν εἰς τὰ ἐρείπια τῶν γαῶν, διὰ τὰ περιώσωσιν ἱερὰς εἰκόνας ἢ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ κειμήλια. Θὰ ἴδωσιν ὁμογενεῖς γονυπετεῖς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἐπικαλουμένους τὸ ἔλεος τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ τὴν ὁμογένειαν. Καὶ ἐπὶ πλέον θὰ ἴδωσι τὰς φυσιογνωμίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἀπαθέστατα παρακολουθούσας τὸ δράμα τῶν αἰῶνων εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ ἐν γένει ».

Ὑπὲρ τῶν ἐν θαλάσῃ πλεόντων.

Λίαν ἀξιόπαινος ὑπῆρξεν ἡ πρωτοβουλία τοῦ ἐν Τήνῳ ἱεροῦ ἰδρύματος τῆς Ἐναγγελιστρίας, ὅπερ ὠργάνωσε «Ναυτικὴν Ἑβδομάδα» μετὰ τὸ σύνθημα «Προσευχηθῆτε γιὰ τοὺς ναυτικούς μας». Παράλληλως πρὸς τὰς ὀργανωθείσας τελετάς, δεήσεις καὶ ὁμιλίας, ἀπεστάλη θεομῆ ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς ναυτιλλομένους, εἰς τὴν ὁποίαν μεταξὺ ἄλλων γράφονται τὰ ἑξῆς :

« Ὄργανώσαμε μιὰ ἑβδομάδα προσευχῆς γιὰ σᾶς, τοὺς ναυτιλλομένους μας. Ἐκάμμε παρακλήσεις μπροστὰ στὴν Μεγαλόχαρη καὶ στὸν προστάτη τῶν ναυτικῶν, ἅγιο Νικόλαο, «ὕπερ τῶν ἐν θαλάσῃ καλῶς πλεόντων»... Ἀκοίμητο κωνδίλι καθιερώσαμε στὸν ἱερὸ ναὸ τῆς Μεγαλόχαρης, ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας τῶν πλεόντων ».

Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη καταλήγει εὐστόχος ὡς ἑξῆς : «Φυλαχθῆτε ἀπὸ τὴν σειρήνην τῆς φθορᾶς καὶ τὴν παγίδες τῆς ζωῆς... Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας σας ἀγωνισθῆτε τὸν δύσκολο ἀγῶνα τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀνδρείας. Μελετᾶτε τὸ ἱερὸ Ἐναγγέλιο καὶ ἄλλα χριστιανικὰ βιβλία. Γράφετε στὰ σπύτια σας. Φυλαχθῆτε ἀπὸ τὰ εἶδωλα τῶν ἡμερῶν μας... Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Μεγαλόχαρη μαζύ σας ».

Διαχειρισταὶ καὶ οἰκονόμοι.

Ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς κατ' ἀρχὴν ἀναγνωρίζει τὴν ἰδιοκτησίαν εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἐπομένως τὰ ἐσχάτως γραφόμενα περὶ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία καταδικάζει τὴν κτήσιν ἀγαθῶν δὲν εἶναι ἀληθές. Ἡ ἠθικὴ ἀξία ἢ ἀπαξία αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τ ρ ὀ π ο υ τ ῆ ς κ τ ῆ ς ε ω ς καὶ τῆ ς χ ρ ῆ ς ε ω ς.

Ἰδιαιτέρην σημασίαν δίδει ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως τῆς περιουσίας. Ὡς τονίζει ὁ Μπερδιάγιεφ, «ἀπὸ ἀπόψεως χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου καὶ ἀπεριορίστου ἰδιοκτησίας

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26ης Μαρτίου μέχρι τῆς 10ης Ἀπριλίου 1967 ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱεροὺς ναοὺς Ἀθηνῶν, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμ. Ἀρχιερέων, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ ἄτομα κ.τ.λ. Οὕτω :

Ἐχοροστάτησε : Τῆ 26η Μαρτίου εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν.

—Τῆ 2α Ἀπριλίου εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν.

—Τῆ 7η Ἀπριλίου ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Ἁγίου Σώστη τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Χαιρετισμῶν.

—Τῆ 9η Ἀπριλίου εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν.

εἶναι ψευδῆς καὶ ἀπαράδεκτος. Οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι ἀπόλυτος κύριος καὶ ἰδιοκτήτης, οὔτε τὸ ἄτομον, οὔτε ἡ κοινονία ἢ τὸ κράτος... Τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν Δημιουργὸν τοῦ κόσμου... Τὸ ἄτομον εἶναι ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἰδιοκτησίαν του, ὑπεύθυνον πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν χρῆσιν, τὴν ὅποιαν κάμνει ὡς πρὸς αὐτήν». Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν μόνον δικαίωμα χρήσεως καὶ οὐχὶ καταχρήσεως, καθ' ὅτι δὲν εἶναι ἀπόλυτοι ἰδιοκτῆται ταύτης, ἀλλ' ἀπλῶς διαχειρισταὶ καὶ οἰκονόμοι τῶν παρὰ Θεοῦ δοθέντων, ὡς ἐτόνισαν ὁ Κύριος, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς «Παγκοσμίου ἡμέρας ὑγείας».

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προσφάτου ἑορτασμοῦ τῆς «Παγκοσμίου ἡμέρας ὑγείας» ὀρθῶς ἐτονίσθη, ὅτι σήμερον ἡ ἱατρικὴ χαρακτηρίζεται ὡς «ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος» ἢ «ψυχοσωματικὴ ἱατρικὴ», ὡς ἀναγνωρίζουσα τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἐπὶ τὴν καθ' ὅλον σωματικὴν κατάστασιν.

Χαρακτηριστικὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι, ὅτι πολλοὺς αἰῶνας πρὶν ἢ ἐμφανισθῆ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος ἱατρικῆ, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας εἶχον διακηρῶσει, ὅτι «καρδίας ἐδφρανομένης θάλλει πρόσωπον» καὶ ὅτι, ὅταν «φωβῆται τις τὸν Κύριον καὶ ἐκκλίνῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τότε ἴσασιν ἔσται τῷ σώματι» αὐτοῦ καὶ «ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ». Ἀντιθέτως «οὐκ ἔστιν ἴσασιν ἐν τῇ σαρκὶ μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς Σου, οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου».

Ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ κακοῦ.

Καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἐν τινι γαλλικῇ πόλει ἑκατοντάδες νεανίδων συνεκρότησαν δια-

Προέστη: Τῆ 2α Ἀπριλίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν πεσόντων ἀγωνιστῶν τοῦ ΕΟΚΑ.

—Τῆ 5η Ἀπριλίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Παγκρατίου τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τῆς ἀειμνήστου Εὐπρατίας Πετροπούλου.

—Τῆ 9η Ἀπριλίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Ζαχαρίου Σαμοθράκη.

Ὁρκίσσε: Τῆ 3η Ἀπριλίου εἰς τὰ Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν καὶ ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν νέαν ὑπὸ τὸν κ. Κανελλόπουλον κυβέρνησιν.

Προήδρευσε: Τῆ 27η Μαρτίου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Θεοδωρακοπούλου, τῆς Ἐπιτροπῆς Συντάξεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

—Τῆ 28η Μαρτίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱεράς Συνόδου,

δήλωσιν μὲ πλακάτ ἐναντίον ἀνηθίκου σουηδικῆς κινηματογραφικῆς ταινίας. Μεταξὺ τῶν συνθημάτων, ἅτινα εἶχον ἀναγράψει ἐπὶ τῶν πλακάτ οἱ μετέχοντες τῆς διαδηλώσεως ἦσαν καὶ τὰ ἑξῆς: «Αἱ βρωμεραὶ ταινίαι κάμνουν βρωμεροὺς τοὺς ἀνθρώπους», «στείλατε ὀπίσω τὴν ταινίαν εἰς τοὺς Σουηδοὺς». Μετὰ τὴν συγκρότησιν τῆς διαδηλώσεως διαμαρτυρίας ἀπεφασίσθη ἡ διακοπὴ τῆς προβολῆς τῆς ταινίας, ἣτις εἶχε προγραμματισθῆ διὰ μίαν ὀλόκληρον ἑβδομάδα.

Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι εὐχάριστον, διότι ἀφ' ἐνὸς ἀποδεικνύει, ὅτι εἰς τὰς τάξεις τῆς εὐρωπαϊκῆς νεολαίας ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ ὑγιὴς μερίς, καὶ ἀφ' ἑτέρου πείθει, ὅτι, ὅταν ὁργανωθῇ ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τῆς φθοροποιοῦ πλημμυρίδος τοῦ κακοῦ, τοῦτο θὰ περιορίζεται καὶ δὲν θὰ προβάλλῃ θρασεῖαν τὴν κεφαλὴν.

Ἐν μέγα ἔργον.

Μὲ τὸν κανονικὸν ρυθμὸν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἐκδοτικὴν καλαισθησίαν καὶ πληρότητα περιεχομένων, ἐκκλωφόρησε κατ' αὐτὰς ὁ 10ος τόμος τῆς «Θρησκευτικῆς καὶ Ἠθικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», ἡ ὅποια στολλίζει τὴν βιβλιοθήκην τῶν περισσοτέρων ἐφημεριῶν τῆς χώρας μας.

Τὸ ἔργον εἶναι μεγίστης ὠφελείας διὰ τὸν ἐφημέριον. Τοῦ παρέχει, ἐκτὸς τῶν γενικωτέρων θρησκευτικῶν γνώσεων, ὅλα τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ὀρθὴν διεξαγωγὴν τῆς ποιμαντικῆς καὶ τῆς λειτουργικῆς ἀποστολῆς του. Ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ, ἢ Ὀμιλητικὴ, ἢ Τάξις Λατρείας καὶ ἄλλοι τομεῖς εἰδικωτέρον ἐνδιαφέροντος ἀντιπροσωπεύονται μὲ σπουδαῖα ἄρθρα, γραμμένα ἀπὸ ἐπιφανεῖς εἰδικοὺς τῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ἀποτελοῦν πηγὴν καθοδηγήσεως καὶ ἐμπνεύσεως διὰ τὸν ἐφημέριον.

Ἡ «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» εὐρίσκειται πλέον πλησίον τοῦ τέλους τῆς ἐκδόσεώς της. Ἀπολείπονται μόνον δύο τόμοι, διὰ νὰ συμπληρωθῇ, οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν ἐκδοθῇ ἐντὸς τοῦ ἔτους.

τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας τῆς Ἐπιτροπῆς Συντάξεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
—Τῆ 29ῃ Μαρτίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ.

—Τῆ 30ῃ Μαρτίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

—Τῆ 31ῃ Μαρτίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δημοτριαδείου Κληροδοτήματος.

—Τῆ 3ῃ Ἀπριλίου τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

—Τῆ 4ῃ Ἀπριλίου τῆς Ἐπιτροπῆς Συντάξεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

—Τῆ 5ῃ Ἀπριλίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ δὲ ἀπόγευμα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ.

—Τῆ 6ῃ Ἀπριλίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

—Τῆ 8ῃ Ἀπριλίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὀρφανοτροφείου Βουλαγαμένης.

—Τῆ 10ῃ Ἀπριλίου τῆς Ἐπιτροπῆς Συντάξεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀντεπεσκέφη: Τῆ 8ῃ Ἀπριλίου τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γρ. Κασιμάτην.

Ἐδέχθη: Τῆ 27ῃ Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Μαρωניים κ. Τιμόθεον καὶ Κίτρους κ. Βαρνάβαν, τὸν ἐπίτιμον καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Παν. Τρεμπέταν, τὸν βουλευτὴν Καβάλας καὶ τέως ὑπουργὸν κ. Σταύρον Νικολαΐδην μετὰ τοῦ Συλλόγου Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ τοὺς διευθυντὰς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ.κ. Γιανναρᾶν καὶ Παπαδοῦκαν.

—Τῆ 29ῃ Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἐλασσῶνος κ. Ἰάκωβον καὶ Σάμου κ. Χρυσόστομον.

—Τῆ 31ῃ Μαρτίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Φλωρίνης κ. Βασίλειον, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκον, τὸν νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Χρ. Νεαμοιτάκη καὶ τὴν κυρίαν Κοκκινέλη-Νταή.

—Τῆ 1ῃ Ἀπριλίου τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Καστορίας κ. Δωρόθεον, τὸν διευθύνοντα σύμβουλον τοῦ ΤΑΚΕ κ. Ζαφ. Κέπετζην, τὸν κ. Βασίλειον Κόγκαν καὶ τὸν διευθυντὴν τοῦ ΟΔΕΠ κ. Βοσνιωτῆν.

—Τῆ 4ῃ Ἀπριλίου τὸν ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γρ. Κασιμάτην συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως κ. Σολομωνίδου καὶ τοῦ διευθυντοῦ κ. Γιανναρᾶ.

—Τῆ 7ῃ Ἀπριλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Καστορίας κ. Δωρόθεον, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπη, τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Κελεμένην, τὴν προϊσταμένην ἀδελφὴν τοῦ Τζαναίου Νοσοκομείου κυρίαν Χατζόγλου, τὸν ἀστυνομικὸν διευθυντὴν Πειραιῶς κ. Βασιλάκον καὶ τὸν νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης κ. Σακελλαρόπουλον.

—Τῆ 8ῃ Ἀπριλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἐλασσῶνος κ. Ἰάκωβον καὶ Γρεβενῶν κ. Χρυσόστομον, τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Ἐλευθεριάδην, τὸν εἰσαγγελέα κ. Τοῦμπην, τὸν ἐκ Καβάλας αἰδεσ. Ἱερέα κ. Βουταῖνον καὶ τὸν δικηγόρον κ. Πολιτάκον.

—Τῆ 10ῃ Ἀπριλίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, Πατρῶν κ. Κωνσταντῖνον, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητον καὶ Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριον, τὸν διευθυντὴν τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου Κληρικῶν Ἑλλάδος πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομον Γιαλούρη, τὸν γενικὸν διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκον καὶ τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γιανναρᾶν.

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Τὴν καθαρὰν Δευτέραν, 13 Μαρτίου, εἰς τὸ μέγα ἀγρόκτημα τῆς Ἀχλαδερῆς, ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια ἐνὸς νέου μεγαλοπρεποῦς κτιρίου, τὸ ὅποιον ἐκτίσθη χάρις εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ δραστηριότητα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. ΙΑΚΩΒΟΥ, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐγκαταστά-

σεων τῆς ἐκεῖ ὑπαρχούσης πρακτικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς. Παρέστησαν ὁ κ. Νομάρχης Λέσβου καὶ ὅλοι σχεδὸν αἱ ἀρχαὶ τῆς Νήσου. Ἐν ἀρχῇ, εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ κτιρίου, ἐτελέσθη ὁ ἀγιασμός καὶ εἶτα ὠμίλησαν καταλλήλως ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, ὁ Δ/ντὴς τοῦ Ἀγροκτήματος κ. Εὐστράτιος Βέτσος, ἐκθέσας τὰ πεπραγμένα αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν, ὁ κ. Νομάρχης καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῶν Φιλ/κῶν Καταστημάτων Μυτιλήνης κ. Χαρ. Μπίνος. Μετὰ τὰ ἐγκαίνια οἱ προσκεκλημένοι ἐπεσκέφθησαν τὰς ἐγκαταστάσεις τῆς Σχολῆς, τὸν Ξενώνα, τὸ Ναῦδριον τῆς Ἁγ. Βερνίκης, τὸ Πτηνοτροφεῖον, τὸ Βουστάσιον, τὸ ἀνεγειρόμενον Τυροκομεῖον καὶ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ ἀγροκτήματος.

Ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς ἤρχισε τὸ ἔτος 1939 με 35 μαθητὰς κατ' ἔτος. Σκοπὸς τοῦ ὡς ἄνω Κληροδοτήματος εἶναι ἡ δωρεὰν μόρφωσις τῶν ἀγροτοπαίδων τῆς Νήσου Λέσβου ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἱ. Μητρόπολις Φιλίππων - Νεαπόλεως καὶ Θάσου

Τὸ Γ' Ἱερατικὸν Συνέδριον ἐπραγματοποιήθη τὴν 9 Μαρτίου ἐ.ε. εἰς τὴν Καβάλαν, κατὰ τὸ ὅποιον ἐξητάσθησαν θέματα προκύπτοντα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν Ἐφημερίων. Εἰς τὸ Συνέδριον παρίστατο ἅπαντες οἱ Ἱερεῖς οἱ διακονοῦντες εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων - Νεαπόλεως καὶ Θάσου. Τὸ συνέδριον ἤρχισε τὴν 7 μ.μ. με κοινὴν προσευχὴν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἱεουργοῦντος ὡς ἀπλοῦ Ἐφημερίου τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Ἀλεξάνδρου εἰς μίαν ὑποδειγματικὴν Λειτουργίαν. Ἀπὸ τῆς 10 π.μ. μέχρι καὶ τῆς 2 μ.μ. ὥρας συνεχίσθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Χριστιανικῆς Ἑστίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐγένετο ἀνασκόπησις τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἔταξε τὸ προηγούμενον συνέδριον, ὡς πρὸς τὴν ὅλην ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἀκτινοβολίαν τῶν Ἐφημερίων. Τὸ κύριον θέμα ἀνέπτυξεν ὁ Ἱεροκλήρην πατὴρ Ἰωάν. Καραχρήστος. Ἐν τῇ εἰς τὴν αἴθουσαν παρετέθη γεῦμα κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Σεβασμιώτατος ἡγήθη πνευματικὴν καὶ ἀποδοτικὴν Σαρακοστήν καὶ καλὴν Ἀνάστασιν, παρεκάλεσε δὲ τοὺς συνέδρους ὅπως μεταφέρουν τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας του εἰς τὰς οἰκογενεὰς καὶ τὰ ποιμνία τῶν.

Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ὀκταετίας ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Νικηφόρου (29.3.1959 - 29.3.1967), μίᾳ Ἐπιτροπῇ Χριστιανῶν ἔκριθεν ἀναγκαῖον νὰ ἐμφανίσῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτελούμενον ἔργον.

Ἡ σχετικὴ «τιμητικὴ ἐκθεσις τοῦ ἔργου τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Νικηφόρου» ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ὀκταετίαν αὐτὴν οὗτος ἐτέλεσεν 762 θείας Λειτουργίας καὶ 354 χοροστασίας, ἐνεκαίνιασεν 18 ναοὺς, ἐτέλεσεν 29 χειροτονίας, ἐπραγματοποίησεν 28 συνάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἀνήγειρε τὸν ἱ. ναὸν τοῦ Ἁγίου Ματθαίου καὶ περίεξ αὐτοῦ τὰς πτέρυγας τοῦ Οἰκοτροφείου Θηλέων, ἐστιατόριον, μελετητήριον, κοιτῶνας, ἔνθα διαμένουν καὶ διατρέφονται ἐντελῶς δωρεὰν 52 ἄπορα κορίτσια ἐκ τῶν χωρίων τῶν ἐπαρχιῶν Κυδωνίας καὶ Ἀποκρώνου, τῶρα δὲ ἀνεγείρει μέγα κτιριακὸν συγκρότημα προοριζόμενον δι' Ὀρφανοτροφεῖον θηλέων. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας του ἀνηγέρθησαν 61 ναοὶ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παναγιώτου Ἱ. Μπρατσιώτου, Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Χριστιανισμός καὶ Ἑλληνισμός ἐν ἀντιθέσει καὶ συνθέσει. Β' ἔκδοσις ἐπινηξημένη. Ἀθῆναι 1967, σελ. 32.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Διαλεκτικὴ Θεολογία τοῦ Karl Barth καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Β' ἔκδοσις ἐπινηξημένη. Ἀθῆναι 1966, σελ. 36.

Ἀρχιμ. Γεωργίου Προκόπη, ἡγουμένου Ἱ. Μονῆς Πεντέλης, Ἡ Ἱερά Μονή Πεντέλης, Ἀθήναι 1967, σελ. 30.

Κωνσταντίνου Δημ. Φράγκου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ 21η Φεβρουαρίου 1913 ὡς μία τῶν ἐκβολῶν τῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ ἤθους τῶν πρὸ αὐτῆς ἑλληνικῶν γενεῶν. Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 14.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ αἰσθησις, ἡ νόησις καὶ ἡ ἐνόρασις εἰς τὴν περιοχὴν τῆς προσευχῆς. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς ἔτους 1966. Θεσσαλονίκη 1966, σελ. 16.

Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Ἀ. Στράγκα, ὑπογραμματέως Ἱ. Συνόδου, Ἐκκλησιᾶς ἀποφάσεις περὶ ἀνεπαρκείας Ἀρχιερέων καὶ θεσμοῦ Βοηθῶν Ἐπισκόπων 1923 - 1926. Ἀθήναι 1967, σελ. 68.

Γεωργίου Δ. Α. Χατζηκώστα, Δικηγόρου παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ, Ὁ ἅγιος Χαράλαμπος κατήγετο ἐκ Μαγνησίας τῆς Θεσσαλίας ἐκεῖ δὲ καὶ ἐμαρτύρησεν. Ἀθήναι 1967, σελ. 20.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47, παρ. 2, τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶν ἐφημερίων τῆς ἐνορίας τῶν Ἁγίων Πάντων Θεσσαλονίκης, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκη τῇ 7 Ἀπριλίου 1967

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Μαρώνας

ΤΟ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Πρὸς

τὸν Ἱερομόναχον Ἀγαθὰγγελον Πεδιαιδίτην ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μαρώνας τὴν 31ην Μαΐου 1967, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 9ην π.μ., ἵνα δικασθῆς ἐπὶ αὐθαιρέτῳ ἀποβολῇ τοῦ Ἱερατικοῦ σχήματος, δι' ἣν κατηγορίαν, καίτοι κληθεὶς νομίμως, δὲν ἐνεφανίσθης πρὸς ἀπολογία ἐνώπιον τοῦ Ἀνακριτοῦ.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι εἰς περίπτωσιν μὴ ἐμφανισέως σου κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἡμέραν καὶ ὥραν θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Κομοτηνῇ τῇ 6ῃ Ἀπριλίου 1967

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκ. Δικαστηρίου
† Ὁ Μαρώνας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΚΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

† Ὁ Ἐλασσῶνος ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἑτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἑτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σερβίων καὶ Κοζάνης Διουυσίου, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου, Προσφώνησις.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀρχὴ τῆς συναλληλίας ἰδεῶδες σύστημα σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Ἀρχιεπισκόπου πρώην Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰακώβου, Αἱ Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Ἡλείας Γερμανοῦ, Οἱ φωτισμένοι ἔπαινοι κίνητρον ἀμίλλης.

Παν. Τρεμπέλα, Ἡ ἐν Βελιγραδίου Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου, Ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς δοντολογίας.

Νικολάου Εὐθ. Μητσοπούλου, Ἡ παραθεώρησις τῆς σωτηριολογικῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τοῦ δόγματος ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικά χρονικά.

Βιβλιογραφία.

Προκηρύξεις.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185 — Ἀθήναι — Τηλ. 530.318

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρι